

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูภาษาไทยเกี่ยวกับการใช้นิทานพื้นบ้านอีสาน ประกอบการเรียนการสอนอ่าน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 9 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านอีสานและการเรียนการสอนอ่าน แล้วจัดลำดับ เพื่อ เป็นแนวทางในการวิจัยดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับนิทานและนิทานพื้นบ้าน
2. ประวัติความเป็นมาของนิทานและนิทานพื้นบ้าน
3. ประเภทของนิทานพื้นบ้าน
4. การจำแนกจัดหมวดหมู่นิทานพื้นบ้าน
5. ความหมายของนิทานและ ลักษณะนิทานพื้นบ้าน
6. ความหมายของนิทานพื้นบ้านอีสาน
7. ลักษณะของนิทานพื้นบ้านอีสาน
8. ประเภทของนิทานพื้นบ้านอีสาน
9. คุณค่าของนิทานพื้นบ้านอีสาน
10. บทบาทของครู เกี่ยวกับการสืบทอดนิทานพื้นบ้านอีสาน
11. นิทานพื้นบ้านอีสานกับการเรียนการสอนอ่าน
 - 11.1 ความหมายของการอ่าน ประเภท ประโยชน์ของการอ่าน
 - 11.2 การเรียนการสอนอ่าน

11.3 การใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่าน

11.4 ประโยชน์ของการใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่าน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ
2. งานวิจัยต่างประเทศ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนิทานและนิทานพื้นบ้าน

นิทาน เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่ถือกันว่าเก่าแก่มีมานานตั้งแต่ครั้งโบราณกาลในทุกสังคมทั่วโลก เป็นวัฒนธรรมที่ให้ความบันเทิงสนุกสนาน บางทีก็มีการแทรกคติ ความเชื่อ คำสั่งสอนต่าง ๆ ไว้มากมาย มนุษย์ทุกชนชั้นมีความสนใจและต้องการที่จะฟังนิทานและเล่านิทานให้คนอื่น ๆ ฟัง เสมอนับจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน แม้ความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่าง ๆ จะรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วแล้วก็ตาม นิทานก็ยังเป็นที่ต้องการของคนทั่วไปและยังคงมีอยู่ตลอดเวลา ครอบคลุมที่เมื่อผู้เล่าและผู้ฟังนิทานมีโอกาสได้พักผ่อนในยามว่างก็จะมี การเล่านิทานเกิดขึ้น มนุษย์มีพัฒนาการ การถ่ายทอดการเล่านิทานจากวิธีมุขปาฐะ มาเป็นการเล่านิทาน โดยใช้หนังสือประกอบรูปภาพ การบันทึกเทปเล่านิทานประกอบเพลง จนกระทั่งถึงวิธีการที่เล่าโดยใช้สื่อการเล่าประเภทละคร โทรทัศน์และภาพยนตร์ด้วย นิทานจึงเป็นที่ได้รับความสนใจจากมนุษย์มาจนถึงทุกวันนี้ ดังจะเห็นได้จากความคิดเห็นของ ประคอง นิมมานเหมินท์ (2528: 56) ที่กล่าวไว้ว่า การเล่านิทานมีในสังคมทุกระดับ ตั้งแต่ในราชสำนัก บ้านขุนนาง จนถึงในบ้านชาวนาชาวสวนผู้ยากไร้ ในสังคมปัจจุบันซึ่งมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี การเล่านิทานก็ยังมีอยู่อาจเล่าสู่กันฟังในรถยนต์ บนเครื่องบิน หรือห้องปรับอากาศ ที่น่าสังเกตก็คือวิธีการถ่ายทอดนิทาน เปลี่ยนไปจากเดิม เพราะมีอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นสื่อในการถ่ายทอด นอกจากมีการเผยแพร่นิทานด้วยการตีพิมพ์แล้ว อาจมีการนำเอานิทานไปถ่ายทอดในรูปของละครโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ ที่น่าสนใจในขณะนี้คือ มีผู้มีความคิด ฉียบแหลม ใช้วิธีอัดเทปบันทึกเสียงออกจำหน่าย เผยแพร่ มีทั้งนิทานสำหรับเด็กและมุขตลกสำหรับผู้ใหญ่ นิทานจึงยืนหยัดอยู่ในทุกสังคมและทุกสมัย ...

ประวัติความเป็นมาของนิทาน

เนื่องจากนิทานเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบทอดกันมานานทุกสังคมมนุษย์ จึงมีผู้สนใจศึกษาและผู้รู้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นมาของนิทานไว้ ดังนี้

ศிரินทร์ ฐิตะฐาน (2524: 8) กล่าวถึงกำเนิดของนิทานไว้ว่า

นิทานเป็นผลผลิตของมนุษย์ในสังคมบุรพกาลหรือสังคมบรรพชน เพราะมนุษย์ทุกสังคมในโลกต้องผ่านขั้นตอนทางวัฒนธรรมมาเหมือน ๆ กัน โดยมีแบบแผนในการดำรงชีวิตเหมือน ๆ กัน มีความเชื่อในทำนองเดียวกัน เช่น เชื่อเรื่องภูติผีปีศาจ นับถือสัตว์เป็นบรรพบุรุษ เชื่อเรื่องเวทย์มนตร์คาถา สภาพสังคมเช่นนี้ย่อมผลักดันให้มนุษย์แต่ละถิ่นสร้างสรรค์งานได้เหมือนกัน จึงน่าเชื่อว่านิทานเป็นผลผลิตที่เกิดจากทุกแหล่งในโลก ด้วยความคิดอันเป็นอิสระของแต่ละท้องถิ่น ...

แหล่งกำเนิดนิทานที่เก่าแก่และถือ เป็นแหล่งกำเนิดนิทานแหล่งใหญ่ที่สุดในโลกอยู่ที่อินเดีย ดังที่ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2513: 2) ทรงกล่าวไว้ในตำนานเสภาว่า "ในครั้งพุทธกาลนั้น ดายเมืองในมัชฌิมประเทศมักมีการไปรับจ้างเล่านิทานให้ฟังกันในที่ประชุมชน เช่น ที่ศาลาพักคนเดินทาง เป็นต้น เกิดแต่คนทั้งหลายได้ฟังนิทานจึงโจษเป็นปัญหากันขึ้นว่าอะไร เป็นมงคล เป็นปัญหาที่แพร่หลายไปจนถึงเทวดา เทวดาไปทูลถามพระพุทธองค์ พระพุทธองค์จึงได้ทรงแสดงมงคลสูตร ..."

อินเดียเป็นแหล่งสะสมนิทานของโลกด้วยเหตุ เพราะพราหมณ์เป็นผู้เล่านิทานเพื่อเผยแพร่หลักธรรมในศาสนาพราหมณ์ของอินเดียโบราณ

สิทธา พินิจภูวดล (2520: 17) กล่าวว่า "พราหมณ์ได้สร้างเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับเทพเจ้ามากมายแล้วนำไปเล่าให้ประชาชนฟังและโดยเหตุที่พราหมณ์เป็นทั้งนักปราชญ์และศิลปิน นิทานที่พราหมณ์เล่าจึงสนุกสนานประทับใจแต่ละครั้งที่เล่าซ้ำหรือเล่าถ่ายทอดก็มีการเพิ่มเติมรายละเอียดให้พิศดารขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อินเดียกลายเป็นคลังแห่งนิทานของโลกไปในที่สุด ..."

มนุษย์นอกจากจะนิยมชมชอบพอใจในสิ่งที่ตนมีแล้ว ยังสนใจพอใจต่อความเป็นอยู่ของคนอื่น ดังนั้นกลุ่มชนต่างกลุ่ม ต่างชาติ ต่างศาสนา แม้จะชอบฟังนิทานของชนชาติตนเอง

แล้ว ยังต้องการที่จะฟังนิทานของชนชาติอื่นด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ เหตุผลของแต่ละบุคคลว่ามี จุดประสงค์อย่างไร นิทานอินเดีย เป็นที่แพร่หลายรู้จักกันทั่วทวีปเอเชียและยุโรป

วิเชียร ฌ นคร (2531: 12) กล่าวว่า "นิทานอินเดีย เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย ทั้งใน เอเชียและยุโรป ก็คือ นิทานกถาสรีดสาครและนิทานปัญจตันตระ ซึ่งเป็นนิทานเก่าแก่ ของโลกและมีปริมาณการแพร่กระจายสูง ..."

กุสุมา รักษณี (2522: 81) กล่าวถึงการแพร่กระจายของนิทานปัญจตันตระว่า

ราวพุทธศตวรรษที่ 6 นิทานปัญจตันตระได้แพร่หลายไปทั่วยุโรป มีฉบับแปล เป็นภาษาต่าง ๆ ได้แก่ ภาษากรีก ละติน สเปน อิตาลี เยอรมัน และ อังกฤษ เป็นต้น นอกจากฉบับแปลแล้วยังมีฉบับดัดแปลงแต่งเติม ตัดตอน หรือนำโครงเรื่องมาแต่งใหม่บ้างก็แต่งเป็นร้อยกรอง แล้วมีผู้นำร้อยกรอง นั้นมาแต่งเป็นร้อยแก้วอีกครั้งหนึ่ง ที่เป็นฉบับภาษาถิ่นก็มี และมีผู้แปลฉบับ ภาษาถิ่นนั้นกลับ เป็นภาษาสันสกฤตอีก นิทานปัญจตันตระจึงปรากฏในภาษาชาติ ต่าง ๆ ถึง 50 ชาติ รวมทั้งสิ้น 200 ภาษา ...

นิทานจึงถูกเผยแพร่ด้วยอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ ส่วนในทางศาสนาพุทธก็มีการ เล่านิทานถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ส่วนมากจะนิยมเล่าเรื่องราวประวัติของ พระพุทธเจ้า นั่นคือ นิทานชาดก

เฉลิม มากนวล (2518: 186) กล่าวว่า "หลังจากมีการถ่ายทอดนิทานด้วยวิธี मुखปาระก็มีการจารึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อสังคายนาพระไตรปิฎก ครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 235 ที่อโศการาม ณ กรุงปาตลีบุตร ประเทศอินเดีย ในครั้งนั้นมีนิทานชาดกปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก หมวดพระสุตตันตปิฎก ถึง 547 เรื่อง เรียกกันว่า "นิบาตชาดก" ..."

ทางยุโรปมีการแพร่กระจายของนิทานจากอินเดีย เข้าไปในลักษณะของการขอยืมใช้

ศิราพร วิตะฐาน (2524: 6) กล่าวไว้ พอสรุปได้ว่าทฤษฎีการขอยืมนิทานของ เบนไฟย์ (Thesdro Benfey) ได้ชี้ว่า นิทานยุโรปมีต้นตอมาจากอินเดียในลักษณะการขอยืม มาใช้เพราะเบนไฟย์พบว่า นิทานปัญจตันตระมาถึงยุโรปตั้งแต่สมัยกลาง สายหนึ่งมาจาก

อินเดีย อิหร่าน ยุโรป คือ ในสมัยที่อิสลามเข้าครอบครองอินเดีย มีการแปลต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นภาษาเปอร์เซีย ซีเรีย และฮิบรู และต่อมาเป็นภาษาอื่นต่าง ๆ ในยุโรป ส่วนอีกสายหนึ่งมาจากอินเดีย ทิเบต จีน มองโกล ยุโรป และประมาณ ค.ศ. 1000 มีผู้เดินทางเผยแพร่พุทธศาสนาจากอินเดียไปจีน ทิเบต มองโกล นิทานอินเดียจึงเข้าไปอยู่ในมองโกล ต่อมาเมื่อมองโกลมีอำนาจเหนือยุโรปเป็นเวลาถึง 250 ปี ชาวยุโรปจึงได้นำนิทานเหล่านั้นไป ...

ชาวตะวันตกก็มีนิทาน เป็นของชนชาติตนเอง นิทานที่ชาวตะวันตกนิยมฟังและเล่าต่อ ๆ กันคือ นิทานอีสป ซึ่งเป็นนิทานของชาวกรีกที่เล่าไว้เมื่อประมาณ 600 ปีก่อนคริสตกาล แม้ในปัจจุบันก็ยังปรากฏว่านิทานอีสปยังเป็นที่ประทับใจคนฟังทั่วโลก

ส่วนในประเทศไทยนั้นได้รับอิทธิพลเกี่ยวกับนิทานจากอินเดียมานาน เพราะมีการติดต่อสื่อสารกันตั้งแต่สมัยต้นพุทธศตวรรษโดยเข้ามาทางศาสนา นิทานส่วนใหญ่ที่เผยแพร่เข้ามาเป็นนิทานชาดก คือ นิบาตชาดกกับปัญญาสชาดก

วิเชียร ณ นคร (2531: 18) กล่าวไว้ในการศึกษานิทานพื้นบ้านจังหวัดนครศรีธรรมราช ว่า

ในประเทศไทยเนื่องจากอิทธิพลอินเดียได้แพร่เข้ามาในประเทศไทย ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 6 พร้อม ๆ กับการเข้ามาของพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ จึงน่าเชื่อว่านิทานอินเดียคงแพร่เข้ามาในดินแดนนี้พร้อม ๆ กับวัฒนธรรมทางศาสนา โดยเฉพาะคือนิทานชาดก นิทานชาดกที่แพร่กระจายในประเทศไทยมีสองประเภท ประเภทแรกคือนิบาตชาดกหรือชาดกพระเจ้าห้าร้อยชาติ อันประกอบด้วยนิทาน 550 เรื่อง ส่วนประเภทสอง คือ ปัญญาสชาดก หรือชาดกนอกนิบาต อันประกอบด้วยนิทาน 50 เรื่อง ...

ศรีศักร วิลลิตโกดม (2531: 4) อธิบายถึงลักษณะการเผยแพร่นิทานชาดกจากอินเดียสู่ประเทศไทยว่า

นิทานนิบาตชาดกนี้เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยมานานแล้ว หลักฐานในวรรณคดีพบว่า ในสมัยทวาราวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-14 มีการสร้างภาพชาดกประดับตามฐานสลุบเจดีย์ อันเป็นที่สักการะของคนใน

ชุมชน อย่างเช่นที่พบที่เมืองนครปฐมโบราณ (นครชัยศรี) และเมืองบน
ในเขตอำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ หรือไม่ก็พบสลักบนแผ่นเสมา
หินขนาดใหญ่ ปักตามแหล่งที่เป็นศาสนสถาน สมัยทวาราวดีใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ...

ประเภทของนิทานพื้นบ้าน

นิทานพื้นบ้านแต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปแล้ว แต่สภาพภูมิศาสตร์
สิ่งแวดล้อม ความเชื่อ ความคิดที่ติดยึด ถือเป็นสิ่งปฏิบัติ อย่างไรก็ตามผู้รู้ในเรื่องเกี่ยวกับ
นิทานพื้นบ้านสามารถแบ่งประเภทของนิทานพื้นบ้านต่าง ๆ ออกได้หลายประเภท

สติธ ทอมป์สัน (Stit Tompson, 1977: 3) แบ่งนิทานพื้นบ้านที่ควรรู้อีก 8 ประเภท
คือ นิทานมหัศจรรย์ นิทานชีวิต นิทานวีรบุรุษ นิทานประจำถิ่น นิทานอธิบายเหตุ เทวปกรณ
นิทานสตรี และนิทานตลกขบขัน

ประคอง นิฆมานเทมินท์ (2528: 60) แบ่งนิทานพื้นบ้านออกเป็น 11 ประเภท
ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. นิทานมหัศจรรย์

เป็นนิทานพื้นบ้านเดิมเรียกว่า เทพนิยาย (Fairy Tale) เป็นนิทานเกี่ยวกับ
นางฟ้า เทวดา บางครั้งก็มีนิทานหลายเรื่องที่ไม่มีเทวดา นางฟ้า แต่จัดเป็นนิทาน
มหัศจรรย์ นิทานประเภทนี้มีเรื่องราวของความมหัศจรรย์เหนือธรรมชาติ ซึ่งนิทานมหัศจรรย์
นี้ภาษาเยอรมันเรียกว่า marchen ลักษณะ marchen ของยุโรปได้แก่

1. ไม่บ่งบอกสถานที่และเวลาชัดเจน
2. เนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับราชสำนัก เช่น ปราสาทราชวัง เจ้าหญิง

เจ้าชาย ฯลฯ

3. นางเอกมักเป็นลูกสุดท้อง
4. นิทานเกี่ยวข้องกับเวทย์มนต์และการแปลงร่าง
5. มีการสัญญาให้รางวัลเมื่อการปฏิบัติงานภารกิจเสร็จสิ้น
6. มีแม่มด ยักษ์ หรือมังกร

7. ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ จำนวน 3 สิ่ง เช่น เจ้าหญิงเป็นลูกคนสุดท้ายในบรรดาพี่น้องทั้ง 3 คน
8. อาจมีเพลงหรือบทประพันธ์สั้น ๆ หรือถ้อยคำที่ไม่มีความหมาย แต่มีลักษณะเป็นคาถาหรือคำปริศนา
9. ตัวละครที่ดีเป็นฝ่ายชนะ

2. นิทานชีวิต

นิทานชีวิต (Novella) มีลักษณะคล้ายคลึงกับนิทานมหัศจรรย์ที่มีขนาดค่อนข้างยาว ที่ต่างกันคือ นิทานชีวิตดำเนินเรื่องอยู่ในโลกของความจริง บ่งบอกสถานที่และตัวละครชัดเจน อาจแทรกเรื่องอภินิหาริย์ หรือความมหัศจรรย์ ซึ่งมีลักษณะที่ผู้อ่านผู้ฟัง เชื่อว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้มากกว่าอภินิหาริย์ที่ปรากฏในนิทานมหัศจรรย์

3. นิทานวีรบุรุษ (Hero Tale) เป็นนิทานที่มีขนาดค่อนข้างยาว อาจอยู่ในโลกของจินตนาการหรือโลกที่ดูเหมือนจะเป็นจริง เป็นนิทานที่มีลักษณะเป็นชุด ๆ เล่าถึงการผจญภัยของวีรบุรุษคนเดียวหลายครั้งหลายหน และมักเล่าถึงการผจญภัยของวีรบุรุษที่มีลักษณะเหมือนมนุษย์ เช่น เรื่องวีรบุรุษเฮอรัคลีส เทซีอุส และ เพอร์ซีอุส ของกรีก

4. นิทานประจำถิ่น (Local Tale) ภาษาเยอรมันเรียกว่า ซาด (Sage) เป็นนิทานประเภทที่มีขนาดของเรื่องไม่แน่นอน บางเรื่องก็สั้น บางเรื่องก็ยาว เนื้อเรื่องจะเป็นเรื่องที่แปลกพิศดาร และเชื่อว่าเกิดขึ้นจริงในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง เพราะตัวละครและสถานที่บ่งบอกไว้ชัดเจน อาจเป็นเรื่องของบุคคลในประวัติศาสตร์ บุคคลสำคัญของบ้านเมือง ตัวละครอาจเป็นมนุษย์ เทวดา สัตว์ หรือผีนางงาม

5. นิทานอธิบายเหตุ (Explanatory Tale) หรือ (Etiological Tale) เป็นเรื่องที่อธิบายถึงกำเนิดความเป็นมาของสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ อาจอธิบายถึงกำเนิดของสัตว์บางชนิด สาเหตุที่สัตว์บางชนิดมีรูปร่างลักษณะต่าง ๆ เช่น กำเนิดพืช ดวงดาว มนุษย์ชาติ หรือสถาบัน

6. เทพปกรณัม (Myth.) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เทพปกรณัม เป็นเรื่องอธิบายถึง กำเนิดจักรวาล มนุษย์ สัตว์ ปราศกฏการณัธรรมาชาติ เช่น ลม ฝน กลางวันกลางคืน ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ลำดับชั้นและบทบาทหน้าที่ของมนุษย์ ตลอดจนจริยธรรม การประพฤติปฏิบัติ ต่าง ๆ ว่าเกิดขึ้นเมื่อไรเพราะเหตุใด

7. นิทานสัตว์ (Animal Tale) เนื้อเรื่องจะมีสัตว์เป็นตัวเอกมีเนื้อหาที่มัก แสดงให้เห็นความฉลาดของสัตว์ชนิดหนึ่ง สัตว์ที่เป็นตัวเอกมักมีลักษณะ เป็นตัวโกง เพื่อ กลั่นแกล้งเอาเปรียบคนหรือสัตว์อื่น ๆ ซึ่งบางทีก็ได้รับความเดือดร้อนตอบแทนบ้าง เหมือนกัน สัตว์ที่เป็นตัวเอกในนิทานของแต่ละชาติอาจไม่เหมือนกัน

8. นิทานมุขตลก (Humourous Tale) หรือ (Jest, Num Skill Tale) มักมีขนาดสั้น โครงเรื่องไม่ซับซ้อน ตัวละครอาจเป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ได้ จุดสำคัญของเรื่อง อยู่ที่ความไม่น่าเป็นไปได้ต่าง ๆ

9. นิทานศาสนา (Religious Tale) เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนาแต่ไม่ใช่ประเภท เทพปกรณัม นิทานหลายเรื่อง เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับการปลอมตัว เป็นขอทานไปทดสอบคนมีน้ำใจ โดยผู้ปลอมตัวคือเทพเจ้า นิทานของไทยก็มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า และสาวกซึ่งไม่มี ในพระไตรปิฎกหลายเรื่อง นิทานหังกเล่าตามทรรศนะของผู้เล่ามักจะ เป็นเรื่องจริง

10. นิทานเรื่องผี (Ghost Tale) เป็นนิทานเกี่ยวกับวิญญาณของคนที่ตายไป แล้วแต่กลับมาหลอกหลอนผู้ที่มีชีวิตอยู่ด้วยรูปร่างและวิธีการต่าง ๆ นิทานเกี่ยวกับผีจะมีปรากฏ อยู่ในนิทานของทุกชาติ

11. นิทานเข้าแบบ (Formular Tale) คือนิทานที่มีแบบสร้างพิเศษ มีโครงเรื่อง มีความสำคัญเป็นรองของแบบสร้าง มีหลายแบบ เช่น นิทานลูกโซ่ นิทานหลอกผู้ฟัง นิทาน ไม่จบ เรื่อง และนิทานไม่รู้จบ

ส่วน วิเชียร ณ นคร (2531: 52) ได้นำเสนอตามทรรศนะของตนเองโดยเพิ่มเติม นิทานประเภทที่ 12 เข้าไปคือ นิทานปริศนา ซึ่งกล่าวว่า นิทานปริศนา (Riddle Tale) หมายถึง นิทานที่มีเนื้อเรื่องหรือถ้อยคำผูกขึ้นเป็นเงื่อนงำให้แก้ให้ทายหรือให้คิด เพื่อให้ผู้ฟัง

ได้แสดงความรู้ความคิด เห็นค่อนิทานที่ได้ฟังหรือได้อ่าน

การจำแนกจัดหมวดหมู่นิทานพื้นบ้าน

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิทานพื้นบ้านที่มีชื่อเสียง คือ สติธ ทอมป์สัน (Stit Tomson, 1977 : 7) แบ่งนิทานออกเป็นลักษณะดังนี้

1. การแบ่งนิทานตาม เขตพื้นที่ (Area)
2. การแบ่งนิทานตามรูปแบบของนิทาน (Form)
3. การแบ่งนิทานตามแบบ เรื่องของนิทาน (Type)
4. การแบ่งนิทานตามอนุภาคหรือสาร์ตละ (Motif)

การแบ่งนิทานตาม เขตพื้นที่ (Area)

ทุกสังคมมีประเพณีวัฒนธรรมที่อาจคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันซึ่ง เป็นไปตามสภาพ สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศที่มีอิทธิพลต่อความ เป็นอยู่ของมนุษย์

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2517: 102-105) ได้อธิบายถึงนิทานตาม เขตพื้นที่โดยกล่าวว่า เป็นการแบ่งนิทานชาวบ้านโดยอาศัย เขตแดนทางภูมิศาสตร์ ประวัติในอดีตของชาติ ภาษา และเอกภาพทางศาสนาเป็นเกณฑ์ ซึ่งแบ่งได้เป็น 12 เขต ได้แก่ เขตอินเดีย นิทานที่สำคัญ ในเขตนี้ได้แก่ บัณเฑาะฏและชาดก นิทานทาง เขตอินเดียนี้ได้รับการเล่าสืบเนื่องกันมาด้วย มุขปาฐะ และมีเป็นจำนวนมากที่แสดงถึงประวัติศาสตร์และสภาพสังคมของอินเดีย นักปราชญ์ทาง มานุษยวิทยาถือว่าอินเดีย เป็นแหล่งกำเนิดแห่งนิทานชาวบ้านที่แพร่กระจายไปในทิศต่าง ๆ โดย รอบทั้งใกล้และไกล ประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในแถบเอเชียอาคเนย์ก็ได้รับอิทธิพลเป็นอัน มาก โดยเฉพาะนิทานที่เกี่ยวกับศาสนาทั้งศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์และอื่น ๆ เขต ประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม ชนในเขตที่นับถือศาสนาอิสลามถือกันว่าการ เล่านิทาน เป็นอาชีพที่ สำคัญอาชีพหนึ่ง นักเล่านิทานมีทั่วไปในหมู่บ้าน ในเมือง และตามตลาดที่ซื้อขายแลกเปลี่ยน สินค้ากัน นิทานที่สำคัญของเขตนี้ได้แก่ พันหนึ่งทิวา เขตชนชาติยิวในเอเชียไมเนอร์ มี ขนบธรรมเนียมหลายอย่างในเอเชียไมเนอร์ที่สืบต่อเนื่องมาจากชนชาติยิวโบราณ ชาวยิวเหล่านี้

ได้เป็นตัวกลางรับถ่ายทอดนิทานจากเอเชียไมเนอร์ไปยังยุโรปจากยุโรปมาเอเชีย มีนิทานชาวบ้านเป็นจำนวนมากที่เล่ากันกว้างขวางในชุมชนชนชาวยิวในยุโรปและอเมริกา เขตประเทศสลาวิกหรือเขตกลางระหว่างภาคตะวันออก และตะวันตก คือ ดินแดนอันกว้างใหญ่ของรัสเซีย ลักษณะนิทานชาวบ้านของเขตรัสเซียมีลักษณะประสมคึก เป็นแบบตะวันออกในบางถิ่นที่มีเขตติดต่อกับตะวันออกจะแผ่ขยายไปจนถึงตอนกลางของไซบีเรีย ส่วนแถบที่มีเขตติดต่อกับตะวันตกก็มีอิทธิพลของยุโรปปรากฏชัด เช่น แถบโปแลนด์ เซคโกสโลวาเกีย บุลกาเรีย เป็นต้น เขตรัฐต่าง ๆ แถบตะวันออกและทะเลบอลติก นับว่าเป็นแหล่งสำคัญของนิทานชาวบ้าน และการเล่านิทานในเขตนี้อย่างเป็นที่นิยมกันอยู่ ในเขตนี้อย่างเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนนิทานกับเขตอื่น ถือว่าเป็นทั้งผู้ยืมและผู้ให้ยืมนิทานชาวบ้าน เหตุการณ์ต่าง ๆ ในอดีตมีอิทธิพลอยู่ในนิทานของรัฐเหล่านี้ ทั้งอิทธิพลของตะวันออกและตะวันตก เขตแหลมสแกนดิเนเวีย ชนชาติที่อยู่ในแหลมสแกนดิเนเวีย ได้แก่ ชาวสวีเดน นอร์เวย์ และเดนมาร์ก ได้เข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในเวลานานก่อนสมัยประวัติศาสตร์ และเป็นชนเผ่าเดียวกันกับชาวเกาเทฟาโรและไอซ์แลนด์ ชนสองกลุ่มนี้คือพวกที่อยู่ในเขตแหลมสแกนดิเนเวียและที่เกาะทั้งสองมีนิทานชาวบ้านที่คล้ายคลึงกันมากและถึงแม้ว่าจะมีข้อแตกต่างประการสำคัญอยู่หลายประการแต่พอจะสอบได้นิทานของชาวเกาะทั้งสองมีเค้าเงื่อนสืบเนื่องมาจากแหลมสแกนดิเนเวีย จึงจัดรวบรวมทั้ง 3 แห่งเข้าเป็นแถบเดียวกัน เขตของชนชาติที่พูดภาษาเยอรมัน ชื่อเสียงของสองพี่น้องตระกูลกริมม์ทำให้เข้าใจผิดกันว่านิทานชาวบ้านทั้งหลายนั้นเป็นของชนชาติเยอรมัน แต่ที่จริงนิทานเยอรมันมีลักษณะประสมรับมาจากชาติอื่นหลายชาติ ด้วยกัน จึงกล่าวได้ว่าเยอรมันเป็นตัวกลางรับถ่ายทอดมากกว่าที่จะเป็นเจ้าของนิทาน และเนื่องจากเยอรมันมีเขตติดต่อกับประเทศกลุ่มสลาวิกทางตะวันออกและติดต่อกับประเทศในยุโรปทางทิศตะวันตกและทิศใต้ นิทานชาวบ้านของประเทศแถบทะเลบอลติก โปฮีเมีย ยูโกสลาเวีย ฮังการี เบลเยียม และฮอลันดา จึงมีนิทานใกล้เคียงกับนิทานเยอรมันพอที่จะเทียบเคียงกันได้ เขตประเทศฝรั่งเศส ชาวฝรั่งเศสสามารถสร้างสรรค์นิทานต่าง ๆ มาก่อนเป็นที่นิยมรับเล่าติดต่อกันสืบมา ทั้งยังกระจายไปทั่วยุโรป ส่วนที่ฝรั่งเศสเป็นฝ่ายรับจากที่อื่นก็นำมาประสมประสานกันจนมีลักษณะเป็นแบบฝรั่งเศสก็มีมาก นิทานเหล่านี้คิดตามชาวฝรั่งเศสที่ไปตั้งถิ่นฐานในแถบต่าง ๆ ของโลกอีกมากมาย เช่น ในอเมริกาคือรัฐมิสซอรี และรัฐหลุยเซียน่า ในทวีป

แอฟริกา เป็นต้น เขตประเทศสเปนและโปรตุเกส นิทานชาวบ้านของประเทศนี้มีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากแถบอื่น ๆ อย่างชัดเจน พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศสเปน เคยถูกแขกมัวร์ครอบครองอยู่เป็นเวลาถึง 700 ปี จึงมีลักษณะวัฒนธรรมของศาสนาอิสลามปรากฏอยู่ อิทธิพลของศาสนานิกายออร์ทอดอกซ์ และคารอลิกปรากฏในนิทานที่เกี่ยวกับ เทวดา และนักบุญมากกว่าเขตอื่น นิทานชาวบ้านของแถบนี้กระจายตามชาวโปรตุเกสและสเปนที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานที่อื่น เช่น ในอเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ คนทั้งสองชาตินี้เป็นผู้นำวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนติดไปมากเมื่อไปตั้งถิ่นฐานที่ถิ่นใหม่ ทั้งที่เป็นเครื่องแต่งกาย ระบุว่าชาวบ้าน เพลงชาวบ้าน และอื่น ๆ เขตประเทศอิตาลี การเก็บรวบรวมนิทานชาวบ้านของยุโรปมีขึ้นครั้งแรกที่ประเทศอิตาลีตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16-17 นักเขียนของอิตาลี เห็นว่ามีนิทานหลายเรื่องที่มีคุณค่าควรแก่การปรับปรุงให้เป็นวรรณคดี ผลงานของนักเขียนเหล่านี้ทำให้เราทราบว่าแม้ในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา ความนิยมในการเล่านิทานก็ยังมีอยู่ นิทานของแถบอิตาลีได้กระจายต่อไปยังซิชิลี ซาร์ดีเนีย เกาะคอร์ซิกา และเกาะมอลตา เขตประเทศอังกฤษ นักปราชญ์ทางคติชาวบ้านมักกล่าวเสมอว่านิทานของอังกฤษมีน้อย ความนิยมในการเล่าเรื่องมักเป็นไปในรูปกาพย์กลอนที่เรียกว่า บัลลาด (Ballad) แต่ยังมีเค้าวรรณกรรมอื่น ๆ ที่แสดงว่าอังกฤษมีนิทานมิใช่น้อย การรวบรวมนิทานชาวบ้านตั้งแต่ประมาณ 100 ปีมาแล้วทำให้ทราบว่า นิทานของอังกฤษมีมากกว่าที่คิด ในกลุ่มประชาชนเชื้อสายอังกฤษก็ได้นำเอานิทานจากท้องถิ่นเดิมของตนเข้าไปด้วย เขตสกอตแลนด์และไอร์แลนด์ ชาวเคนท์คือชาวยุโรปโบราณที่มีถิ่นที่อยู่ในอังกฤษ เวลส์ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์ นักปราชญ์ทางนิทานชาวบ้านชาวอิตาเลียนชื่อ แคมป์เบลล์ (Campbell) ได้รวบรวมนิทานทางแถบนี้ไว้ถึง 4 ฉบับใหญ่ ๆ และยังมีต้นฉบับไม่ได้พิมพ์เหลืออยู่พอจะพิมพ์ได้อีกหลายฉบับ การเก็บนิทานชาวบ้านเหล่านี้ผู้เก็บรวบรวมใช้ภาษาถิ่นจึงมีผู้แปลออกเป็นภาษาอื่น ๆ อีกหลายภาษา

ในการแบ่งนิทานชาวบ้านออกเป็นเขตทางภูมิศาสตร์นี้ จะเป็นการแบ่งโดยวิธีการจัด เอานิทานซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันก็จัดนำมาไว้ในแถบเดียวกัน ทำให้ผู้ที่สนใจหรือผู้ที่ทำการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยสะดวก

การแบ่งนิทานตามรูปแบบของนิทาน

ผู้รู้หลายท่านได้แบ่งนิทานตามรูปแบบไว้หลายรูปแบบตามทรรศนะและเหตุผลของตนเอง

เช่น

กิ่งแก้ว อัครากร (2519: 12-14) ได้แบ่งนิทานชาวบ้านออกตามรูปแบบต่าง ๆ
สรุปได้ดังนี้

1. เทพนิยาย (Fairy Tale)
2. นิทานชีวิต (Novella or Romantic Tale)
3. นิทานวีรบุรุษ (Hero Tale)
4. นิทานประจำถิ่น (Local Tradition or Local Legend)
5. นิทานอธิบายเหตุ (Explanatory Tale)
6. ตำนานและเทพปกรณัม (Myth)
7. เรื่องสัตว์ (Animal Story)
8. มุขตลก (Jest)

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2517: 105-110) ได้แบ่งนิทานชาวบ้านตามรูปแบบของ
นิทาน เป็น 5 รูปแบบ คือ

1. นิทานปรัมปรา (Fairy Tale) เป็นเรื่องสมมติที่ค่อนข้างยาว มีสารัตถะ
หลายสารัตถะ มีฉากเป็นแดนในฝัน ไม่บอกสถานที่ที่เด่นชัดเนื้อเรื่องประกอบด้วย อิททิฤทธิ์
ปาฏิหาริย์ ตัวเอกเป็นผู้มีคุณสมบัติพิเศษ เช่น เป็นผู้มีอำนาจ มีบุญ มีฤทธิ์เดช ตอนจบ
ของเรื่องจะจบด้วยความสุข

2. นิทานท้องถิ่น (Legend) มีขนาดสั้นกว่านิทานปรัมปรา (Fairy Tale)
เป็นเรื่องเหตุการณ์เดียวและเกี่ยวกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี โศกกลางหรือคตินิยม
ของพื้นบ้านพื้นเมืองของคนแต่ละท้องถิ่นไป ซึ่งเชื่อว่าเกิดจริงเป็นจริง หรือมีเค้าความจริง
มีตัวบุคคลจริง มีสถานที่จริง นิทานท้องถิ่นจำแนกออกได้ดังนี้

ก. นิทานประเภทอธิบาย (Explanatory Tale) เป็นนิทานที่อธิบายสิ่ง
ต่าง ๆ เช่น อธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ อธิบายสาเหตุของความเชื่อบางอย่าง อธิบาย
ชื่อสถานที่ เป็นต้น

ข. นิทานที่เกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ เช่น โศกกลาง เรื่องผี เรื่องเกี่ยวกับ
ไสยศาสตร์ การใช้คาถาอาคม เวทมนตร์ เป็นต้น

ค. นิทานที่เกี่ยวกับสมบัติที่ฝังไว้

ง. นิทานวีรบุรุษ เป็นเรื่องที่กำลังกล่าวถึง คุณธรรม ความฉลาด ความกล้าหาญ ของบุคคล ซึ่งส่วนมากเป็นวีรบุรุษภายในชาติ หรือภายในท้องถิ่น

จ. นิทานคติสอนใจ เป็นเรื่องสั้น ๆ ไม่สมจริง มีเจตนาที่จะสอนความประพฤติ อย่างใดอย่างหนึ่ง

ฉ. นิทานเกี่ยวกับนักบวชต่าง ๆ เป็นเรื่องเกี่ยวกับขอลิขิตการของนักบวชที่เจริญ ยาวนานจนมีฉานแก่กล้า

3. เทพนิยาย (Myth) เป็นนิทานที่เทวดา นางฟ้า เป็นตัวสำคัญ และเทพนิยาย นี้มีส่วนสัมพันธ์กับความเชื่อถือทางศาสนาพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์ปฏิบัติในทางศาสนา

4. นิทานเรื่องสัตว์ (Animal Tale) เป็นนิทานที่มีสัตว์เป็นตัวเอกพูดได้มีความ นึกคิดเหมือนคน มีทั้งที่เป็นสัตว์ป่าและสัตว์บ้าน นิทานเรื่องสัตว์แบ่งได้ 2 ประเภท

ก. นิทานประเภทสอนคติธรรม (Fable)

ข. นิทานประเภทเล่าซ้ำหรือเล่าไม่รู้จบ (Cumulative Tale)

5. นิทานตลกขบขัน (Jest) เป็นเรื่องสั้น ๆ ของพฤติกรรมของคนที่ไม่ น่า จะเป็นไปได้ อาจเป็นเรื่องของความโง่ กลโกง ความเชื่อ เป็นต้น

การแบ่งนิทานตามแบบเรื่องของนิทาน (Type)

กุทลาล มัลลิกะมาส (2517: 110-113) ได้แบ่งนิทานตามเรื่องโดยอ้างถึงการ แบ่งนิทานของ แอนตี อาร์เน (Antti Aarne) ว่ามีการแบ่งตามแบบเรื่องได้ 3 หมวด ใหญ่ ดังนี้

1. นิทานเกี่ยวกับสัตว์ แยกย่อยออกได้เป็นสัตว์เลี้ยงและสัตว์ป่า

2. นิทานชาวบ้านทั่วไป แยกย่อยออกไปเป็นนิทานที่เกี่ยวกับเวทมนต์คาถา นิทาน ศาสนา นิทานเกี่ยวกับยักษ์ ราชส และนิทานแบบพาฝัน (Romantic)

3. นิทานตลกขบขัน แยกย่อยออกไปเป็นนิทานเกี่ยวกับคนโง่ คนฉลาด นิทาน เกี่ยวกับสามภรรยา ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการอาชีพต่าง ๆ ก็มี ได้แก่ การทำนา การเลี้ยงสัตว์ การตกปลา ล่าสัตว์

การแบ่งนิทานตามสารัตถะ (Motif-Index)

สารัตถะของนิทาน คือ ธาตุแท้หรือแก่นแท้ หรือจุดสำคัญของนิทานเรื่องนั้น ๆ จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงแม้ว่านิทานเรื่องนั้นจะตกไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่ที่อาจเปลี่ยนแปลงให้มีส่วนที่เป็นของใหม่ สารัตถะมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ตัวสำคัญในเรื่องนิทานจะต้องแปลกพิศดารกว่าตัวอื่น ๆ ในเรื่องอาจเป็น เทวดา สัตว์ประหลาด แม่มด หรือคนที่มีความแปลกพิเศษออกไปอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น เจ้าหญิงตก ยาก แม่เลี้ยงใจร้าย ลูกกำพร้า ลูกสูดทอง
2. มีข้อสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะเป็นต้นเหตุให้เรื่องของนิทานนั้น เกิดขึ้นและดำเนินไป อาจเป็นสิ่งของ เช่น ตะเกียงวิเศษของอาลาดีน เวทมนต์คาถา เรียกเนื้อ เรียกปลา ได้อย่างใน เรื่องสังข์ทอง เป็นต้น
3. สารัตถะมีเหตุการณ์เดียว นิทานเรื่องหนึ่ง ๆ อาจประกอบด้วยเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ (หลายสารัตถะ) แต่ในสารัตถะหนึ่งจะมีเหตุการณ์แต่อย่างเดียว

การแบ่งนิทานตามสารัตถะนี้ เป็นการแบ่งนิทานที่ละเอียดกว่าการแบ่งนิทานตามแบบเรื่อง (Type) ถ้าจะเปรียบแล้วการแบ่งนิทานตามแบบเรื่อง (Type) ก็เหมือนกับการแบ่งคนเราให้โลกนี้ออกเป็นคนไทย ฝรั่งเศส จีน เป็นต้น ถ้าแยกย่อยลงไปก็แบ่งตามเชื้อชาติ สัญชาติ แต่การแบ่งนิทานตามสารัตถะนั้นเหมือนกับการแบ่งชนิดของเซลล์ หรือกลุ่มเม็ดโลหิตในร่างกาย

การแบ่งนิทานตามสารัตถะมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดหมวดหมู่ จัดระเบียบของนิทานให้ชัดเจน ศึกษาได้ง่าย

ความหมายของนิทาน

มนุษย์ทุกชีวิต เกิดมาต้องต่อสู้ดิ้นรน เพื่อการดำรงชีพตามวิถีชีวิตของตนด้วยการปฏิบัติกิจกรรมมากมายในชีวิตประจำวัน ซึ่งกิจกรรมบางอย่างให้ผลประโยชน์ต่อการยังชีพและอีกหลายกิจกรรมที่ให้ประโยชน์สุขอันเป็นผลดีต่อจิตใจและเป็นสื่อสืบทอดความคิด ความเชื่อต่าง ๆ จนกลายเป็นวัฒนธรรม มนุษย์มีความต้องการสิ่งต่าง ๆ และพยายามที่จะเสาะแสวงหาหรือพยายามกระทำ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

ม.ล.บุญเหลือ เทพสุวรรณ (2517: 4) กล่าวว่า "จากความต้องการตามธรรมชาติ ดังกล่าวนี้ มนุษย์จึงมีความสามารถทางการประพันธ์ เกิดมีผู้แต่ง ผู้เล่า ผู้ฟัง"

นิทานจัดว่าเป็นวัฒนธรรมและวรรณกรรมมุขปาฐะที่มนุษย์เล่าสืบต่อกันมาช้านาน เพื่อความบันเทิงสนุกสนานที่เกิดต่อจิตใจ บางครั้งนิทานอาจมีเนื้อเรื่องที่แปลกประหลาดเกินจริง แต่ก็ เป็นสิ่งที่มนุษย์พอใจ เพราะการฟังนิทาน เป็นสิ่งปลอบประโลมใจให้มนุษย์หายเหนื่อยคลายความเคร่งเครียดได้เหมือนกัน

ม.ล.บุญเหลือ เทพสุวรรณ (2517:3) ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้สรุปได้ว่า มนุษย์ส่วนใหญ่มักไม่พอใจกับเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตของตน ระหว่างที่ต้องเหน็ดเหนื่อยอยู่กับการทำอาหาร ทำสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานอื่น ๆ มนุษย์ใคร่ได้รับการปลอบใจจากเรื่องราวที่มีได้เกิดขึ้นแก่ชีวิตมนุษย์โดยแท้จริง มนุษย์จึงมีการเล่านิทาน ...

การเล่านิทานนั้น แสดงให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของวัฒนธรรมในหมู่ชาวบ้าน เป็นการแสดงออกร่วมกันในสังคม เป็นเสมือนวิถีชีวิตของสังคม นิทานจึงกลายเป็นมรดกของมนุษยชาติที่เล่าสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน มีผู้รู้หลายท่านได้อธิบายและให้ความหมายของนิทานไว้ดังนี้

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (2525: 441) ให้ความหมายของนิทานว่า "นิทาน น. เรื่องที่เล่ากันมา เช่น นิทานชาดก นิทานอีสป : เหตุ เช่น โรคนิทาน: เรื่องเดิม เช่น วัตถุนิทาน .(ป.)"

กิ่งแก้ว อัครถากร (2519: 111) กล่าวว่า "นิทานเป็นคำศัพท์ภาษาบาลี มีความหมายว่าการเล่าเรื่อง" และให้นิยาม (2517: 299) ว่า "นิทานหมายถึงเรื่องเล่าทั่วไปมิได้จงใจแสดงประวัติความเป็นมา"

แปลก สนธิรักษ์ (2506: 116) ให้ความหมายของคำว่า นิทาน คือ คำว่านิทาน เป็นคำศัพท์ภาษาบาลีแปลว่า เหตุ การเล่าเรื่อง นิยาย และมีคำศัพท์นิทานกถา แปลว่า การเล่าเรื่อง

กุสุมา รัชชมณี (2525: 8) กล่าวว่า "นิทานเป็นเรื่องที่เล่ากันมา ซึ่งคงจะมีจุดมุ่งหมายเบื้องต้นอยู่ที่การยกมาเล่าเพื่อเป็นข้อเปรียบเทียบ ส่วนจะมีความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน เป็นจุดประสงค์เบื้องต้นหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และศิลปะของผู้เล่าแต่ละคน"

กิ่งแก้ว อรรถากร (2517: 292) ได้ให้ความหมายในแง่คิดของนักคติชนวิทยา ซึ่งมีความหมายเฉพาะลงไปว่า "นิทาน หมายถึง เรื่องเล่าที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ใช้อาจเป็นสื่อในการถ่ายทอด หรือถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะก็ได้ แต่บางส่วนก็ได้รับการบันทึกไว้บ้างแล้ว ..."

รัชณี ศรีไพรวรรณ (2516: 37-41) ได้ให้ความหมายว่านิทาน คือ เรื่องราวที่เล่าสืบกันมา หรือมีผู้แต่งขึ้น เพื่อความสุขสนุกสนานบันเทิง หรือเพื่อสอนคนในการดำรงชีวิต

เมื่อประมวลความรู้ความคิดเห็นจากผู้รู้ทั้งหลาย รวมทั้งความหมายจากพจนานุกรม สามารถสรุปได้ว่า นิทาน คือ เรื่องราวที่มนุษย์ได้เล่าสืบทอดติดต่อกันมาเป็นรุ่น ๆ จากบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกหลาน โดยเนื้อหาในนิทานมักแทรกความรู้ คติสอนใจ ความเชื่อต่าง ๆ และแฝงไว้ด้วยความสนุกสนานให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟัง ทั้งนี้แล้วแต่จุดประสงค์ของผู้เล่าว่าต้องการสื่อความคิดอะไรแก่ผู้ฟังบ้าง

ความหมายของนิทานพื้นบ้าน

มีผู้รู้หลายท่าน ได้ให้ความหมายของนิทานพื้นบ้านไว้ ดังนี้

เทือก กุสุมา ณ อยุธยา (2514: 42) ให้ความหมายนิทานพื้นบ้านว่า นิทานพื้นบ้านเป็นวรรณคดีมุขปาฐะ มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วยการบอกเล่า

กิ่งแก้ว อรรถากร (2519: 12) กล่าวว่า "นิทานพื้นบ้าน หมายถึง เรื่องที่เล่าสืบทอดกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ นอกจากนั้นยังได้ให้ความหมายในเชิงคติชนวิทยา (2519: 15) สรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องราวด้วยนิยายประจำถิ่น (Sage) คำศัพท์ Sage เป็นศัพท์ภาษาเยอรมัน ซึ่งนักวิชาการนิยมใช้เป็นศัพท์สากล หมายถึง เรื่องราวที่แปลกจากธรรมดาเชื่อกันว่าเกิดขึ้นจริง" เกิดขึ้น ณ สถานที่ใดสถานที่หนึ่ง แม้เวลา

ล่องเลยมานาน อาจเป็นประสบการณ์ เล่าถึงสัตว์ประหลาด เทวดา ผี ปีศาจ วิญญาณต่าง ๆ อาจจะเล่าถึงบุคคลที่นับว่าเป็นบุคคลในประวัติศาสตร์ โคร่งเรื่องมักไม่ซับซ้อน มักมีอนุภาคซึ่งเป็นหัวใจของเรื่องเพียงอนุภาคเดียว ...

กรมศิลปากร (2524: 1) ได้ให้ความหมายของนิทานพื้นบ้านไว้ว่า หมายถึง เรื่องราวที่บุคคลในท้องถิ่นต่าง ๆ แต่งขึ้น และเล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน มีความมุ่งหมาย เพื่อเป็น เครื่องบันเทิงใจ และสั่งสอนบุคคลให้กระทำความดี

สรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านเป็นนิทานที่เล่าสืบทอดกันมาเฉพาะถิ่น ด้วยวิธีการเล่าแบบมุขปาฐะใช้ภาษาธรรมดาในการเล่าสื่อสารและเป็นภาษาของท้องถิ่นนั้น ๆ ต้นเค้าเดิมของนิทานมักจะเป็น เรื่องที่มาจากตำนานและอาจเป็นเรื่องจริงก็มี และผู้เล่าย่อมแต่งเติมในเรื่องที่ตนเองเล่าบ้าง เพื่อเพิ่มอรรถรสแก่ผู้ฟังมากยิ่งขึ้นแต่ก็ยังคงเนื้อเรื่องเดิมอยู่

ลักษณะนิทานพื้นบ้าน

เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม เป็นสัตว์โลกที่มีความคิด มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด จึงรู้จักสร้างจินตนาการ สร้างเรื่องราวต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการและความบันเทิงใจของตนเอง และผู้อื่นที่อยู่ร่วมกัน จึงมีเรื่องราวต่าง ๆ มาเล่าสู่กันฟังและเล่าสืบทอดต่อกันไปเรื่อย ๆ ดังนั้น เรื่องราวที่เล่ากันมาในกลุ่มชนเฉพาะถิ่นจึงเป็นนิทานพื้นบ้านซึ่งมีลักษณะต่าง ๆ ผู้รู้ได้อธิบายลักษณะของนิทานพื้นบ้านไว้ ดังนี้

กุทลาล มัลลิกะมาส (2528: 99-100) ได้กล่าวไว้ว่า

1. เป็นเรื่องราวที่เล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา เป็นภาษาร้อยแก้ว มิใช่ร้อยกรอง
2. เล่ากันด้วยปากสืบมาเป็นเวลาช้านาน แต่ต่อมาในระยะหลังเมื่อการเขียนเจริญขึ้น ก็อาจเขียนขึ้นตามเค้าเดิมที่เคยเล่าด้วยปาก
3. ไม่ปรากฏผู้เล่าดั้งเดิมเป็นใคร อ้างแต่ว่าเป็นของเก่า ฟังมาจากผู้เล่าซึ่งเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในอดีต อีกต่อหนึ่ง ผิดกับนิยายสมัยใหม่ที่ทราบตัวผู้แต่ง แม้วานิทานที่ปรากฏตัวผู้แต่ง เช่น นิทานของกริมม์ กริมม์ก็อ้างว่า เล่าตามเค้านิทานที่มาจากแต่เดิม ไม่ใช่ตนเองแต่งขึ้นเอง

นิทานชาวบ้านเรื่องนานาชนิด อาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย การแข่งขัน เรื่องตลกขบขัน การคดโกง หรือเรื่องแปลกประหลาด ผิดปกติธรรมดา ตัวละครในเรื่อง บางทีก็เป็นคนเคราะห์ดี บางทีก็เป็นคนเคราะห์ร้าย บางคนเก่งกาจอาจหาญ บางคนก็เหลวไหลไม่ได้เรื่อง บ้างก็ฉลาด บ้างก็โง่ แต่ไม่ว่าจะเป็นจำพวกไหน ก็ล้วนแต่มีความรู้ นึกคิดอย่างมนุษย์ประเภทต่าง ๆ ในโลกเรานี่เอง หรือแม้ว่าบางทีจะเป็นเรื่องสัตว์ต่าง ๆ หรือมนุษย์ประเภทใดก็ตาม ต่างก็คิดทำอย่างมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นพระราชชา ยาจกเข็ญใจ กระต่ายแสนกล เจ้าชายรูปงาม เจ้าหญิงถูกสาป ช่างนาโง่ แม่มดใจร้าย หญิงแก่ใจดี นางฟ้าที่คอยช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยาก แม่มดที่ชอบสาปแช่ง ยักษ์ที่มีฤทธิ์ สุนัขกตัญญู ช้าง เเกเร หรืออะไรก็ตามต่างก็มีความรู้สึคนึกคิดมีชีวิตจิตใจอย่างเรา ...

เจือ สตะเวทิน (2518: 46) กล่าวถึงลักษณะนิทานพื้นเมืองไว้ว่า ลักษณะของ นิทานพื้นเมืองที่สำคัญ คือ

1. ต้องเป็นเรื่องเก่า
2. ต้องเล่ากันด้วยภาษาร้อยแก้ว
3. ต้องเล่ากันด้วยปากมาก่อน
4. ต้องแสดงความคิดความเชื่อของชาวบ้าน
5. เรื่องจริงที่มีคติกันอนุโลมเป็นนิทาน เช่น มะกะโท ชาวบ้านบางระจัน

กิ่งแก้ว อัดถากร (2520: 12) อธิบายลักษณะของนิทานพื้นบ้านว่า "นิทานพื้นบ้าน เป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ แต่ก็มีจำนวน มากที่ได้รับการบันทึกไว้

เอกเซล ออริก (Axel Olrik 1965: 129-141) นักคติชนวิทยาชาวเดนมาร์คให้ คำอธิบายในบทความซึ่งเป็นเสมือนกฎเกณฑ์การเล่าเรื่องและการผูกเรื่องนิทานพื้นบ้าน ซึ่งเรียกว่า กฎติกดาบรรพ์เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน (Epic Laws of Folk Narrative) สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. กฎของการเริ่มเรื่องและกฎของการจบเรื่อง (The Laws of Opening and Law of Closing) นิทานพื้นบ้านจะไม่นำเข้าสู่เหตุการณ์สำคัญทันทีและไม่จบอย่างกระตันทัน

เนื้อเรื่องจะเริ่มต้นจากภาวะที่สงบไปสู่เหตุการณ์ที่ตื่นเต้น และในตอนจบเรื่องนั้น เหตุการณ์จะคลี่คลายไปสู่ภาวะปกติก่อนจึงยุติ

2. กฎแห่งการซ้ำ (The Law of Repetition) การซ้ำในเรื่องมักจะยึดจำนวน 3 เป็นส่วนมาก ไม่ว่าจะเป็นตัวละครหรือสิ่งของ หรือการกระทำ เช่น ชายหนุ่มหลงเข้าไปในที่อยู่ของยักษ์ถึง 3 วัน แต่ละวันก็ฆ่ายักษ์ ซึ่งยักษ์ก็รู้ทั้ง 3 ครั้ง หรืออัศวินพยายามถึง 3 คน ในการที่จะได้ดูเขา เป็นต้น การกระทำจำนวน 3 เป็นจำนวนที่นิยมใช้มากที่สุดเกี่ยวกับการซ้ำ แต่บางทีก็อาจจะยึดจำนวนอื่น ๆ เช่น จำนวน 4 แทนก็ได้ เช่น เรื่องที่เกี่ยวข้องความเชื่อทางด้านศาสนาของชาวอิสลาม

3. กฎแห่งตัวละคร 2 ตัวใน 1 ฉาก (The Law of Two in One a Scene) ในฉากหนึ่ง ๆ ของนิทานพื้นบ้าน มักจะมีตัวละครที่มีบทบาทอยู่เพียง 2 ตัว

4. กฎแห่งการแตกต่างแบบตรงกันข้าม (The Law of Contrast) นิทานพื้นบ้าน มักจะสร้างตัวละครที่มีลักษณะแตกต่างกันให้มีลักษณะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด แบบตรงกันข้าม เช่น มีบทบาทของคนใจดีกับบทบาทของคนในร้าย หรือมีคนแข็งแกร่งกับคนอ่อนแอ เป็นต้น

5. กฎของฝาแฝด (Law of Twins) ถ้าฝาแฝดหรือพี่น้องสองคนประสบความสำเร็จทุกอย่างก็มักจะปรองดองกันดี แต่ถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ชัยชนะก็จะเป็นศัตรูกัน บางทีนอกจากจะเป็นฝาแฝดหรือพี่น้องสองคน กฎข้อนี้ยังครอบคลุมไปถึงตัวละครที่มีบทบาทใกล้เคียงกัน เช่น เป็นเพื่อนกันก็ได้ด้วย

6. ความสำคัญของตำแหน่งต้นและตำแหน่งท้าย (The Importance of Initial and Final Position) ถ้าตัวละครเป็นพี่น้องหลาย ๆ คน นิทานพื้นบ้านมักกล่าวถึงผู้อาวุโสมากที่สุดก่อน แต่จุดสนใจหรือความสำคัญมักเน้นที่พี่น้องคนสุดท้าย

7. เรื่องเชิงเดี่ยว (Single-Stranded) โดยมากโครงเรื่องของนิทานพื้นบ้าน ไม่มีลักษณะซับซ้อน ดำเนินเรื่องไปเรื่อย ๆ ไม่มีการละทิ้งตัวแกนเดิม ผู้ทำหน้าที่ดำเนินเรื่อง

8. กระสวน(Patterning) ใน นิ.ทานพื้นบ้านเรื่องหนึ่ง ๆ มักมีวิธีดำเนินบทบาทของตัวละคร หรือคำพูดที่เป็นแบบเดียวกันซ้ำกันอยู่ในเรื่อง

9. ฉากประทับใจ (Tableaux Scenes) มีการพรรณนาภาพพจน์ที่แสดงอารมณ์ สะเทือนใจ เช่น สถานที่อันสวยงาม หรือฉากการต่อสู้ เช่น วีรบุรุษสู้กับมังกร เป็นต้น
10. เรื่องของความสมเหตุสมผล (Logic) เหตุการณ์ในนิทานพื้นบ้านมีความสมเหตุสมผลในตัวเอง ตามสภาพของเรื่องแต่ละเรื่อง
11. เรื่องของเอกภาพ (Unity of Plot) อนุภาคหรือเหตุการณ์ที่นำมาเล่ามีส่วนสนับสนุนโครงเรื่องใหญ่อย่างเห็นได้ชัด
12. การแต่งจุดสนใจที่ตัวละครเอกเพียงตัวเดียว (Concentration on a Leading Character) นิทานพื้นบ้านจะมีการบรรยายถึงตัวละครเอก และพฤติกรรมของตัวละครเอก เน้นมากกว่าตัวอื่น ๆ อย่างมากมาย

กรมศิลปากร (2531 : 67) อธิบายถึงลักษณะนิทานพื้นบ้านสรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องราวหรือนิยายเล่าเรื่องซึ่งมีที่มา 2 प्रकार คือ เป็นเรื่องที่มีที่มาในชั้นแรกมาจากกาเล่าเรื่องในลักษณะปากต่อปาก แล้วจึงกลายมาเป็นการบันทึกเรื่องราวขึ้น ๆ เป็นลายลักษณ์อักษร प्रकारหนึ่งและเป็นเรื่องที่มีกำเนิดในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะหรือไม่ ที่ได้รับต้นเรื่องต้นเดิมมาจากที่อื่น แล้วนำมาดัดแปลงเนื้อเรื่องตัวบุคคลหรือสถานที่ให้เข้ากับท้องถิ่นของตนอีกประการหนึ่ง และนิทานพื้นบ้านไม่จำเป็นจะต้องเป็นการเล่าประวัติบุคคล สิ่งของ และสถานที่แต่อย่างใด ทั้งยังมีเนื้อหาที่เป็นอิสระมาก คือ ไม่มีข้อผูกมัดที่จะต้องอ้างอิงความถูกต้อง ความไพเราะ และไม่ต้องยึดติดกับคุณค่าทางจริยธรรมด้วย ทั้งนี้เพราะนิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นการเล่าเรื่องเพื่อความสนุกสนาน และหวังผลในแง่ความบันเทิงให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านมากกว่า

สรุป นิทานพื้นบ้านมีลักษณะ" เป็นเรื่องเก่า เล่าด้วยถ้อยคำธรรมดาเป็นภาษาร้อยแก้ว แล้วเล่าด้วยปาก ฟากคติ ความเชื่อสอดแทรก เนื้อเรื่องมีทั้งแปลกประหลาดอาจเกินจริง อิงตำนานก็มีบ้าง สร้างความสนุกสนาน"

ลักษณะนิทานพื้นบ้านอีสาน

ดินแดนที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทย มีความแตกต่างจากภาคอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาพภูมิอากาศ ความเป็นอยู่สภาพแวดล้อมพื้นฐานทางสังคม

รวมไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันกับภาคอื่น ในบางส่วน ธีรวิวรรณ อินทร์แหยม (2527: 8) กล่าวว่า "ถึงแม้กลุ่มชนทางภาคอีสาน จะมี สภาพแวดล้อมและสภาพพื้นฐานทางสังคมต่างไปจากภาคอื่นของประเทศไทยก็ตาม แต่ต่าง ก็มาจากบรรพบุรุษเดียวกัน มีวิวัฒนาการในการสร้างสมอารยธรรม วัฒนธรรมมาจากแหล่ง เดียวกัน ตลอดจนเริ่มสร้างหรือพัฒนาประเทศมาด้วยกัน เช่นเดียวกับภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย"

จารุบุตร เรื่องสุวรรณ (2520: 1) บรรยายถึงพงศาวดารเก่าแก่ที่กล่าวถึง เรื่องราวกำเนิดของบรรพบุรุษสรุปได้ดังนี้ มีขุนทั้งสาม คือ ขุนกลาง เขิง ขุนเค็ก ขุนลานของ อนุญาติต่อแดนเพื่อลา กลับมาอยู่เมืองมนุษย์ตามเดิมโดยอ้างว่า "ข้อยนี้อยู่เมืองบนกับบ่แก่นแล่น เมืองฟ้าก็บ่เป็น" พระยาแสนก็ให้อพยพมาอยู่ "นายบ่อนน้อยอ้อยหนู" และให้ควายลงมา โถนาด้วย อันเป็นเหตุให้คนไทยมีควายใช้โถนาเป็นครั้งแรก ต่อมาเมื่อควายตัวนี้ตายจึง เกิดต้นน้ำเต้าขึ้นที่ซากของควาย ต้นน้ำเต้านี้มีผลใหญ่โตมากผลหนึ่ง เมื่อโตเต็มที่ก็ได้ยินเสียง คนอยู่ในนั้นเป็นจำนวนมาก ขุนทั้งสามจึงเอาเหล็กชี้แดง เจาะรูเพื่อให้นักออกมา 2 รู คือ พวกไทยลพกับไทยสี มีสีผิวเนื้อดำคล้ำ เป็นบรรพบุรุษของพวกข่า ขอม เขมร มอญ ได้ชื่อว่า เป็นชนชาติรุ่นพี่ ต่อมาก็ยังมีคนเหลืออยู่ในผลน้ำเต้าปุงอีกมาก ขุนทั้งสามจึงหาสิ่งมาเจาะใหม่ ให้คนออกมาเพิ่มอีก 3 รู พวกที่ออกมารุ่นหลังจึงมีผิวขาวกว่ารุ่นแรก ได้แก่พวก ไทยเลิง ไทยล่อ ไทยควาง ซึ่งกลายมาเป็นบรรพบุรุษของคนลาว คนไทยและคนยวนในภายหลัง เมื่อมีคนออกมาจากน้ำเต้าปุงมากมาย เช่นนี้ ขุนทั้งสามก็พยายามสอนให้ทำไร่ทำนา คำทุก สอนให้อยู่เป็นสามีภรรยา กัน แต่ไม่สามารถปกครองให้สงบเรียบร้อยได้จึงไปบอกพระยาแสน พระยาแสนเลยส่งขุนครูและขุนครองลงมาปกครอง แต่ขุนทั้งสองนี้ "สร้างบ้านกับเปลือง สร้าง เมืองกับกว้าง สุกินเหล้าข่มขู่ขวัน บานมาไพร่ฟ้าค่างทุกข์ ค่างยาก กับดูนา" ร้อนถึงพระยา แสนอีกครั้งหนึ่งต้องส่งขุนบุสม หรือ บุลม ลงมาพร้อมทั้งอาญาสิทธิ์เด็ดขาดด้วย แต่จำนวนคน ก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วถึงกับกล่าวว่า "มากดังทราย หลายนั่งน้ำ" จึงคิดหาทางออกให้มี "การอันใดให้มีอันหม่ปกเขา ให้มีอันจักกินแก่เขานี้จา" จนต้องไปวิงวอนพระยาแสนอีก และได้รับความช่วยเหลือมาเป็นครั้งสุดท้าย คือ พระยาแสนได้ส่งแสนแต่งและพิศณุกรรมลงมา "แต่แปงแก่เขา แสนแต่งจึงมาแต่ยามเฮ็ดไร่ เฮ็ดนา ปลุกเข้าปลุกผักปลุกหมากไม้หัวมันทั้งมวล อันจักควรกิน ..."

ชาวอีสานเป็นกลุ่มชนชาติไทยที่มีวัฒนธรรมเก่าแก่มาเป็นเวลาช้านาน มีการถ่ายทอด ศิลปวัฒนธรรมตามสภาพธรรมชาติซึ่งมีภูเขา แม่น้ำกั้นเขตแดน ดังนั้นวัฒนธรรมในดินแดนแถบนี้ จึงแตกต่างจากภาคอื่น ๆ รวมถึงวรรณกรรมอีสานด้วย

ธวัช ภูณโณทก (2525: 19) กล่าวถึงวรรณกรรมอีสานสรุปว่า วรรณกรรมอีสาน อุดมไปด้วยวรรณกรรม นิทาน นิยาย เพราะสมัยก่อนวรรณกรรมนั้น เป็นเหมือนมรดกของชาว อีสาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่เราให้กรวีได้สร้างเสริมวรรณกรรมประเภทนิทานออกมาอย่างมากมาย ถ้า มองในด้านจุดมุ่งหมายและสาระประโยชน์ทางจิตใจแล้ว จะพบว่า ผู้ประพันธ์ได้พยายามสอดแทรก ไว้อย่างมากมายเพื่อเป็นการสอนศีลธรรมและจริยธรรมแก่สังคมไปด้วย ตลอดจนอุปนิสัยของ ตัวเอกในเรื่องมักจะเป็นแบบอย่างสอนในการดำเนินชีวิตในสังคมตามคตินิยมของพุทธศาสนา

ระวีวรรณ อินทร์แทยม (2528: 13) กล่าวถึงลักษณะเด่นของวรรณกรรมอีสาน สรุปได้ดังนี้ มีรูปแบบ เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตนเอง : ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปกครองในดินแดนภาคอีสาน มีอิสระเป็นของตัวเอง มีหัวหน้าหรือเจ้าเมืองปกครองลูกบ้านทางราชธานี มิได้เข้าไปยุ่งเกี่ยว ฉะนั้นวัฒนธรรมของราชธานีจึงไม่ค่อยแพร่เข้าไปในอีสานมากนัก ด้วยเหตุนี้ภาคอีสานจึงมี รูปแบบวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ความคิด ค่านิยม และความเชื่อต่าง ๆ จึงแตกต่างไปจาก ภาคกลาง

ธวัช ภูณโณทก (2525: 174) กล่าวว่า "วรรณกรรมอีสานมีรูปแบบ เฉพาะ ต่างไปจากภาคกลาง กล่าวคือ วรรณกรรมอีสานเป็นวรรณกรรมชาวบ้านอย่างแท้จริง ชาวบ้าน เป็นเจ้าของสิทธิ เป็นผู้ใช้ศึกษา เป็นผู้อ่านผู้สร้างวรรณกรรมเหล่านั้น"

วรรณกรรมอีสานประเภทนิทานพื้นบ้านอีสานก็เป็นวรรณกรรมที่เจริญรุ่งเรืองในหมู่ชาว บ้านสะท้อนสังคมอีสานในแง่ต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะร่วมของกลุ่มชนไทยที่สืบทอดวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำ โขง

กรมศิลปากร (2531: 127) อธิบายลักษณะนิทานพื้นบ้าน สรุปได้ดังนี้

1. ตำนานและนิทานพื้นบ้านอีสานไม่นิยมการระบุชื่อผู้แต่ง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าแทบ ทั้งหมดจะไม่บอกชื่อผู้แต่งเลย จะมีตำนานและนิทานที่บอกชื่อผู้แต่งบ้างก็เป็นส่วนน้อยมาก เช่น

พื้นขุนบูมและพวกภพย์คำสอนต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้อาจจะ เป็น เพราะไม่ต้องการอวดอ้างชื่อ ประการหนึ่ง มีต้นกำเนิดมาจากการ เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะซึ่งไม่ทราบผู้เล่าต้น เรื่องแน่นอน ประการหนึ่ง ประกอบกับนิทานพื้นบ้านอีสานแทบทั้งสิ้นจะ เป็น เรื่องที่อิงพุทธศาสนา ผู้แต่งจึง อาจจะถือว่าตนแต่ง เป็น เรื่องศาสนสบูชาและไม่กล้าออกชื่อตนไว้ในที่เดียวกับที่ซึ่งมีการออกชื่อ พระพุทธ เข้าตามค่านิยมท้องถิ่น

2. ตำนานและนิทานพื้นบ้านอีสานนั้นส่วนมาก เป็นนิยาย เล่าเรื่องที่เกิดจากจินตนาการ โดยอาศัยหลักการของ เหตุและผลในตัวของมันเอง ไม่คำนึงถึงหลัก เหตุตามความจริง ดังนั้นจึงมี เรื่องราวที่เป็นอภินิหารปรากฏอยู่โดยทั่วไปในนิทานพื้นบ้านอีสานแทบทุก เรื่อง

3. ตำนานและนิทานพื้นบ้านอีสาน มีส่วน เกี่ยวพันกับการ เล่าเรื่องหรืออ้างถึง พุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เช่น เล่าเรื่องพุทธประวัติ เล่าเรื่องชาดก เล่าเรื่อง เหตุการณ์ ในพุทธศาสนา หรือแม้ในตำนานที่กล่าวถึง เรื่องราวของชุมชนโบราณในภาคนี้ เช่น อูรังค- นิทานก็อ้างอิงถึงพุทธทำนายกล่าวคือ เล่าเรื่อง เกริ่นนำต้นตำนานไว้ว่าในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้เสด็จมาในดินแดนแถบนี้และได้พยากรณ์ถึง เหตุการณ์และสถานที่ต่าง ๆ ไว้แทบ ทุก เมือง ฯลฯ เหล่านี้ เป็นต้น

4. ตำนานและนิทานพื้นบ้านอีสานนั้นนอกจากจะอยู่ในฐานะตัวถ่ายทอด เรื่องราว ตามปกติแล้ว ยังอยู่ในฐานะตัวกำหนดค่านิยมทางสังคมและสภาพความเป็นอยู่อีกด้วย ดังนั้นเรา จึงอาจทราบถึงพฤติกรรม สภาพความเป็นอยู่ และค่านิยมทางสังคมของภาคอีสานได้เป็นอย่างดี จากตำนานและนิทานพื้นบ้านอีสาน

5. ตำนานและนิทานพื้นบ้านอีสานนั้นได้รับการถ่ายทอด เรื่องราวและแนวความคิด จากชุมชนในดินแดนแถบอื่นมาก จะเห็นได้ว่ามีนิทานพื้นบ้านอีสานหลาย เรื่องที่รับถ่ายทอดมาจาก ดินแดนใกล้เคียง โดยเฉพาะดินแดนแถบล้านนาไทย เช่น เรื่องสุพรหม โมกขา ลิ่นทอง ท้าวกำกาคำ จำปาสีตัน ฯลฯ และแถบล้านช้างซึ่งมีอาณา เขตปกคลุมมาถึงตอน เหนือของ ภาคอีสานปัจจุบัน เช่น พื้นเวียงหรือพื้น เมือง เวียงจันทร์ พื้นขุนบูม ฯลฯ เป็นต้น

ประเภทของนิทานพื้นบ้านอีสาน

นิทานพื้นบ้านอีสาน เป็นมรดกอันสำคัญของชาวอีสาน นิทาน เรื่องหนึ่ง ๆ อาจมีหลาย ลักษณะใน เรื่องเดียวกัน เช่น นิทานเล่าเรื่องสถานที่และแทรกคติธรรมคำสอนไว้มากมาย บางทีก็ เป็นนิทานที่เล่าเรื่อง เพื่อความบันเทิงพร้อมกันไปด้วย

กรมศิลปากร (2531 : 107) ทำการจัดแบ่งนิทานพื้นบ้านอีสานออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. นิทานบันทึกเหตุการณ์ หมายถึง นิทานที่แต่งขึ้นเพื่อมุ่งที่จะบันทึก เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะ เป็น เหตุการณ์ทางศาสนาหรือ เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ก็ได้ เช่น เรื่องราวของการสืบศาสนา หรือ เรื่องการสงคราม เป็นต้น
2. นิทานเล่าเรื่องสถานที่ หมายถึง นิทานที่แต่งขึ้นเพื่ออธิบายถึงตำนานการเกิดของสถานที่ต่าง ๆ อาทิเช่น นิทานเรื่องจิ้งคั้งดั่งแดงเล่าถึงการเกิดของแก่งคุดคู้ และภูควายเงินในเขตจังหวัดเลย นิทานเรื่องอุรังคนิทานเล่า เรื่องการสร้างพระธาตุพนม เหล่านี้ เป็นต้น
3. นิทานเล่าเรื่องเพื่อความบันเทิง หมายความว่า นิทานเล่าเรื่องทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีทั้งที่เป็น เรื่องราวของชาวบ้านและนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ
4. นิทานพุทธศาสนา หมายถึง นิทานที่เล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องพุทธศาสนามีทั้งที่เป็น เรื่องของประวัติทางพุทธศาสนาและที่เป็นชาดกต่าง ๆ
5. นิทานคติธรรม หมายถึง นิทานที่แต่งขึ้นโดยแทรกคติธรรมคำสอนหรือ จุดมุ่งหมายในการแต่ง เพื่อให้การสั่งสอนทางจริยธรรม

อวัช ปุณโณทก (2525 : 174) กล่าวถึงนิทานพื้นบ้านอีสาน สรุปได้ดังนี้

1. นิทานพุทธศาสนา ได้แก่ เรื่องชาดก ตำนานทางพุทธศาสนา เช่น ท้าวสีทัน ท้าวปาจิต ตำนานพื้นพระบาง
2. นิทานคติธรรม เป็น เรื่องที่ให้สาระประโยชน์ด้านจิตใจ เช่น กำพร้าผีน้อย นางผมหอม ลินไซ (ศิลปะชัย)
3. นิทานชีวิต เป็นนิทานขนาดยาวพูดถึงการผจญภัย ความขัดแย้งที่เกิดจากอารมณ์ และความปรารถนาของมนุษย์ ได้แก่ ท้าวขลุ-นางอ้ว ท้าวกำกาคำ กาละ เกิดจำปาสีตัน
4. นิทานคำสอน เป็นนิทานที่มี เนื้อหายึดคตินิยมทางพุทธศาสนาและผสมผสานกับ เรื่องความเชื่อในวิญญาณ เช่น พระยาคำกวงสอนไพร่ อินทญาณสอนลูก ย่าสอนหลาน

สรุปได้ว่านิทานพื้นบ้านอีสานแบ่งเป็น 5 ประเภทคือ ประเภทบันทึกเหตุการณ์ เล่าเรื่องสถานที่ นิทานที่เล่าเพื่อความบันเทิง นิทานพุทธศาสนา และนิทานคติธรรม

คุณค่าของนิทานพื้นบ้านอีสาน

นิทานพื้นบ้านอีสานสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของวัฒนธรรมในหมู่ชาวบ้านภาคอีสานได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นนิทานเรื่องต่าง ๆ ยังมีคุณค่าให้ประโยชน์ต่อผู้ฟัง หรือผู้ที่ศึกษาค้นคว้าตามจุดประสงค์ของแต่ละคน ทั้งยังให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

จาวรรรณ ธรรมวัตร (2521 : 93-196) บรรยายถึงคุณค่าของวรรณกรรม นิทานพื้นบ้านอีสาน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. คุณค่าของนิทานที่มีต่อสังคม นิทานในฐานะที่เป็นสิ่งบันทึกอุดมการณ์ของสังคม ได้สะท้อนสภาพสังคมในแง่มุมต่อไปนี้คือ

ก. แสดงถึงพัฒนาการทางความคิดของมนุษย์ที่มีต่อปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ เช่น นิทานอธิบายเหตุ อธิบายความใคร่รู้ของชาวบ้าน ซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ความสงสัยในสภาพแวดล้อมที่สามารถให้คุณและโทษแก่มนุษย์ เช่น ฝน นิทานเรื่อง พญาคนคากกับ พญาแถน ได้กล่าวถึงความเชื่อในเรื่อง แถน ซึ่งถือว่าเป็นผีฟ้าหรืออำนาจลึกลับที่สถิต อยู่บนสรวงสวรรค์ทำหน้าที่บังคับบัญชาฝน ซึ่งเกิดจากพญานาค เล่นน้ำ แถนจะเป็นผู้สั่งให้พญานาคปล่อยน้ำลงมา เมืองมนุษย์ แต่เหล่ามนุษย์จะต้องเช่นสรวงทำพิธีกรรมให้แถนพอใจ หากมนุษย์ละเลยต่อการบูชาแถน แถนจะโกรธบันดาลให้ฝนแล้ง ในสมัยนั้นมนุษย์มีผู้นำที่มีความเก่งกล้าสามารถ ชื่อ พญาคางคกหรือพญาคนคาก เหล่ามนุษย์บูชาพญาคนคากจนลืมบูชาพญาแถน ฝนจึงแล้ง เป็นที่เดือดร้อนทั้งในหมู่มนุษย์และสัตว์น้อยใหญ่ ดั่งนิทานเล่าว่า "พญาคนคาก เป็นผู้ครอง เมืองมนุษย์ปีหนึ่ง เกิดแห้งแล้งฟ้าฝนบ่ตก ราษฎรบ่ได้เฮ็ดไร่เฮ็ดนา เกิดข้าวยากหมากแพง เดือดร้อนไปทั่ว ราษฎรจึงไปทูลพญาคนคากว่าเป็นหยิ่งฟ้าฝนจึงบ่ตกต้องตามฤดูกาลคือเก่า พญาคนคากฮู้เหตุผลว่าพญาแถนบ่แต่งฟ้าแต่งฝนมา เพราะว่าพญาแถน เคียดพญาคนคาก พญาคนคาก เป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์ ที่สุดพวกสัตว์ที่อยู่ในโลกมีความยินดีชมเชยพญาคนคากหลายที่สุด นับตั้งแต่ แอ้ง กำ หมา หมีนก หนู ปู มด ปลวก ต้องมาพึ่งอาศัยบุญบารมีพญาคนคากทั้งนั้น พญาแถนบ่เห็นแอ้งเห็นกาไปชั่ง เสิบียงอาหารกะเลย เคียดให้พญาคนคากหาว่าพญาคนคากเป็นต้นเหตุ พญาแถนเว้าขึ้นว่า "บ่มาคือเก่งแท้พญาคนคาก เหนีย ภูชิเฮ็ดบ่ให้ฝนตก เบ็งก่อนนา"

พญาแถนไม่ให้ฝนตกมาสู่เมืองมนุษย์โดยจับพวงนาคผูกไว้ พวงนาคไม่ได้เล่นน้ำฝนจึงไม่ตก พญาคันทาคพร้อมด้วยสัตว์ เช่น กบ เขียด จิกจั่น มอด มด ปลวก จึงยกพลขึ้นไปรบกับพญาแถน โดยใช้พรสวรรค์ของสัตว์แต่ละชนิดให้เป็นประโยชน์ เช่น มอด ปลวก มด ต่างพากันไปเจาะไช ทอก ดาบ หลาว และทำให้อาวุธเหล่านั้นเกิดสนิม กบ เขียด อึ่งอ่าง จิกจั่น ต่างพากันร้องระงมจนพญาแถนหูจะแตก ต้องเนรมิตงูให้มาจับกิน พญาคันทาคได้ชนช้างกับพญาแถน พญาคันทาคชนะจึงบังคับให้พญาแถนส่งฝนมาตกในเมืองมนุษย์อย่างถูกต้องตามฤดูกาล

ข. สะท้อนให้เห็นค่านิยมของสังคมที่เป็นเจ้าของนิทาน คือ

1. ยกย่องคนมีปัญญา นิทานพื้นบ้านอีสานจะยกย่องผู้มีความรู้เพราะในชีวิตจริงของชาวอีสานจะนิยมชมชอบผู้มีความรู้เป็นอย่างยิ่ง ทั้งความรู้ทางโลกและความรู้ทางธรรม หรือแม้แต่ผู้มีความรู้ด้านไสยศาสตร์ก็ยังได้รับการยกย่อง ชาวบ้านจะเชื่อฟังคำแนะนำของผู้มีความรู้เมื่อเกิดเหตุการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ และนิทานพื้นบ้านหลายเรื่องสะท้อนให้เห็นว่าผู้ที่มีปัญญาเท่านั้นจึงจะปกครองคนได้ เช่น เรื่องเสียวสวาด พญาคำกอง นิทานเรื่องนางคันไคร ปลาแตกปลาสมอ ท้าวกำกาดำ

2. ความซื่อสัตย์ในรักและให้ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี นิทานพื้นบ้านอีสานที่สะท้อนให้เห็นถึงความรัก ความซื่อสัตย์อันบริสุทธิ์จนกลายเป็นอมตะนิทานที่ประทับใจ ชาวบ้านตลอดมา คือ เรื่องท้าวขูลู-นางอ้ว ผู้ฟังเกิดอารมณ์สะเทือนใจจดจำไว้เล่าถึงรุ่นลูกหลาน

3. สะท้อนค่านิยมในสังคมมนุษย์ เป็นธรรมชาติโลกที่ทุกคนย่อมต้องการชมในสิ่งสวยงาม นิทานพื้นบ้านอีสานเรื่องท้าวกำกาดำสะท้อนให้เห็นค่านิยมในสังคมมนุษย์อย่างหนึ่ง คือมนุษย์ไม่ยอมรับความสามารถ ความดีความงามที่แฝงอยู่ในรูปกายที่อัปลักษณ์ ท้าวกำกาดำตัว เเขกของ เรื่องนี้มีรูปร่างอัปลักษณ์เป็นที่รังเกียจของคนทั่วไป แม้กระทั่งแม่ของตนเองก็นำลูกไปลอยน้ำ คนที่เป็นเจ้าของนิทานคือชาวบ้านจะนำคติที่ได้จากนิทาน เรื่องนี้ไปใช้สอนลูกหลานให้รู้จักพิจารณาในการเลือกคบค้าสมาคมกับบุคคลทั่วไปมิให้ไปรังเกียจคนที่มีลักษณะด้อยกว่าให้มองโลกในแง่ดี มีเมตตา สงสาร เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ค. สอนให้คน เป็นคนดีมีศีลธรรมประจำใจ

นิทานพื้นบ้านที่น่าสนใจประเภทนี้ ได้แก่เรื่องจำปาสี่ต้น เป็นนิทานพื้นบ้านอีสานที่สอนหลักธรรมประการสำคัญคือ "ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว" ชาวอีสานศรัทธาในพุทธศาสนา และมักจะเชื่อว่าตัว เอกในวรรณกรรมอีสานแทบทุกเรื่อง เป็นชาติกของพระโพธิสัตว์ หรือ เรื่อง ผาแดงนางไอ่ซึ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะของ "กรรมสนองกรรม" เป็นอมตะนิทานพื้นบ้านของ ชาวอีสานที่บอกที่มาของประเพณีต่าง ๆ เช่น การทำบุญบั้งไฟ และเป็นนิทานอธิบายตำนาน ชื่อสถานที่บางแห่ง เช่น หนองหารและเมืองโบราณต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนั้นยังมีนิทานพื้นบ้านอีสานที่มีคุณค่าหลายประการ คือเรื่องขุนทิ้ง มีคุณค่าเด่นในด้าน เนื้อหา การปลูกฝังคุณธรรมที่เยาวชนควรยึดถือปฏิบัติตามค่านิยมและความเชื่อของไทยลาว

ง. เป็นหลักฐาน ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกหลานรุ่นหลัง โดย ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ คือ

1. ความรู้เกี่ยวกับจารีตประเพณีตั้งแต่เดือนอ้ายถึง เดือนสิบสอง
2. เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นถึงความ เชื่อ เกี่ยวกับ โชคกลางและพิธีกรรม ต่าง ๆ เช่น ตาเขม่น จิ้งจกทัก ความฝันต่าง ๆ การไหว้ผี เลี้ยงผี การบูชาแถน ซึ่งยังเหล่านี้เป็นผลต่อจิตใจคนในสังคม ทำให้เกิดศรัทธา เกิดขวัญและกำลังใจในการดำเนิน ชีวิต รวมไปถึงความรู้ในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ความสัมพันธ์ของสังคม

จ. ให้อรรถาธิบายทางการศึกษาภาษา ภาษาที่มีในนิทานท้องถิ่นอีสาน นอกจาก จะเป็นภาษาถิ่นชาวบ้านที่เล่าสื่อความหมายทำให้ผู้ศึกษารู้จักภาษาถิ่นแล้ว นิทานบางเรื่องยังมีการจารเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นภาษาธรรม อักษรไทยน้อย อักษรไทยใหญ่ เป็นแนวทาง ในการศึกษาทำความเข้าใจวรรณกรรมอีสาน เรื่องอื่น ๆ

บทบาทของครู เกี่ยวกับการสืบทอดนิทานพื้นบ้านอีสาน

ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในด้านการเรียนการสอนในโรงเรียน เป็นแม่พิมพ์ของชาติ ซึ่งจะต้องมีแบบปฏิบัติและสิ่งยึดเหนี่ยวที่ดี เพื่อที่นักเรียนจะได้จดจำเป็นตัวอย่างและนำไปปฏิบัติ คนให้ถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน เป็นนักเรียนที่พึงประสงค์ของครู ผู้ปกครอง และเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านถิ่นกำเนิดของตนเอง ให้เจริญก้าวหน้าด้วยความคิด สติปัญญา ตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามระเบียบของสังคม ครูในสถาบันการศึกษาต้องเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้านอีสานในชุมชน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

จารุณี กองพลพรหม (2528 : 1176 - 1177) ได้กล่าวถึงบทบาทของครู เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางคติชนวิทยาอันมีนิทานพื้นบ้านรวมอยู่ด้วย สรุปได้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมในห้องเรียน ครูต้องพิจารณาเลือกจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะเรียน คำนึงถึงขนาดของห้องเรียน จำนวนผู้เรียน เวลาที่ใช้ในการจัด ต้องระมัดระวังไม่ให้เสียงรบกวนการเรียนการสอนของชั้นเรียนอื่น อาจให้นักเรียนแสดงละครสั้น ๆ ที่สะท้อนความหมายของสำนวนไทย หรือออกมาเล่านิทานพื้นบ้านหน้าชั้น กิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูพิจารณาแล้วว่า เหมาะที่จะจัดในห้องเรียน

2. การจัดกิจกรรมในโรงเรียน ต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดกับนักเรียนส่วนใหญ่ โดยเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับบทเรียน หรือเสริมบทเรียน อาจจัดในช่วงเวลาเที่ยงตอน เย็นหลังเลิกเรียน ในวันสำคัญของโรงเรียน เช่น วันไหว้ครู อาจให้นักเรียนจัดนิทรรศการเกี่ยวกับคติชนวิทยา เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาบรรยาย อภิปราย หรือสาธิต เกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน โดยให้นักเรียน เป็นผู้ดำเนินการรับผิดชอบ ครูเป็นเพียงที่ปรึกษาคอยช่วยเหลือ ให้กิจกรรมดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

3. การจัดกิจกรรมในชุมชน ครูอาจพานักเรียนไปร่วมในงานประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น โดยให้ความร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับคติชนวิทยา เช่น นำการแสดงการฟ้อนรำไปฟ้อนในที่ชุมชน ครูที่มีความสามารถจะจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ได้ต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน คอยหาทางเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างเหมาะสม

ชุดิมา สัจจันนท์ (2533 : 10 - 11) กล่าวถึงบทบาทของครูในแง่ของการ เล่านิทานและการ เป็นนักแสดง พร้อมทั้งแนะเทคนิคการเล่านิทานที่ดีไว้ สรุปได้ดังนี้

ครูเห็นคุณค่าความสำคัญของนิทานโดยนำนิทานมาเล่าให้นักเรียนฟัง ทำให้นักเรียน ได้ทราบว่าใคร ทำอะไร อยู่ที่ไหน อย่างไร ทำไม และแนะนำให้นักเรียนลองสวม บทบาทตัวละครในเรื่อง ให้นักเรียนสำรวจทัศนคติ ตรวจสอบ ประเมินค่า ความคิด เหตุการณ์ และบุคคลด้วยการใช้นิทาน นอกจากนั้นครูยังต้องใช้เทคนิคการเล่านิทานที่ดีและ แสดงท่าทางประกอบการเล่านิทานด้วย

ปราณี วงษ์เทศ (2533: 12-13) กล่าวถึง บทบาทสำคัญของนิทานพื้นบ้านจาก อดีตถึงปัจจุบัน สรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านทำหน้าที่อธิบายความเป็นมาและความสัมพันธ์กับ สภาพแวดล้อมธรรมชาติและ เศรษฐกิจให้คนแต่ละท้องถิ่นรับรู้

สรุปได้ว่า ครูผู้สอนควรมีบทบาทในการนำนิทานพื้นบ้านไปใช้ประกอบการสอนโดย ใช้เทคนิคและแสดงท่าทางประกอบการเล่านิทาน เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ความเคลื่อนไหวใน สังคม เพราะนิทานพื้นบ้านมีบทบาทสำคัญ และมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างมากนิทาน พื้นบ้านบอกถึงความเป็นมาของสังคมในอดีตจนถึงปัจจุบัน ครูภาษาไทยผู้ทำหน้าที่สอนในท้องถิ่นภาค อีสานควรได้มีส่วน เป็นผู้ช่วยแนะนำนักเรียนในท้องถิ่นให้รักท้องถิ่นตนเอง ภูมิใจในนิทานพื้นบ้าน อีสานอันเป็นมรดกล้ำค่า โดยมีการฟื้นฟูเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การที่ครูผู้สอนจะ ปฏิบัติตามหน้าที่และบทบาทของตนเองได้ดีขึ้นต้องมีความรู้และ เข้าใจ เรื่องของวัฒนธรรมใน เขตท้องถิ่นที่ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบในการสอน และเป็นผู้สนใจใฝ่ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ ให้เกิดโลกทรรศน์กว้างขวาง เป็นผู้รู้จักจริง และรู้อย่างถูกต้อง เพื่อซึมซับวัฒนธรรมพื้นบ้าน อีสานอันดีงามแล้วนำไปถ่ายทอดแก่นักเรียนซึ่ง เป็นเยาวชนในท้องถิ่นนั้นให้เกิดความรู้ ความ คิดสร้างสรรค์ในทางอนุรักษ์ ทะนุบำรุงวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานอัน เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ชาติใน อนาคต ครูภาษาไทยจึงควรรู้แนวทางการศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านประ เภทนิทานพื้นบ้านอีสาน

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2523: 21) กล่าวถึง การศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้าน โดย ได้จัดแบ่งแนวทางการศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านในแง่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การกำเนิด
2. การแพร่กระจาย
3. ความผิดแผกของเนื้อเรื่อง
4. ความหมายและความสำคัญของเรื่อง

ประจักษ์ สายแสง (2523: 9-11) อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีที่เป็นแนวทางการศึกษา นิทานพื้นบ้าน ซึ่งในการศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านสามารถนำเอาทฤษฎีทางคติชนวิทยา (FOLKS LORE) มาใช้ในการศึกษาได้อย่างน้อย 11 ด้าน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านภูมิ-ประวัติศาสตร์ (HISTORICAL-GEOGRAPHICAL METHOD)

แนวทางการศึกษานี้มีอีกชื่อหนึ่งว่า FINNISH HISTORICAL GEOGRAPHICAL METHOD ใช้ศึกษากำเนิดและความหมายของวรรณกรรมซึ่ง เชื่อว่าวรรณกรรม เรื่อง เดียวกันแต่เล่าใน ถิ่นต่างกันจนทำให้มีรายละเอียดแตกต่างกันนั้น แท้จริงแล้วมีกำเนิดเดิมในที่เดียวกัน โดยการแต่งเรื่องขึ้นจากนั้นวรรณกรรมจึงแพร่ไปตามแบบคลื่น (WAVE-LIKE DIFFUSION) ตามเส้นทางของการค้าขาย การท่องเที่ยว การพิมพ์ ฯลฯ ไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วย เหตุนี้วรรณกรรม เรื่อง เดียวกันจึงปรากฏตามถิ่นต่าง ๆ ภาษานี้แตกต่างกัน การศึกษา วรรณกรรมโดยแนวทางนี้นั้นยัง เกี่ยวพันกับการศึกษาสารคดีปรากฏในวรรณกรรม รวมทั้งการ เปลี่ยนแปลงของสาระนั้น ๆ

2. ด้านการสอบค้นหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ (HISTORICAL RECONSTRUCTIONAL METHOD)

ผู้ศึกษาวรรณกรรมตามแนวทางนี้จะใช้ข้อมูลต่าง ๆ จากวรรณกรรมในการสืบค้นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ใช่จะ เพียง เพื่อให้เข้าใจ เหตุการณ์ที่ผ่านมา เท่านั้น หากยัง ใช้อธิบายความคิดต่าง ๆ อันหาเหตุผลประกอบได้ยากในปัจจุบันอีกด้วย นับได้ว่าเป็น การสังเคราะห์วิธีการทางคติชนวิทยากับวิธีการทางประวัติศาสตร์เข้าด้วยกัน ก่อให้เกิด วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์มุขปาฐะ (ORAL HISTORY) ขึ้น

3. ด้านอุดมการณ์ทางการเมือง (IDEOLOGICAL METHOD)

เป็นการศึกษา ความ เกี่ยวพันระหว่างวรรณกรรมกับอุดมการณ์ทางการเมือง โดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษา วรรณกรรม เพื่อ เป้าประสงค์บางประการ

4. ด้านบทบาทที่มีต่อสังคม (FUNCTIONAL METHOD) เป็นการศึกษาบทบาทของวรรณกรรมที่มีต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในถิ่นที่อยู่ของผู้ไม่รู้หนังสือ จุดใหญ่ที่ศึกษาก็คือ การตรวจสอบว่าวรรณกรรมมีหน้าที่อะไรในสังคมและวรรณกรรม เกื้อกูลสังคมอย่างไรบ้าง
5. ด้านจิตวิเคราะห์ (PSYCHOANALYTICAL METHOD) เป็นการศึกษาสัญลักษณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ตามแนวจิตวิเคราะห์ ส่วนใหญ่ศึกษาแนวทางของ SIGMUND FREUD และ C.G.TUNG แนวการศึกษานี้เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักศึกษาวรรณคดีไทย
6. ด้านโครงสร้าง (STRUCTURAL METHOD) เป็นแนวการศึกษาที่มุ่งจะวิเคราะห์โครงสร้างของวรรณกรรม โดยพิจารณาจากรูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการผูกเรื่อง เล่าเรื่อง ตลอดจนอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ประกอบ เป็นโครงสร้างของวรรณกรรม
7. ด้านวิธีการเล่าเรื่อง (ORAL FORMULAIC METHOD) เป็นแนวทางที่มุ่งศึกษากวีและวิธีการเล่าเรื่อง เพื่อเป็นกุญแจไขไปสู่การแต่งเรื่อง
8. ด้านวัฒนธรรม เชื่อมโยง (CROSS-CULTURAL METHOD) แนวทางนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับ เนื้อหาทั้งหลายของวัฒนธรรม เช่น ศึกษาวรรณกรรมกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศ วรรณกรรมกับผลผลิตทาง เศรษฐกิจ เป็นต้น
9. ด้านวัฒนธรรมมวลชน (MASS-CULTURAL METHOD) การศึกษาตามแนวทางนี้มุ่งที่ความผสมกลมกลืนของวรรณกรรมในเมืองกับวรรณกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น ว่าวรรณกรรมมาตรฐานมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมพื้นบ้านเพียงใด เป็นต้น
10. ด้านวรรณกรรม เปรียบเทียบโดยแบ่ง เป็นซีกโลก (HEMISPHERE METHOD) ตามแนวทางนี้จะแบ่งวรรณกรรมออกเป็นของ โลกเก่าและโลกใหม่ เพื่อจุดมุ่งหมายทางการวิเคราะห์ การวิเคราะห์นั้นจะกระทำตามองค์ประกอบของท้องถิ่นและองค์ประกอบทางประวัติศาสตร์
11. ด้านเนื้อหา (CONTEXUAL METHOD) เป็นการศึกษาที่การศึกษาการถ่ายทอดเรื่องการสื่อสารประเพณีต่าง ๆ โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ทางสังคมศาสตร์ มนุษยวิทยา ภาษาศาสตร์ จิตวิทยา และสังคมวิทยา

สรุปได้ว่าครูภาษาไทยที่สอนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือควร เป็นผู้มีความสำคัญในการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมนิทานพื้นบ้านอีสาน เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของท้องถิ่นและประเทศชาติ โดยมีการฟื้นฟูจัดบันทึก เรียบเรียงข้อมูลประเภทนิทานพื้นบ้านอีสานและทำความเข้าใจกับวัฒนธรรมนี้อย่างดียิ่ง โดยนำแนวทางการศึกษานิทานพื้นบ้านอีสานในแง่การกำเนิด การแพร่กระจาย ความผิดแผกของเนื้อเรื่อง ความหมาย และความสำคัญของเรื่อง ตลอดจนศึกษาแง่มุม-ประวัติศาสตร์ การค้นหาข้อมูลของทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านประวัติศาสตร์ การเมือง บทบาทที่มีต่อสังคม จิตวิเคราะห์ โครงสร้าง วิธีการเล่าเรื่อง วัฒนธรรม เชื่อมโยง วัฒนธรรมมวลชน ด้านวรรณกรรม เปรียบเทียบโดยแบ่งเป็นซีกโลก นำไปใช้ปฏิบัติ เพื่อผลประโยชน์อันมีคุณค่าทางวิชาการและอนุรักษ์นิยมในสังคมไทย

ข. นิทานพื้นบ้านอีสานกับการเรียนการสอนอ่าน

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง คนไทยใช้ภาษาของตนเอง เป็นเครื่องมือสำหรับสื่อสารทำความเข้าใจระหว่างคนในชาติ ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกต่าง ๆ ให้คนอื่นรับรู้และเข้าใจหรือปฏิบัติตาม การที่ครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะถ่ายทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานให้นักเรียนได้รับรู้นั้นมีใช้เฉพาะการสาธิตเล่านิทานให้ฟังเท่านั้น ยังมีวิธีการหนึ่งซึ่งครูสามารถชี้แนะให้นักเรียนกระตือรือร้นที่จะศึกษาค้นคว้านิทานพื้นบ้านได้คือ การอ่าน

ความหมายของการอ่าน

การอ่าน เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันของคน นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การอ่านก็ยังคงมีบทบาทต่อทุกคน ทุกชน ทุกรุ่น โดยเฉพาะในปัจจุบันคนทั่วไปยอมรับว่าการอ่านเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตในการศึกษาวิชาการต่าง ๆ มากที่สุด เพราะการอ่านทำให้คนเราได้รับรู้เรื่องราวในอดีตและปัจจุบัน รู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคบรรพบุรุษ รู้ถึงความรู้สึกนึกคิดของคน รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ เข้าใจและเข้าถึงหนังสือได้ทุกประเภท การอ่าน เป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มพูนสติปัญญาทำให้คน เป็นผู้ทันสมัยกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม

ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน์ (2525 : 2) ให้ความหมายของการอ่านสรุปได้ว่า การอ่านคือการแปลความหมายของตัวอักษรออกมา เป็นถ้อยคำและความคิด แล้วนำความคิดนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ตัวอักษร เป็นเพียงเครื่องหมายแทนคำพูด และคำพูดก็เป็นเพียงเสียงที่ใช้แทนของจริงอีกทอดหนึ่ง เพราะฉะนั้นหัวใจของการอ่านจึงอยู่ที่การเข้าใจความหมายของคำที่ปรากฏอยู่ในความนั้น

ประเทิน มหาจันทร์ (2530 : 13) ให้ความหมายการอ่านไว้ สรุปได้ดังนี้

การอ่านหมายถึงกระบวนการในการแปลความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่มีการจัดบันทึกไว้ กระบวนการในการอ่าน เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน เมื่อเด็ก เปล่ง เสียงตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ออกมา เป็นคำพูด ถ้าหากไม่เข้าใจคำพูดนั้นจัดว่าไม่ใช่การอ่านที่สมบูรณ์ เป็นแค่เพียงส่วนหนึ่งของการอ่าน เท่านั้น ลักษณะของการอ่านที่แท้จริงได้แก่ การทำความเข้าใจความหมายของ เรื่องที่อ่าน ความหมายดังกล่าวมิใช่เกิดจากอักษรหรือสัญลักษณ์ที่อ่าน เท่านั้น หากขึ้นอยู่กับการกระตุ้นให้เกิดความคิดรวบยอดหรือจินตนาการของผู้อ่าน เป็นสำคัญ การเข้าใจความหมายของตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่อ่านขึ้นอยู่กับความหมายที่ผู้อ่านจะต้องทำความเข้าใจ โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน เป็นพื้นฐาน การอ่านจึงเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การแปลความ การตอบสนอง การกำหนดความมุ่งหมาย และการจัดลำดับภาพของตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ที่ผู้อ่าน เห็นจะกระตุ้นการทำงานของ เสียง ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพ และปริมาณของประสบการณ์ที่ผู้อ่านมีมาก่อน

บันลือ พุกษะวัน (2532 : 2) จำแนกความหมายของการอ่านไว้ สรุปได้ดังนี้คือ

1. การอ่าน เป็นการแปลสัญลักษณ์ออกมา เป็นคำพูด โดยการผสม เสียง เพื่อใช้ในการออกเสียงให้ตรงกับคำพูด การอ่านแบบนี้มุ่งให้สะกดตัวผสมคำอ่าน เป็นคำ ๆ ไม่สามารถใช้สื่อความโดยการฟังได้ทันที เป็นการอ่านเพื่อการอ่านออก มุ่งให้อ่านหนังสือได้แตกฉานเท่านั้น
2. การอ่าน เป็นการใช้ความสามารถในการผสมผสานของตัวอักษร ออกเสียง เป็นคำหรือ เป็นประโยค ทำให้เข้าใจความหมายในการสื่อความโดยการอ่านหรือฟังผู้อื่นอ่าน แล้วรู้เรื่อง เราเรียกว่าอ่านซึ่งมุ่งให้อ่านแล้วรู้เรื่องของสิ่งที่อ่าน
3. การอ่าน เป็นการสื่อความหมายที่จะถ่ายทอดความคิด ความรู้ จากผู้เขียน (ผู้สื่อ) ถึงผู้อ่าน การอ่านลักษณะนี้เรียกว่าอ่าน เป็น ผู้อ่านยอม เข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของ

ผู้เขียน โดยอ่านแล้วสามารถประเมินผลของสิ่งที่อ่านด้วย

4. การอ่านเป็นการพัฒนาความคิด โดยที่ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถหลาย ๆ ด้าน เช่น ใช้การสังเกต จำรูปคำ ใช้สติปัญญา และประสบการณ์เดิมในการแปลความหรือถอดความให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ดี โดยใช้วิธีอ่านแบบนี้จะต้องดำเนินการ เป็นขั้นตอน และต่อเนื่อง (กระบวนการ) อาจต้องใช้ความหมายของการอ่านจากข้อ 1, 2 และ 3 (หรือไม่จำเป็นต้องครบทั้ง 3 ความหมายก็ได้) แล้วสามารถเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน และนำผลของสิ่งที่ได้จากการอ่านมาเป็นแนวคิด แนวปฏิบัติได้ เราเรียกว่าอ่าน เป็น

ในต่างประเทศก็มีผู้รู้ได้ให้ความหมาย เกี่ยวกับการอ่าน

อีเมอร์อัลด์ วี เดอชอง (Emerald V. Dechant 1964 : 10-12) ให้ความหมายของการอ่านไว้หลายความหมาย สรุปได้ดังต่อไปนี้

การอ่าน คือ กระบวนการของความรู้สึก

การอ่าน คือ กระบวนการสังเกต การอ่านจะเกิดขึ้น เมื่อสิ่ง เรานั้น เป็นสิ่งที่มีความหมาย

การอ่าน คือ การตอบสนองต่อสิ่ง เร้า

การอ่าน คือ กระบวนการติดต่อบรรยากาศการอ่าน เป็นกระบวนการที่เคลื่อนไหว อยู่เสมอ เป็นการติดต่อบรรยากาศจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน ซึ่งการติดต่อบรรยากาศจะเกิดขึ้น เมื่อผู้อ่านสามารถอ่านความหมายจากสิ่งที่อ่านได้

ชนิดและประเภทของการอ่าน

ชนิดของการอ่าน

โดยทั่วไปการอ่านมี 2 ชนิด คือ อ่านออกเสียงและอ่านในใจ ประเภทของการอ่านผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่านแบ่งประเภทการอ่านตามธรรมชาติของคนในลักษณะต่าง ๆ :
ดังนี้

สิทธา พิณจตุตถ (2525 : 47) ได้แบ่งการอ่านเป็น 3 ประเภท. สรุปได้ว่า

...ประเภทแรกคือการอ่านในใจ เป็นการอ่านเพื่อความเข้าใจในเรื่องราว ควรใช้เวลา น้อย แต่เก็บสาระได้มาก ประเภทที่ 2 คือการอ่านเพื่อการพิจารณาเป็นการอ่านเพื่อให้เกิดความรู้ ความคิดที่กว้างขวาง ผู้อ่านต้องใช้วิจารณญาณในการวินิจฉัยคุณค่า

ของสิ่งที่อ่านอย่างถูกต้อง ประเภทที่ 3 คือการอ่านออกเสียง เป็นการ เปล่งเสียงข้อความ เพื่อให้ผู้อื่น เข้าใจด้วย จึงต้องอ่านให้ถูกต้องชัดเจน...

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2525 : 73) แบ่งการอ่านออกเป็น 3 ประเภทสรุปคือ

...การอ่านในใจ เป็นการอ่านอย่างรวดเร็วเพื่อความ เข้าใจ เรื่องที่อ่านแล้วใช้
 วิจารณ์พิจารณาในการ เลือกความคิดที่ถูกต้องไปใช้ประโยชน์ ส่วนการอ่านออกเสียงผู้อ่านควรจะ
 ทำความ เข้าใจ เรื่องที่อ่านก่อนแล้วจึงจะ เปล่งเสียงอ่านได้ถูกต้องชัดเจน คล่องแคล่ว มีการ
 ออกเสียงตามธรรมชาติ เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้ตามสมควร และการอ่านทำนองเสนาะ
 เป็นการอ่านที่ เน้นความไพเราะของน้ำเสียง ถ้อยคำ ซึ่งผสมผสานกับทำนองที่ขับร้อง กับ
 ความงดงามของรูปแบบการประพันธ์...

นอกจากนี้กรมวิชาการ (2526 : 45 - 61) ก็แบ่งการอ่านเป็น 3 ประเภท
 สรุปได้ดังต่อไปนี้

...การอ่านในใจเป็นการอ่าน เร็วเพื่อจับใจความประเภทที่ 2 คือการอ่านออก
 เสียง ซึ่งต้องอ่านให้ถูกต้องชัดเจน ใช้ น้ำเสียงแสดงอารมณ์ เพื่อให้ผู้ฟัง เข้าใจ เรื่องราว
 และประเภทที่ 3 เป็นการอ่านแบบเจาะจง เพื่อศึกษาเนื้อหาวิชาเฉพาะอย่าง เช่น
 สัญลักษณ์ต่าง ๆ ตารางสถิติ กราฟ รวมทั้งแผนผัง แบบแปลนต่าง ๆ...

ประเทิน มหาจันทร์ (2530 : 160) แบ่งประเภทการอ่านออกเสียงไว้สรุปได้ดังนี้

1. การอ่านอย่างผ่าน ๆ ซึ่งเป็นการอ่านเรื่องราวที่ยังไม่เคยผ่านสายตามาก่อน
2. การอ่านออกเสียงซึ่งกระทำหลังจากอ่านในใจมาแล้ว กระทำเพื่อส่งเสริม
 แรงและทดสอบทักษะที่ผู้อ่านมีอยู่
3. การอ่านให้ชุมชนชนฟัง
4. การอ่านออกเสียงให้ครูฟัง
5. การอ่านบทละครอ่านโดยผู้แสดงละคร
6. การอ่านพร้อมกัน เป็นกลุ่มหรือทั้งชั้น
7. การอ่าน เพื่อการบันทึกเสียง

นุชน้อย สติธอังกฤษ (2533 : 57) กล่าวว่า การอ่านออกเสียงแบ่งตามลักษณะคำประพันธ์ได้ 2 ประเภทคือ การอ่านร้อยแก้วและการอ่านร้อยกรอง สรุปได้ดังนี้

การอ่านร้อยแก้วควรอ่านให้ถูกต้องตามอักขรวิธี หรือตามที่ราชบัณฑิตยสถาน กำหนดอ่าน เน้นและไม่เน้น เสียงให้คำ กลุ่มคำ และประโยค เพื่อเข้าใจสารที่ผู้เขียนส่งให้อ่าน นอกจากนี้ต้องอ่านให้ถูกจังหวะลีลาและท่วงทำนอง ซึ่งต่างกันตามชนิดของงานเขียน เช่น บทความ ข่าวกวี หรือแถลงการณ์ ฯลฯ

การอ่านร้อยกรอง การอ่านชนิดนี้มุ่งให้เกิดความเพลิดเพลิน ชาบซึ่งในรสไพเราะ เป็นสำคัญ ซึ่งจะต้องอ่านอย่างมีจังหวะ ลีลา และท่วงทำนอง ตามลักษณะคำประพันธ์แต่ละชนิด

การอ่านออกเสียงร้อยแล้วและร้อยกรอง แบ่ง เป็น 2 ลักษณะคือ 1 อ่านเสียงปกติ 2. อ่านเป็นทำนอง

คุณค่าที่ได้จากการอ่าน

การอ่านให้ประโยชน์และมีคุณค่ามหาศาลต่อมนุษย์

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527 : 24) มีความเห็นว่า "การอ่านช่วยให้บุคคล เฉลียวฉลาด มีความรู้กว้างขวาง มีความคิดสร้างสรรค์ สำหรับผู้ที่อยู่ในวัยเรียน การอ่านจะเป็นสิ่งที่ เสริมสร้างสติปัญญาและช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ" การอ่านยังทำให้ เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองรวมทั้งรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ชุดิมา สัจจามันท์ (2527 : 10) ได้กล่าวว่า "การอ่าน เป็นทักษะการ เรียนรู้ที่สำคัญที่สุดสำหรับบุคคลที่ต้องการแสวงหาความสุขและความสำเร็จ การอ่านเป็นปัจจัย สำคัญสำคัญทั้งในด้านการประกอบกิจการงาน และการดำรงชีวิตประจำวัน"

สุจินต์ พนาบุฉิกุล (2528 : 33-34) ที่ว่า "ในปัจจุบันนี้การอ่าน เป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่สุด ดังนั้นผู้ที่ต้องการความสำเร็จในการศึกษาและอาชีพจำเป็นต้องปรับปรุงการอ่าน ให้มีประสิทธิภาพ" การอ่านยังช่วย เพิ่มพูนสติปัญญาและช่วยให้จิตใจ เพลิดเพลินอีกด้วย

ประเทิน มหาจันทร์ (2530 : 7-8) จำแนกคุณค่าที่ได้จากการอ่านสรุปได้ดังนี้

1. ทำให้เกิดความพอใจ
2. ช่วยสนองความต้องการได้อย่างกว้างขวาง
3. ช่วยให้สามารถติดตามการ เล่านิทานได้ตลอด
4. ทำให้ผู้อ่านมีความคิดสร้างสรรค์
5. สอนองความต้องการของความอยากรู้อยาก เห็น
6. ช่วยให้ผู้อ่าน เลือกอ่านได้ทุกเวลาและสถานที่
7. ทำให้ลืมความยุ่งยากในบาง โอกาส
8. ทำให้สามารถขจัดอันตรายหรือการกระทำที่ไม่ เหมาะสม โดยปราศจาก

ความทุกข์ทรมาน

9. นำผู้อ่านไปสู่ดินแดนที่ไม่สามารถไป เยือนได้
10. ช่วยให้เกิดความคิดครั้งแล้วครั้งเล่าตามต้องการ
11. ช่วยให้เกิดความตื่น เต็ม
12. ช่วยให้อ่านรู้จักใช้ เวลาว่างได้อย่างถูกต้อง
13. ช่วยให้เกิดความสนใจใหม่ ๆ และทำตามความสนใจเดิมได้
14. ช่วยให้เกิดความรู้ ทัศนะ และความก้าวหน้าในอาชีพ
15. ช่วยยกระดับความคิดของผู้อ่านจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่ง
16. ก่อให้เกิดโลกส่วนตัวและโลกที่ลึกลับสำหรับผู้อ่าน
17. ช่วยผดุงและส่งเสริมสุขภาพ
18. ช่วยจัดแนวความคิดของผู้อ่านระดับต่าง ๆ ให้อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม
19. เพิ่มความมีชีวิตชีวาให้แก่บุคคล
20. ช่วยแก้ปัญหาทั้งทางด้านสังคม การ เมือง เศรษฐกิจ และปัญหาส่วนบุคคล
21. ช่วยให้ผู้สามารถติดตาม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในท้องถิ่นและในสังคมที่กว้างออกไป
22. แบ่งปันความรื่นรมย์ให้แก่ผู้อื่นด้วยการบอก เล่าอีกต่อหนึ่ง
23. ช่วยพัฒนาค่านิยมทางสุนทรียะ
24. ช่วยให้อ่านสามารถ เฝ้าดูสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ด้วยความมั่นใจ
25. ช่วยในการบำบัดทางจิตวิทยา

26. ช่วยสร้าง เสริมบุคลิกภาพให้แก่บุคคล

27. ช่วยให้เกิดแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับบุคคล

บันลือ พุทธชะวัน (2532 : 10-11) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านซึ่งมีคุณค่าต่อมนุษยไว้ สรุปคือ

1. การอ่าน เป็น เครื่องมือสำคัญในการ เรียนรู้ หากอ่านไม่ได้การเรียนการสอน ย่อมพบอุปสรรคอย่างใหญ่หลวง พฤติกรรมในการ เรียนของ เด็กจะ เปลี่ยนไป หงอย เหงา เก็บกด หรือมีฉะนั้นจะแสดงออกต่าง ๆ ในลักษณะทดแทนปมด้อยเหล่านั้นก็มี ครูจำเป็นต้อง เอาใจใส่ ช่วยเหลือ แก้ไข (ซ่อม เสริม) ตั้งแต่เริ่มอ่านบทเรียนแรกทันที

2. เด็กที่อ่านได้ย่อมได้รับการยอมรับ สามารถร่วม เรียน ร่วม เล่นกับ เพื่อน ๆ ได้ดี ตรงกันข้ามการที่เด็กมีอุปสรรคในการอ่านย่อมขาดความอบอุ่น ขาดความมั่นใจในตนเอง

3. การอ่านได้ อ่าน เป็น เป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เด็กได้รับความรู้ เกี่ยวกับสภาพ แวดล้อม ทั้งนี้เพราะไม่ว่า โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาใดในโลกก็ไม่อาจจัดประสบการณ์ ให้ผู้เรียนได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด การอ่านจึง เป็น เครื่องมือสำคัญที่เด็กจะค้นคว้า เพิ่ม เติมได้อย่าง จุใจหรือตามความจำเป็นของเด็กเหล่านั้นได้ดี

4. การอ่าน เป็น เครื่องมือสำคัญในการประกอบธุรกิจ การปรับปรุงอาชีพ เมื่อพ้น วัยประถมศึกษา อาจ เรียนรู้จากกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้อีกทางหนึ่ง

5. การอ่านมีความจำเป็นต่อการ เป็นพล เมืองดีที่จะรู้ข่าวสาร เหตุการณ์ของ บ้าน เมือง การปกครองที่พลเมืองดีจะต้องให้ความร่วมมือแก่ทางราชการได้ดี

6. การอ่าน เป็น จะเป็น เครื่องมืออย่างสำคัญในการพินิจ เลือกตัดสินใจที่จะ เลือกตัวแทนในด้านการ เมือง การปกครอง อัน เป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข

7. การอ่านย่อม เป็นกิจกรรมสำคัญที่จะช่วยให้เด็กวัยประถมศึกษาหรือพ้นวัยประถมศึกษา ศึกษาได้ตาม สามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยใช้การอ่าน ทั้งยังจะได้รับความ เพลิดเพลิน ช่วยพัฒนาจิตใจ และอื่น ๆ ได้ดีอีกด้วย

8. การอ่านจะทวีความสำคัญมากขึ้น โดยลำดับที่ช่วยให้รอบรู้ถึงความ เปลี่ยนแปลง ทางสังคม การสื่อสาร การพยากรณ์อากาศ เพื่อการปรับตน ปรับปรุงอาชีพ ยิ่งสังคม เจริญ ขึ้นมากเพียงใดการอ่านก็จะทวีความสำคัญมากขึ้น เพียงนั้น

สรุปได้ว่าการอ่านเป็นสิ่งสำคัญและให้ประโยชน์แก่มนุษย์ทั้งในด้านการศึกษาหาความรู้ การประกอบอาชีพ และการพักผ่อนหย่อนใจ การอ่านช่วยพัฒนาสติปัญญา เพิ่มพูนประสบการณ์ของมนุษย์ ความรู้ที่ได้จากการอ่านช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาค่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การอ่านยังมีความสำคัญต่อความก้าวหน้าของประเทศชาติถ้าสังคมใดมีผู้รักการอ่านบุคคลเหล่านั้นย่อมมีความรู้ ความสามารถในการที่จะพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศชาติได้อย่างดีเยี่ยม

การเรียนการสอนอ่าน

การสอนอ่าน เป็นกลไกสำคัญที่จะพัฒนานักเรียนไปสู่ความเป็นผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนกระทั่งถึงขั้นผู้รู้

กันยารัต เกตุจำ (2533 : 1) กล่าวถึงความจำเป็นของครูเกี่ยวกับเทคนิคการสอนอ่าน สรุปได้ดังต่อไปนี้

ผู้สอนอ่านย่อมมีจุดประสงค์เดียวกันคือ ต้องการให้ผู้เรียนอ่านเนื้อเรื่องได้เข้าใจถูกต้อง และนำความรู้จากการอ่านไปใช้ได้ เด็กจะอ่านได้ดี เมื่อเด็กมีความสนใจในเนื้อเรื่อง และเห็นว่าเนื้อเรื่องมีความหมายสำหรับเขา ผู้สอนที่ดีจึงควรรู้เทคนิคต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้เพื่อให้เด็กมีทักษะในการอ่านดีขึ้น ดังนี้

1. THE REQUEST PROCEDURE

จุดประสงค์

1. ให้เด็กรู้จักตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน
2. ให้เด็กรู้จักจุดประสงค์ของการอ่านเนื้อเรื่องนั้น ๆ ด้วยตนเอง
3. ให้เด็กได้พัฒนาทักษะการอ่าน

ในการใช้เทคนิคชนิดนี้ครูและเด็กจะอ่านเนื้อเรื่องในใจ จากนั้นจะผลัดกันถามและตอบ (Reciprocal Teaching) บทบาทของครูก็คือเป็นผู้ให้ตัวอย่างในการตั้งคำถามคอยให้คำแนะนำเมื่อเด็กตั้งคำถาม และพิจารณาว่าเด็กเข้าใจจุดประสงค์ในการอ่านเนื้อเรื่องดังกล่าวดีพอหรือไม่

การเตรียมความพร้อมของ เด็กก่อนจะให้อ่านในใจควรเตรียมโดย

1. สร้างความสนใจ
2. แนะนำศัพท์บางตัวใน เนื้อเรื่อง
3. ปูพื้นฐาน เกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่าน
4. ให้ เด็ก เข้าใจกฎ เกณฑ์ในการตั้งคำถาม

เมื่อเตรียมความพร้อมแล้วครูควรสร้างพฤติกรรมการตั้งคำถามให้แก่เด็ก

โดยครูและเด็กผลัดกันถามตอบ โดย เริ่มตั้งแต่ครูและเด็กอ่านประโยคแรกในใจแล้วครูปิดหนังสือตนเอง เปิดโอกาสให้เด็กถามก่อน ครูตอบคำถามและแก้ไขคำถามของเด็ก ถ้าเด็กยังตั้งคำถามได้ไม่ถูกต้อง เมื่อเด็กถามแล้วก็ให้เด็กปิดหนังสือให้ครู เป็นฝ่ายถามบ้าง โดยครูพยายามตั้งคำถามหลาย ๆ แบบ เพื่อเป็นตัวช่วยให้เด็ก

เมื่อครูและเด็กผลัดกันถามตอบ เนื้อเรื่องได้ส่วนหนึ่งแล้ว ครูอาจจะตั้งคำถามให้เด็กเดาเรื่องที่จะเกิดขึ้นต่อไป และให้เด็กลองอ่านเนื้อเรื่องในใจเพื่อดูว่าเนื้อเรื่องเป็นไปตามที่เด็กทำนายไว้หรือไม่

สำหรับกรณีที่เด็กตั้งคำถามเองไม่ได้ครูอาจจะใช้คำถามนำ เช่น ทำไม พระอภัยมณี _____ ?

2. THE CLOZE PROCEDURE

จุดประสงค์ เพื่อพัฒนาทักษะในการอ่านทั้งนี้ เพราะเด็กจะใช้เนื้อความในประโยคช่วยในการหาคำมาเติม

ในการใช้เทคนิคนี้ ครูควรเลือกเนื้อความที่มีความยาวประมาณ 150 คำ และเลือกลบคำที่ต้องการให้เด็กเติมออก เมื่อเด็กเติมคำที่ว่างไว้แล้วครูควรพิจารณาความถูกต้องของคำ โดยมีความยืดหยุ่นพอสมควรคือ เด็กจะเติมคำที่ครูกำหนดไว้หรือคำที่มีความหมายเหมือนคำที่ครูต้องการก็ได้ แต่ครูควรให้เด็กอธิบายว่าที่เด็กเลือกคำนั้น ๆ มาเติมเพราะอะไร

3. THE GUIDED READING PROCEDURE

จุดประสงค์ เพื่อให้เด็ก

1. จำเรื่องที่อ่านได้
2. ฟิกตั้งคำถามขณะที่ยังอ่านเรื่องได้ด้วยตนเอง
3. สามารถลำดับเรื่องได้ด้วยตนเอง

ในการใช้เทคนิคนี้ควรใช้กับเรื่องที่จับได้ในหนึ่งคาบ และให้เด็กอ่านในใจ โดยมีครูคอยให้ความช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาในด้านคำศัพท์ เมื่ออ่านจบแล้วให้เด็กปิดหนังสือและรอเพื่อนคนอื่น ๆ ที่ยังอ่านไม่เสร็จ เมื่อครูสังเกตเห็นว่าเด็กส่วนใหญ่อ่านจบแล้วก็ให้เด็กช่วยกันบอกสิ่งที่แต่ละคนจำได้จากการอ่านเรื่อง ครูทำหน้าที่จดข้อความที่เด็กบอกลงบนกระดาน อาจใช้คำย่อเพื่อประหยัดเวลา เมื่อครูเห็นว่าเด็กไม่สามารถถกบอกรายละเอียดเพิ่มเติมได้อีกแล้ว ก็อนุญาตให้เด็กเปิดหนังสืออ่านอีกครั้ง เพื่อนำเนื้อเรื่องที่ขาดหายไปมาเติมให้ครบ หรือเพื่อแก้ไขเนื้อความที่ไม่ถูกต้อง จากนั้นครูจึงให้เด็กช่วยกันเรียงลำดับเนื้อเรื่อง โดยครูอาจจะช่วยให้คำถามในการวางโครงเรื่อง เช่น อะไรเกิดเป็นลำดับแรก? ต่อไปเกิดอะไรอีก? ข้อความส่วนนี้เอาไปได้ตรงไหนดี?

4. THE DIRECTED READING ACTIVITY

จุดประสงค์ เพื่อให้เด็กพัฒนาความสามารถด้านคำศัพท์และการอ่าน

ในการใช้เทคนิคนี้ครูควรเตรียมความพร้อมของเด็กโดย

1. ตามประสบการณ์ของเด็ก เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านหรือภาพประกอบ
2. สอนความหมายของศัพท์ โดยให้เด็กพยายามเดาความหมายจากประโยค
3. ถามเด็กว่าอ่านเรื่องนี้เพื่ออะไร

เมื่อเตรียมความพร้อมของเด็กแล้วก็ให้เด็กอ่านในใจเพื่อหาคำตอบตอบคำถามที่ครูได้เขียนไว้ใต้นกระดาน เมื่อได้คำตอบครบแล้วก็ให้เด็กช่วยกันอภิปรายเนื้อเรื่อง ครูอาจให้เด็กอ่านเนื้อเรื่องซ้ำถ้าเด็กไม่เข้าใจ และไม่สามารถอภิปรายในหัวข้อที่กำหนดได้ ครูอาจให้เด็กอ่านออกเสียงในส่วนที่จะเป็นแนวทางในการอภิปราย เพื่อช่วยเด็กอื่นที่ยังไม่เข้าใจ หลังจากจบการอภิปรายแล้วครูอาจจะให้เด็กเขียนเรื่องราวจากประสบการณ์ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องหรือให้เด็กวาดภาพจากเรื่องที่อ่านก็ได้

5. THE DIRECTED READING THINKING ACTIVITY

จุดประสงค์ เพื่อให้เด็ก

1. อ่านโดยมีวิจารณญาณ
2. รู้จักวางจุดมุ่งหมายของการอ่าน เรื่องนั้น ๆ
3. รู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง

ในการใช้ (DR-TA) ครูควรจะดำเนินการ 2 ขั้นตอนคือ

1. พยายามให้เด็กคิดและอ่านไปพร้อม ๆ (Directing the reading thinking process) โดยครูจะให้เด็กช่วยกันทำนายเนื้อเรื่องจากชื่อเรื่อง แล้วให้อ่านในใจทีละตอน เพื่อตรวจดูทีละตอนว่าเด็กทำนายเรื่องได้ถูกต้องหรือไม่ ครูอาจจะตั้งคำถามว่า ลองอธิบายว่าเรื่องนี้จะเกี่ยวกับอะไร ช่วยกันคิดซิว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นในตอนนี้บ้าง ต่อจากตอนนี้แล้วจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร
2. ฝึกทักษะมูลฐาน (Fundamental Skill Trainging) Stauffer ได้กล่าวถึงขั้นนี้ไว้ว่า เป็นการศึกษาทักษะด้านต่าง ๆ โดยครูจะให้เด็กตรวจสอบเนื้อเรื่องอีกครั้ง ตรวจสอบคำศัพท์ วลี รูปภาพ หรือแผนผัง อาจรวมไปถึงการวิเคราะห์ความหมาย และการพัฒนาความคิดรวบยอดจากเนื้อเรื่อง

6. COMPUTER-ASSISTED INSTRUCTION

คอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการสอนการอ่านมีหลายประเภท (Coburn et.al, 1984) อาจจะอยู่ในรูปโปรแกรมฝึกเติมคำศัพท์ โดยให้ดูรูปและเขียนชื่อรูปนั้น ๆ อาจจะ เป็นเกมส์เติมปริศนาอักษรไขว้ หรือเดาเรื่องจากภาพที่ปรากฏบนจอแล้วให้เด็กผลัดกันอ่าน

ในการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนอันนี้ครูจะคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำการใช้คอมพิวเตอร์แก่เด็กในระยะเริ่มแรก และเมื่อเด็กคุ้นเคยกับการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์แล้ว ครูควรเป็นผู้คอยให้คำแนะนำอยู่ใกล้ ๆ เมื่อเด็กต้องการคำแนะนำขณะที่ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ฝึกทักษะด้านการอ่าน

ศิริรัตน์ นิละคุปต์ (2533 : 1-3) กล่าวถึงกลวิธีอ่านเพื่อความเข้าใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ครูต้องนำไปสอนอ่านแก่นักเรียน สรุปได้ว่า

1. ให้ผู้อ่านประมวลความระดับจุลภาคได้ โดยผู้อ่านต้องจับใจความสำคัญในประโยคได้

2. ให้ผู้อ่านประมวลความตามโดยการบูรณาการ ผู้อ่านต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างคำสั่ง ถ้าหรือกลุ่มคำที่ใช้แทนที่ เข้าใจคำเชื่อม ตรรกในประโยค และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อความได้

3. ประมวลความระดับมหภาค

3.1 ประมวลความในเรื่องเล่าได้โดยผู้อ่านกล่าวถึง ฉาก โครงเรื่อง แนวเรื่อง เป้าหมายและผล

3.2 ประมวลความข้อเขียนเชิงสาธกโวหาร ผู้อ่านจะต้องรู้จักหัวเรื่อง จับใจความสำคัญในย่อหน้าได้ จับความสำคัญในบทอ่านทั้งเรื่องได้ และกล่าวสรุปเป็นหลักการทั่ว ๆ ไปได้ และสรุปย่อเรื่องหรือบทความที่อ่านได้

4. ประมวลโดยความคิด กล่าวคือผู้อ่านจะต้องทลายลวงหน้าถึงสิ่งที่จะอ่านพบ สามารถสรุปความ ใช้ความรู้เดิมเป็นฐานสร้างความเข้าใจ สร้างจินตภาพ สนองตอบอารมณ์ ต่อโครงเรื่องและแนวเรื่อง เทียบตนกับบุคคลและเหตุการณ์ในเรื่อง รู้จักความหมายตรงและความหมายแฝงของคำที่ผู้เขียนใช้ รู้จักโวหาร เช่น อุปมาและอุปลักษณ์ นำข้อมูลที่ได้จากการอ่านไปปรับใช้ได้ ตัดสินใจให้สอดคล้องกับแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ แยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับข้อคิดเห็น รู้จักข้อความโฆษณาชวนเชื่อ สืบค้นการอ้างเหตุผลที่ผิดได้ รู้จักข้อเขียนที่มีอคติ ตัดสินได้ว่าสิ่งใดจริงสิ่งใดเพื่อฝัน รู้วัตถุประสงค์ของผู้เขียนและรู้ทัศนะของผู้เขียน

5. ประมวลความด้วยอภิปราย ผู้อ่านจะต้องกำกับความ เข้าใจของตนเองได้ ปรับเปลี่ยนกลวิธีในการอ่านใหม่ ถ้าหากกลวิธีที่ใช้ไม่ได้ผลและมีทักษะในการเรียน

มณีรัตน์ สุกโชติรัตน์ (2533 : 3) อภิปรายถึงจุดประสงค์ในการ

แก้ไขจุดบกพร่องทางการอ่านในการสัมมนา เกี่ยวกับการสอนอ่าน ระดับชั้นมัธยมศึกษา กล่าวถึง การสอนอ่านแบบต่าง ๆ ที่ใช้กับนักเรียน เพื่อให้มีความสามารถในการอ่านได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

การที่จะให้ผู้เรียนได้รู้เรื่องราวจากสิ่งที่อ่าน ครูผู้สอนต้องตั้งวัตถุประสงค์ไว้ว่า ผู้เรียนจำเป็นต้องอ่าน เป็นจึงควรใช้วิธีการสอนอ่าน

1. การสอนอ่านแบบหน่วยความคิด
2. การใช้ปริบท
3. การเรียนรู้แบบแผนการเรียน เพื่อการอ่าน
4. ใช้กิจกรรมฝึกทำนายความก่อนอ่าน
5. สอนให้หาประโยคสำคัญ การตั้งหัวข้อเรื่อง การเก็บใจความสำคัญ และ การเก็บรายละเอียดสำคัญ
6. สอนโดยใช้แบบตรวจสอบการอ่านขึ้น ใช้วิจารณ์ญาณ
7. สอนให้รู้จักใช้ทักษะศึกษาคือการจดบันทึก
8. ครูผู้สอนควรรู้จักการคำนวณหาอัตราความเร็วในการอ่าน เพื่อนำไปใช้วัดทดสอบ ผู้เรียนให้เกิดพัฒนาการด้านการอ่านยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่าในการเรียนการสอนอ่านครูผู้สอนต้องตั้งจุดประสงค์ในการสอนไว้ แล้ว นำเทคนิคกลวิธีการสอนต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่าน

นิทานพื้นบ้านมีคุณค่าในฐานะ เป็นกระจกเงาสะท้อนสภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ และมีบทบาทสำคัญในการ เสริมสร้างบุคลิก โนม- น้าวจิตใจของบุคคลในสังคมให้มีทัศนคติที่ดี สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลินแก่ผู้ฟังและผู้่าน การจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีนิทานพื้นบ้าน เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย โดยใช้สอนประกอบ กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นนำ เข้าสู่บทเรียนในระหว่างที่สอนหรือสรุปบทเรียนได้

สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรษ์ (2523 : 59) ได้เสนอแนะ กิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้านไว้ สรุปได้ดังนี้

1. นิทาน การนำเข้าสู่บทเรียนด้วยนิทาน เป็นสิ่งที่นัก เรียนให้ความสนใจมาก ยิ่งเป็นนิทานประเภทที่เป็นคำสอนหรือนิทานสุภาษิตแล้วจะได้ผลมาก เพราะนอกจากจะเป็นการ ได้รับความสนใจให้เกิดความสนุกสนานในการเรียนแล้วยัง เป็น โอกาสอันดีที่จะได้สอน เด็กอีกด้วย ในแบบ เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีเรื่องนิทานสุภาษิต ครูจึงอาจใช้นิทานนำเข้าสู่บทเรียนได้ครู

ควรวางแผนสอดแทรกลงไปให้เหมาะสม โดยการสำรวจหนังสือแบบเรียนภาษาไทยชุดทักษะ-
สัมพันธ์ ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ววิเคราะห์ดูเนื้อหา รายละเอียด
พิจารณาว่าควรจัดกิจกรรมใดหรือเล่า และให้อ่าน ให้ศึกษานิทานพื้นบ้านอีสาน เรื่องใดที่
สอดคล้องกับ เนื้อหาในหนังสือแบบเรียนและ เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนด้วย การจัดการเรียน
การสอนอ่านโดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบ ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงหลักการจัดการเรียน
การสอนภาษาไทย ดังที่ สุจริต เพียรชอบ (2525 : 93-94) ให้หลักการไว้ สรุปได้
ดังนี้

1. มีวัตถุประสงค์ในการสอนที่ชัดเจน ทั้งวัตถุประสงค์ในโครงการสอนระยะยาว
และการสอนประจำวันที่ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ มีความสามารถ และมีทักษะ
ได้บ้าง เพื่อจะจะสามารถจัดเนื้อหา เลือกวิธีการสอน จัดกิจกรรม และประสบการณ์
ตลอดจนการประเมินผลได้ถูกต้อง และควรให้นักเรียนได้ทราบวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม
แต่ละครั้งด้วย
2. คำนึงถึงลักษณะและพัฒนาการของเด็กวัยรุ่น ทั้งพัฒนาการทางด้านร่างกาย
สติปัญญา อารมณ์ และสังคม พยายามจัดสภาพการเรียนการสอนและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ
ให้ผู้เรียนพัฒนาและเกิดการ เรียนรู้อย่างเต็มที่ เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามปัญหาและแสดง
ความคิดเห็นได้เต็มที่ เพราะวัยรุ่น เป็นวัยที่อยากรู้อยากเห็น ช่างซักถาม ชอบโต้แย้ง
การมอบหมายงานควรให้นักเรียนมีโอกาสเลือก เรื่องที่ตนสนใจ ครู เป็น เพียงผู้ชี้แนะให้คำปรึกษา
และประสานงาน เท่านั้น
3. ใช้หลักจิตวิทยาในการสอน เช่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล กฎแห่งความ
พร้อม กฎแห่งการกระทำซ้ำ กฎแห่งผล การเร้าความสนใจ และการเสริมกำลังใจนักเรียน
 เป็นต้น
4. ใช้วิธีการสอนหลายแบบ นอกจากการสอนด้วยวิธีบรรยายแล้วอาจใช้วิธีการ
อื่น ๆ อีก เช่น การอภิปราย การแบ่งกลุ่มทำงาน การแบ่งกลุ่มค้นคว้า ระดมความคิด
การแสดงบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง และเกมการเล่น เป็นต้น
5. จัดกิจกรรมประกอบการสอนที่น่าสนใจ ช่วยให้ผู้เรียน เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น
ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมในการเรียนการสอน ได้แสดงออกซึ่งความสามารถส่วนบุคคลให้ผู้อื่น
ได้รับทราบ อาจเป็นการแสดงละคร การพ็อนรำ การร้องเพลง การอภิปราย ได้ว่าที่
การวาดภาพประกอบบทเรียนวรรณคดี การจัดนิทรรศการ การแสดงหุ่น หรือการศึกษานอก
สถานที่ก็ได้

6. มีขั้นตอนการสอนที่เหมาะสม ในการสอนแต่ละครั้งครูควรมีขั้นตอนในการสอนที่น่าสนใจ เช่น มีขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน การจัดกิจกรรมประกอบ ขั้นสรุป และประเมินผล

7. ใช้สื่อการสอนประกอบ เพราะจะช่วยให้ผู้เรียน เข้าใจบทเรียน ได้ดียิ่งขึ้น ไม่ต้องใช้จินตนาการมากเกินไปจนเกินควร สื่อการสอนที่ใช้ อาจเป็นสื่อการสอนง่าย ๆ เช่น ภาพ แผนภูมิ แผนที่ หุ่นจำลอง ของจริง หรือจะใช้สื่อการสอนประเภทเครื่องมือ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง ภาพยนตร์ สไลด์ ฟิล์มสตริป และเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะก็ได้ ตามที่ครูจะสะดวก นอกจากสื่อการสอนจะช่วยให้นักเรียน เกิดความเข้าใจดีขึ้นแล้ว จะช่วยให้บรรยากาศในห้องเรียนมีชีวิตชีวา นักเรียนเรียนภาษาไทยด้วยความสนุกสนาน

8. ประเมินการสอนเป็นประจำ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นความเจริญก้าวหน้าของตนเอง การวัดและประเมินผลการสอนภาษาไทยนั้นอาจทำได้ด้วยการให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ทำข้อสอบ เขียนรายงาน หรือวัดจากการแสดงออกในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ก็ได้ เช่น การอภิปราย การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติหรือโต้เถียงก็ได้

การที่จะใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่านให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพนั้น ครูผู้สอนต้องมีวิธีการสอนที่น่าสนใจ

สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรย์ (2523 : 165-173) กล่าวถึงวิธีการสอนภาษาไทยหลายวิธี คือ

1. วิธีการบรรยาย
2. การอภิปรายประกอบการบรรยาย
3. การอภิปราย
4. การแก้ปัญหา
5. การแบ่งหมู่ทำงาน
6. การแสดงหรือการละเล่น
7. การศึกษาค้นคว้า
8. การสอน เป็นคณะ
9. การตอบสนอง
10. แบบหน่วย
11. แบบศูนย์การเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ วิชาภาษาไทย กรมสามัญศึกษา (2525 : 188) ได้กล่าวถึง
เทคนิคการสอนภาษาไทยว่ามี 10 วิธีคือ

1. การบรรยาย
2. การใช้บทเรียนแบบปลายเปิด
3. การระดมพลังสมอง
4. การอภิปราย
5. การใช้บทบาทสมมติ
6. การเล่านิทาน
7. การใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียน
8. การศึกษานอกสถานที่
9. การแสดงละคร
10. การถาม-ตอบ

นอกจากใช้วิธีการสอนต่าง ๆ แล้ว การที่จะสอนอ่านให้ได้ผลโดยน่านิทานพื้นบ้าน
อีสานมาประกอบ เป็นบทเรียนนั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้สื่อการสอน เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพ
ในการเรียนการสอนอ่านให้ดียิ่งขึ้น และเป็นการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความกระตือรือร้นในการ
ที่จะเรียน ทั้งยังเข้าใจบทเรียนได้ง่ายยิ่งกว่าเดิมอีก

ประภาศรี สีทอ่ำไพ (2524 : 204) ได้จัดประเภทของสื่อการเรียนการสอน
ไว้สรุปได้เป็นข้อดังต่อไปนี้

1. สิ่งพิมพ์ (Printed Material) ได้แก่ หนังสือแบบเรียน หนังสืออุเทศ
หนังสืออ่านประกอบ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร เอกสารแผ่นปลิว วัสดุกราฟิกอื่น ๆ
2. เครื่องมือหรืออุปกรณ์การสอน (Audio-Visual Equipment)
เครื่องฉายภาพ (Projected Material) อุปกรณ์ถ่ายทอดเสียง (Transmission)
3. วัสดุอุปกรณ์ (Audio-Visual Material) ได้แก่ สิ่งของที่ใช้ประกอบ
การสอนได้ เช่น หุ่นจำลอง หุ่นกระบอก ลูกโลก กระดาน ชอล์ก ป้ายนิเทศ บัตรคำ
แผนภูมิ รูปภาพ ฯลฯ สื่อสิ่งเขียนต่าง ๆ เรียกว่าวัสดุ ส่วนเครื่องมือที่มีความคงทน
เรียกว่าอุปกรณ์

4. สถานที่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เช่น การไปทัศนศึกษา การจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น
5. วิทยาการ ผู้ใช้สื่อการสอนในการพูด การอธิบาย การซักถาม การอภิปราย
6. วิธีการ คือวิธีสอนซึ่งถือเป็นประติษฐกรรมของมนุษย์ วิธีการนี้รวมทั้งวิธีที่ใช้ อุปกรณ์ เช่น การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น

สื่อการเรียนการสอนทั้ง 6 ประเภทนี้ ครูผู้สอนภาษาไทยสามารถนำมาใช้ ประกอบการเรียนการสอนอ่านโดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสานสอดแทรกในการเรียนการสอนภาษาไทย ได้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหาวิชา เวลา และสถานที่

การเรียนการสอนอ่านโดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบเป็นสิ่งที่ดี ถ้ามีสื่อการสอน ช่วยกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจ ซึ่งได้แก่ สิ่งพิมพ์ อุปกรณ์การสอน วัสดุอุปกรณ์ แหล่งวิทยาการและวิทยากร ถ้าอุปกรณ์การสอน เป็นของจริง เช่น สถานที่ต่าง ๆ ยิ่งเป็น สิ่งที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

การวัดและประเมินผล

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2527 : 1) กล่าวถึงการวัดและประเมินผล สรุปได้ว่า การวัดผลหมายถึงการตรวจสอบหรือค้นหาลักษณะที่เราต้องการตรวจสอบนั้นมีปริมาณและคุณภาพ มากน้อยเพียงใด เครื่องมือที่ใช้ในการวัดอาจจะเป็นแบบทดสอบหรือการสังเกต การประเมิน ค่า ส่วนการประเมินผลคือการนำผลจากการวัดต่าง ๆ มาประมวลชี้ขาดในชั้นสรุปหรือขั้นของการตัดสินใจ

สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรหม (2523 : 242-245) เสนอแนะ วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนภาษาไทยไว้ 13 วิธีคือ

1. การถาม-ตอบปากเปล่า
2. การสอบปากเปล่า
3. การสนทนา
4. การสัมภาษณ์
5. การอภิปราย

6. การประชุมกลุ่มย่อย
7. การสังเกต
8. การใช้แบบสอบถาม
9. การให้นักเรียนทำรายงาน เสนอผลการค้นคว้า
10. การใช้มาตราส่วนประเมินค่า
11. การบันทึกพฤติกรรมทางภาษาของนักเรียน
12. การใช้แผนภูมิแสดง เกณฑ์ต่าง ๆ ที่ได้ตั้งไว้
13. การสอบข้อเขียน

นอกจากวิธีการวัดผลที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ครูภาษาไทยอาจวัดผลด้วยวิธีอื่น ๆ อีกก็ได้ เช่น การวาดภาพประกอบนิทานที่บ้านในการเรียนการสอนอ่าน การแสดงบทบาท การแสดงละคร การโต้วาที การใช้สถานการณ์จำลอง การโต้กลอนสดผญา สักวา การตกแต่งป้ายนิเทศ และอื่น ๆ

สรุปได้ว่าการใช้นิทานที่บ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่าน ครูผู้สอนต้องมีวิธีการสอนหลายวิธี รู้จักสอดแทรกความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับนิทานที่บ้าน เข้าไว้ในบทเรียนที่เรียน ดำเนินการสอนโดยใช้สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ มีวิธีการวัดและประเมินผลหลายวิธีตามความเหมาะสมของเนื้อหาและวัยของผู้เรียน

ประโยชน์จากการใช้นิทานที่บ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่าน

การใช้นิทานที่บ้านประกอบการเรียนการสอนอ่านให้ประโยชน์มหาศาลต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย และเป็นประโยชน์แก่นักเรียนในเรื่องของการอ่าน เมื่อนักเรียนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับนิทานที่บ้านโดยครูนำวิธีการต่าง ๆ มาใช้ เช่น เล่านิทานให้ฟัง นำรูปภาพเกี่ยวกับนิทานที่บ้านอีสานมาให้นักเรียนดูให้อ่านหนังสือนิทานที่บ้านอีสาน สนทนา อภิปราย ซักถาม ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจและใฝ่รู้ เกิดความกระตือรือร้นต้องการอ่านเนื้อเรื่องนิทานที่บ้านอีสาน จนกระทั่งทำการศึกษาค้นคว้าและหาหนังสือนิทานที่บ้านอีสานมาอ่านด้วยตนเอง เป็นผลดีต่อการอ่านออกเสียงและอ่านในใจ นอกจากนั้นยังช่วยให้นักเรียนเกิดความคิด พิจารณา พิสูจน์วิเคราะห์

หาเหตุผลจากสิ่งต่าง ๆ ที่ว่าทำไมถึงเป็นเช่นนั้น หรือถ้าเหตุการณ์เป็นไปในรูปแบบหนึ่ง ตัวละครในนิทานจะแก้ไขปัญหาอย่างไร นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ในวัยรุ่น เป็นวัยที่สมองกำลังเจริญเติบโต ถ้าได้รับการส่งเสริมในด้านการอ่านย่อม เกิดผลดีแก่นักเรียน ผู้ปกครอง และประเทศชาติ

นวลละอ อสุภาพผล (2530 : 11) กล่าวถึงบทบาทของวัยรุ่นในการอนุรักษ์ สืบทอดวัฒนธรรมไทยว่า "วัยรุ่น เป็นกลุ่มคนสำคัญในการทำหน้าที่อนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมไทย การที่จะให้เด็กวัยรุ่นอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมไทย เกิดแรงจูงใจ เพื่อรักษาและทำนุบำรุง วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบไปนั้นจำเป็นต้องมีวิธีการส่งเสริมให้เขา เข้าใจและรับรู้ในคุณค่าของ วัฒนธรรมต่าง ๆ"

ดังนั้นการที่จะส่งเสริมให้เด็กวัยรุ่น เข้าใจและรับรู้ได้ดียิ่งขึ้นในเรื่อง เกี่ยวกับคุณค่า ของวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยคือครูผู้สอนนำนิทานพื้นบ้านอีสาน ใช้ประกอบการเรียนการสอนอ่าน เพื่อให้เด็กนักเรียนได้ฝึกทักษะในด้านการอ่าน การฟัง การพูด และการคิดไปด้วย

ผ่องพันธ์ มณีรัตน์ (2529 : 150) กล่าวว่า เมื่อนักมานุษยวิทยาศึกษาวัฒนธรรม ของชนกลุ่มใดก็ตาม เขาย่อมสนใจการให้การศึกษาอบรม เด็กของชนกลุ่มนั้น เพราะการศึกษา อบรมทำให้เด็กได้เรียนรู้วัฒนธรรม สร้างค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้เด็กประพฤติ ปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณี จารีต และกฎหมายของชนกลุ่มนั้น การศึกษา อบรมจึงจัดว่าเป็นการสร้างคนให้เป็นสมาชิกของสังคมโดยสมบูรณ์

สรุปได้ว่าประโยชน์จากการใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่าน ทำให้นักเรียนกระตือรือร้นสนใจอ่านหนังสือ เป็นผลดีในการอ่านออกเสียงและอ่านในใจ นักเรียนจะเกิดการค้นคว้าด้วยตนเอง ครูเป็นผู้ช่วยในการศึกษาอบรมนักเรียนให้เรียนรู้ วัฒนธรรมต่าง ๆ จากกาอ่าน

การใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่านเป็นเครื่องมือช่วยให้เกิด การเรียนรู้และนอกจากนั้นยังเป็นการใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่าน สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการอ่านของนักเรียนได้ดียิ่ง

เดชา จันดาพันธ์ (2527 : 7) กล่าวถึงประโยชน์ของการนำนิทานพื้นบ้านอีสาน มาใช้กับการเรียนการสอนอ่าน สรุปได้ดังนี้

บทเรียนแบบนิทานพื้นบ้านอีสานเป็น เครื่องมือช่วยครูในการสอนอ่านภาษาไทย เรื่องคำควบแท้ ทำให้นักเรียนสนใจและสนุกสนานในการเรียน นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ ตีงขึ้น ทั้งยังเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนอ่านภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพสูง ขึ้น และเป็นการนำเอาอุปกรณ์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในด้านการสอน

การใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่าน เป็นการช่วยบำรุงรักษา เอกลักษณ์อีสานมิให้ถูกทำลายหรือสูญหายไป วัฒนธรรมอีสานที่ให้คุณค่าแก่สังคมจะมีในนิทาน พื้นบ้านอีสานทั้งสิ้น เป็นประโยชน์ในการศึกษาลักษณะสังคมและวัฒนธรรม ในท้องถิ่น

จาวรธรรม ธรรมวัตร (2528 : 1-4) กล่าวถึงความสำคัญของวรรณกรรม พื้นบ้านอีสาน สรุปได้ว่า

ในหมู่ผู้ศึกษาวรรณกรรมไทย ปัจจุบันต่างตระหนักถึงวรรณกรรมพื้นบ้านในฐานะที่เป็นงานสร้างสรรค์ของสามัญชน ซึ่งอาจอำนวยความสะดวกทั้งด้านมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เพราะวรรณกรรม เป็นสิ่งแสดงความสามารถของมนุษย์ เป็น เครื่องสื่อความคิด จินตนาการ ตลอดจนพฤติกรรมของมนุษย์ นอกจากนี้วรรณกรรม เปรียบ เสมือนกระจกเงาสะท้อนโครงสร้าง สังคมหลายแง่หลายมุมตามประสบการณ์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นสมาชิกหน่วยหนึ่งของสังคม ชาวอีสานสั่งสมวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ทรงคุณค่าหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรม อีสาน อัน เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษซึ่งตั้งถิ่นฐานอยู่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง

จากรุตร เรื่องสุวรรณ (2521 : 3) กล่าวถึง เอกลักษณ์วัฒนธรรมอีสานว่า "สำหรับประชาชนชาวอีสานนั้นนับว่าเป็นพวกที่มีวัฒนธรรม เก้าแก่มาช้านาน จึงมีขนบธรรมเนียม ประเพณีภาษาและศิลปะซึ่งแสดงถึงลักษณะและวิถีชีวิตของตนเองโดยพร้อมมูล"

ฤติมน ปรีดีสนิท (2524 : 30-31) กล่าวถึงนิทานเรื่องผาแดงนางไอ่ ซึ่งชี้ให้เห็น เอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวอีสานคือ "บุญบังไฟ" และบทบาทของนิทานพื้นบ้านอีสาน เรื่อง ท้าวผาแดง นางไอ่ ท้ายกาลจะเกิด ท้าวกำกาดำ และสินไซ (สังข์ศิลป์ชัย)

ว่าเรื่องท้าวผาแดงนางไอ่ บอกถึงที่มาของประเพณีบุญบั้งไฟ (บั้งไฟ) อันเป็นพิธีกรรมที่สำคัญซึ่งกระทำกันในเดือนหก เพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล วรรณกรรมเรื่องนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลีกลับ ฤติ วิญญาณ ของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การทำบุญบั้งไฟนั้นก็เพื่อเช่นสรวงบูชาพญาแถนผู้เป็นใหญ่ในสรวงสวรรค์ มีอำนาจควบคุมฟ้าฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล จะได้ทำนาได้ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ ดังมีกล่าวไว้ในกาพย์เซ็งบั้งไฟของ เก้าวา

ไอ เฮาไอ กะศรัทธาเฮาโฮ

ข้อยลิไปประทัดบั้งไฟ

เป็นจิ้งไตให้ลองฟัง เบ็ง

ลี เลิกเซ็งมากน้อยปานไต

อันบั้งไฟมีมาแต่เก่า

โบราณเฮาขอฟ้าขอฝน

ปีละหนเฮ็ดบั้งไฟใหญ่

เอาใจใส่งานประเพณี

นิทานมีผาแดงนางไอ่

หนองหารใจ เป็นผงฐลี

ฝนบ่มีชาวเมืองอดหยาก

ว่าแต่หากเจ้าเมืองหัวใส

คิดได้ไวเฮ็ดบั้งไฟแสนหมื่น

ตั้งครึนครึนจุดบูชาแถน

ชาวเมืองแมนบันดลฝนหลัง

น้ำเต็มฝั่ง เต็มทุ่ง เต็มนา

ฝูงปลาอาหารมูลมาก

ฝนหลายหลากตกต้องตามกลล

ชาวหนองหารอุดมขมชื่น

พวกบ้านอื่นพากันเฮ็ดตาม

ค่อนลีบนามประเพณีเก่า

ตามที่เล่าขานย่อพอฟัง

ให้จิ้งต๋อไปภายในหน้า

พวกตุ๋นจิ้งเอามาเผา

อย่าละเลยจดจำเอาไว้

นอกจากนั้น เรื่องท้าวผาแดงนางไอ่ ยังเป็นวรรณกรรมที่แสดงถึงตำนาน เมืองหนองหาน อธิบายถึงชื่อเมืองโบราณต่าง ๆ ในภาคอีสาน เรื่องท้าวผาแดงนางไอ่เป็นหนังสือผูกที่จารด้วยตัวอักษรตัวไทยน้อย ใช้อ่านในจินตนิเวศน์ (จินตนิเวศน์คืองานศพ) เมื่อเสร็จพิธีสงฆ์แล้ว จะมีการนำเอาวรรณกรรมมาอ่านให้ชาวบ้านที่มาอยู่เป็นเพื่อนศพฟังแก้เหงา เรื่องที่นิยมอ่านกันมากมี ท้าวผาแดงนางไอ่ กาละเกด สินไซ (ศิลป์ไชย) และท้าวกำกาดำ ๆ การอ่านวรรณกรรมในจินตนิเวศน์ถือกันว่าเป็นมหรสพอย่างหนึ่ง ซึ่งคนนิยมฟังกันอย่างจริงจัง มีท่านองการอ่านหลายท่านอง เช่น ลมพัดพร้าว แม่ฮ้างกล่อมลูก กาเดินก้อน ช้างเทียมแม่ เป็นต้น

จากรวณ ธรรมวัตร (2521 : 16-17) ได้อธิบายถึงการแข่งเล่านิทานในเทศกาลบุญบั้งไฟ สรุปได้ว่า

ในการแข่งเล่านิทานนั้นชาวบ้านได้นำนิทานเรื่องต่าง ๆ เช่น กาพย์พระมณี ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ มาผูกเป็นกาพย์แข่งร้องในชุมชนแห่ง จังหวัดยโสธร เป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงในการสืบต่อประเพณีทำบุญบั้งไฟได้ดีที่สุด เมื่อถึงเทศกาลทำบุญบั้งไฟ ชาวโยธจะนำนิทานประจำถิ่น เรื่องก่องข้าวน้อยฆ่าแม่มาผูกเป็นกาพย์แข่งร้องในชุมชนแห่งอย่างไร้ เราะ เช่น

โอมพุทธโธนะโม เป็น คำ	หลานลิเว้าตาม เรื่องนิทาน
ตามตำนานพระองค์กล่าวไว้	พ.ศ.ได้ข้ามล่องหลายปี
เรื่องมันมีทางตะวันออก	หลานลิบอกในเรื่อง เป็นมา
มีชาวนายกจนคนหนึ่ง	อาศัยพึ่งแห่งลูกชายคน
บ่ทันโดนบิดาตายจาก	ได้ลำบากทำอยู่ทำกิน
ฝนตกรินฮ่ากายกะแข็ง	มือหนึ่งแดงให้ลูกไปนา
ถึงเวลาฤดูไถหว่าน	เดือนหกผ่านเข้าสู่ยามดำ
ลูกชายนำจูงควายไปก่อน	ไปขอตบ่อนนาซ่อม เคยไถ
ตาเว็นสวยพอควายกินหญ้า	รู้สึกงัวทิวอ่อน เต็มที่

เห็นรุสียู่ เที่ยงบน เมือง
 ฉากี่สายทั้งก็หิวข้าว
 คอยมารดา เอาข้าวมาส่ง
 แม่ เลยคัวแนวกินใส่คำ
 แม่ เลยแยงใส่ เถียงน้าน้อย
 แม่ เลยตรงไปจับแขนท้าว
 ทิวพอแสงแล้วดีแม่ว่า
 ของหวานนี้ของควาพ่องนั้น
 ท้าว เลยไซแนวกินจากคำ
 เหลียวลงไป เห็นกองข้าวน้อย
 ท้าว เหลียวคินมองไปหาแม่
 ท่อหูหมา ไตมัน เกิดใหม่
 หรือมึงซังกูดีอี่ เฒ่า
 แม่วิงวอนวาจา ลูกอ่อน
 ข้าวมันพูนทางในอัดแน่น
 ท้าว มุ่มขู่บัพังความแม่
 ได้ยิน เสียงวาจาฮ้องฮ่ำ
 ดิงโถมาฟาดห้วยาย เฒ่า
 เสียดไหลรินฮ่ากายยายแก่
 สอด เถียงนาจัดแจงกินข้าว
 ลกท้อได้ข้าวยัง เต็มกอง
 แล้วจึงไปอุ้มศพยาย เฒ่า
 ว่าลูกชายได้ทำผิดไปแล้ว
 อภัยฉันลูกชายไว้แน่
 นำแทนคุณให้มารดาใหม่
 เช็งไปชม เจตีย์กองข้าว
 ปานสวรรค์ลงแปลงแต่งไว้
 ผมได้ลองไปดูมาแล้ว

ไกลลี เที่ยงสอดท่า โมงปลาย
 ท้าวหนึ่ง เขาอยู่ เลาะ เถียงนา
 ตา เว้นโด่งขึ้นสู่ เที่ยงหัว
 เดินลัดป่าฟ้า ผังพอแสง
 สอดแล้วค้อยหาบต้าวางลง
 มากินข้าวสา เดอคำแพง
 ในหาบคำมีแต่แนวกิน
 ท้าวทิวสันรีบแล่น เร็วไว
 ท้าวท่าท่าซบพอใจ
 ท้าวโลดม้อยลัมท้าวทั้งยีน
 เหลียว เบ็งแน่กองข้าว เอามา
 กองข้าวใหญ่แพงไว้ เอ็ดหยัง
 ลูกชาย เว้าจาบ้อยแม่ เฝิง
 พังแม่ก่อนบ่าท้าวอย่าสูง
 ข้าวมันแก่นในกองส่งดู
 จับแขนแกทิมส่งลง เถียง
 เว้น่า ๆ ท้าวบ่อหัวซา
 เลยแม่ เจ้าลัมท้าวลงดิน
 ซ่าแม่แล้วบ่าท้าวต้วมา
 จิตใจ เจ้าลวด เล่าสงสัย
 ท้าย เลยฮู้คักแน่แก่ใจ
 เว้าจ้อย ๆ นำแม่มารดา
 ขอให้วิญญาณแก้วขึ้นสู่สวรรค์
 ลูกสิแผ่สร้างน้ำทำบุญ
 ได้ยินแล้วภพย์ เช็งของผม
 เดินงามค่อง เป็นคู่ เคียงกัน
 ไกลบ่อไกลอยู่บ้านตาดทอง
 ตั้งอยู่แถว เมืองยโสธร

ไพฑูรย์ มีกุล (2532 : 91-92) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ปรากฏในนิทานพื้นบ้านอีสาน อันเป็นตำนานของ "พระธาตุพนม" แสดงเอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่งที่เป็นที่เคารพของชาวอีสาน สรุปได้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปรากฏในนิทาน 'หรือตำนานพื้นเมือง' ตำนานที่รู้จักกันแพร่หลายคือ ตำนานอุรังคธาตุและผาแดงนางไอ่ ตำนานอุรังคธาตุหรืออุรังคนิทานได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์พุทธศาสนาแต่เป็นการเขียนแบบนิทานปรัมปรา (Myth) และประวัติศาสตร์บุคคลสำคัญที่ร่วมสร้างพระธาตุพนม แนวคิดนี้กล่าวว่า กษัตริย์ที่มีบุญญาธิการมาก เท่านั้นที่จะทำการบูรณะและสร้างพระธาตุพนมได้ ผู้สร้างก็จะได้กลับชาติมาเกิดในเมืองต่าง ๆ และเมื่อออกบวชในพุทธศาสนาแล้วก็จะสำเร็จเป็นพระอรหันต์ หนังสืออุรังคธาตุหรือตำนานพระธาตุพนมจึงเป็นหลักฐานที่มีประโยชน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของประชาชนสองฝั่งโขงในอดีตเป็นอย่างมาก การใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่านยังก่อให้เกิดประโยชน์อันเป็นผลพลอยได้คือ นิทานพื้นบ้านอีสานช่วยรักษาเอกลักษณ์ให้ดำรงคงอยู่สืบไปด้วยการรับรู้และแรงกระตุ้นจากครูผู้สอนผู้เรียน ซึ่งเป็นผู้ฟังพร้อมกันรับไปปฏิบัติซึ่งเป็นผลจากการอ่าน คำของนิทานพื้นบ้านอีสานจึงเกินค่าความนับดังที่ ธนิน ญาณพิทักษ์ (2522 : คำนำ) กล่าวถึงคุณค่าความสำคัญของนิทานอีสาน

สรุปได้ว่า หนังสือนิทานวรรณคดีอีสานนี้มีค่ายิ่ง นอกจากมีค่าทางการศึกษาค้นคว้าดังกล่าวแล้วยังมีค่าที่ประมาดมิได้ต่อการอนุรักษ์ เอกลักษณ์อีสานของคนไทยเอาไว้ ครอบงำที่เอกลักษณ์ของอีสานยังดำรงอยู่ชีวิตจิตใจของคนอีสานก็ยังคงอยู่ หากสูญสิ้น เมื่อใดชีวิตอันสงบสุขอย่างเช่นทุกวันนี้คงเป็นแต่ความฝันหรือความทรงจำในประวัติศาสตร์เท่านั้น

ระวีวรรณ อินทร์แหยม (2527 : 12) กล่าวว่า "วรรณกรรมของภาคอีสานเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความประณีตและสุนทรีย์ของชาวอีสานที่ไม่มีใครจะสามารถทำลายให้หมดสิ้นไปจากผืนแผ่นดินของชาวอีสานได้"

สรุปได้ว่าใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่าน นอกจากช่วยให้นักเรียนมีความสามารถและมีประสิทธิภาพในการอ่านแล้วยังรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวอีสาน เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีงันเฮือนดี ทั้งยังช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับนิทานตำนานพระธาตุที่สำคัญอันเป็นที่เคารพสักการะบูชาของชาวอีสานด้วย

ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อความหมายจากบุคคลภายนอกสู่บุคคลภายในเพื่อติดต่อ
กัน ประเทศไทยใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางเพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจกันทุก ๆ ภาค
การใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบการเรียนการสอนอ่านสร้างประโยชน์ต่อการสื่อความหมาย
ระหว่างชนในกลุ่มและบุคคลทั่วไป ระหว่างครูกับนักเรียน และผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ
เรื่องราวของวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นบ้านอีสาน การบอกเล่าเรื่องราวความเชื่ออันเป็นสิ่งเก่าแก่
ของท้องถิ่นหรือเป็นตำนานนิยายนิทานพื้นบ้าน เป็นสิ่งที่บรรพชนชาวอีสานได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา
เรื่อย ๆ อันก่อผลประโยชน์แก่คนรุ่นหลัง ซึ่งสามารถศึกษาร่องรอยของอดีตเพื่อสังเกตรหรือ
พิสูจน์ได้ เหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ ในปัจจุบัน

สำนักพิมพ์เมืองโบราณ (2532 : 6) กล่าวว่า

สำนักพิมพ์เมืองโบราณเชื่อว่าภายใต้ความสับสนและยุ่งเหยิงของประวัติศาสตร์ไทย
นั้น คำเงื่อนไขหนึ่งที่สามารถสืบสานเข้าไปหาเงื่อนไขหลายอย่างอยู่ที่นิทานพื้นบ้านอันเล่า
ลือต่อกันมาปากต่อปาก ตำนานพงศาวดารที่จดจำเรื่องราวไว้มากหลายล้วนเป็น
แสงสว่างท่ามกลางความมืดมิด ที่หลายคนจะค้นคว้าหาอ่านได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน
ไม่แพ้เทพนิยายของต่างชาติทีเดียว

คนไทยเรามีวิธีสอนลูกหลานให้เข้าใจระบบสิ่งแวดล้อม ประวัติของตนเองรวมทั้ง
อำนาจเหนือธรรมชาติต่างไปจากคนชาติอื่น ๆ หนึ่งในหลายวิธีนั้นคือสร้างเรื่องราว
ขึ้น แฝงสิ่งที่จะบอกจะเล่านั้นไว้อย่างผสมกลมกลืน ผู้ได้อ่านได้ฟังจะซึมซับรับรู้ไว้
โดยไม่รู้ตัว และในเมื่อตำนานเหล่านี้คือเรื่องราวที่กลั่นกรองแล้วจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีก
รุ่นหนึ่งก็ย่อมมี "อะไร ๆ" แฝงเร้นอยู่อย่างที่คนรุ่นหลังควรศึกษาควรสังเกตรอย่าง
ละเอียดไม่ได้เด็ดขาด

ทุกสิ่งทุกอย่างที่แฝงเร้นในนิทานพื้นบ้านอีสานถูกถ่ายทอดโดยวิธีการทางมุขปาฐะ
และเป็นลายลักษณ์อักษร โดยใช้ภาษาที่เรียบเรียงขึ้นใหม่แต่ยังคงมีเนื้อเรื่องเค้าโครงเรื่อง
เดิมเพื่อสื่อภาษาให้คนในภาคอื่นเข้าใจ ดังที่ ฤทธิมน ปรดิสนิท (2524 : 33)
กล่าวถึงการแปลและเรียบเรียงจากต้นฉบับเดิมจากอักษรไทยน้อยมาสู่ภาษาอีสาน จนกระทั่ง
ถึงภาษาไทยกลาง สรุปได้ดังนี้ เรื่องท้าวผาแดงนางไอ่และพญาคันคาก ฉบับเดิมเป็นอักษร
ไทยน้อย มี 2 ฉบับ คือ ฉบับท้าวผาแดงนางไอ่ (สำนวนเอก) ซึ่งพระยาอริยานุวัตร
(เขมจารีเถระ) วัดมหาชัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นผู้รวบรวม นายบรรพต เปรมชู
อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ เป็นผู้ตรวจชำระและเรียบเรียง อีก
ฉบับเป็นของ นายสุภณ สมจิตรศรีปัญญา อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย วิทยาลัยครูมหาสารคาม

เป็นตรวจชำระกับฉบับกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ใช้เป็นหนังสือส่ง เสริมการอ่าน
ระดับมัธยมศึกษา ...

เมื่อมีหนังสือส่ง เสริมการอ่านระดับมัธยมศึกษาผลดีที่เกิดขึ้นคือ นักเรียนทุกภาคได้อ่าน ได้รับรู้ เข้าใจ เรื่องราววัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน สามารถเข้าใจความหมาย คำศัพท์ภาษาอีสานได้หลายคำ รู้จักประเพณีอีสานดีมากยิ่งขึ้น เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันในแต่ละภาค นักเรียนภาคอีสานสามารถรู้จักตัวละครในแง่หนึ่งตะลุง ในขณะที่เดียวกัน นักเรียนในภาคอื่น ๆ ก็รู้จักคำศัพท์คำเรียกขวัญในภาคเหนือ คำศัพท์ภาษาอีสาน เช่น บั้งไฟ โปงกลาง นายฮ้อย หรือรู้จักวัฒนธรรมอย่างอื่นของภาคอีสาน เช่น หมอลำ ซึ่งเป็นผู้แพร่กระจายภาคอีสานให้คนภาคอื่นได้รู้และ เข้าใจในนิทานพื้นบ้านอีสาน ดังที่ วันชัย ดันดิวิทยาพิทักษ์ (2533 : 61) กล่าวไว้ สรุปได้ดังนี้

คนอีสานที่สามารถจำ เรื่องราวในวรรณคดีได้และนำมา เล่าหรือท่อง เป็นทำนอง ขนาดยาวให้คนฟัง เรียกว่า "หมอลำ" หมอลำเป็นผู้ถ่ายทอดภาษาอีสานให้คนภาคอื่นรับรู้ และเข้าใจด้วยการลำเป็น เรื่องราว เช่น เรื่องกาละเกด สังข์ศิลป์ชัย นอกจากนั้นยัง สื่อความหมายภาษาอีสานสู่ภาษาไทยกลางได้โดยประยุกต์จากร้องหมอลำมาเป็นร้อง เพลงไทย ใส่ทำนองหมอลำ คำร้องมีภาษาอีสานปนภาษาไทย ซึ่งหมอลำที่โด่งดังที่สุดในปัจจุบันคือ พรศักดิ์ ส่องแสง ที่สร้างชื่อเสียงให้กับภาคอีสานได้ไปแสดงถึงยุโรป อเมริกา ออสเตรเลีย จนถึงตะวันออกกลาง ในยุคเพลงคาราวาซูด "เมคอินไทยแลนด์" ได้ชื่อว่าเป็นเทพเพลง ที่ขายดีที่สุดในประเทศ ยังถูกลบสถิติโดยเทพหมอลำซูด "สาวจันทร์กั้งโกบ" ของพรศักดิ์ ส่องแสง ด้วยยอดจำหน่ายเจ็ดหลักขึ้นไป โดยไม่ต้อง เสียเงินค่าโปรโมทเทพอย่างมหาศาล เหมือนวงการเทพทุกวันนี้ โดยที่พรศักดิ์ ส่องแสง เริ่มใช้วิธีการประยุกต์ในแนวแปลกคือ ฟังขึ้นต้นไม่รู้ว่าเป็นหมอลำเพราะไม่มีเสียงแคน เสียงพิณ ฟังเหมือน เพลงไทย อย่างเช่น "สาวจันทร์กั้งโกบ" ใช้ทำนองลำเต้ยร้อง เป็นหมอลำ พอท่อนแยกก็เป็นภาษาไทย...

เยาวชนหรือคนทั่วไปเมื่อร้องเพลง "สาวจันทร์กั้งโกบ" หรือได้ฟัง เกิดอารมณ์ คล้อยตามด้วยความสนุกสนาน แต่ไม่ เข้าใจภาษาและความหมายของคำศัพท์ในเพลงเท่าใดนัก เช่นคำว่า กั้งโกบ พ้อว้อ หล่า เป็นต้น ก็ จะเกิดความอยากรู้ สืบเสาะ สอบถาม คนท้องถิ่นอีสานทั่วไปว่าคำเหล่านี้หมายความว่าอย่างไร หรือคำในภาษาของภาคใด เช่น คำว่า อ้อล้อ หวังเหวิด คำภาษาเหนือ จืด ลำ ฯลฯ เมื่อมีสื่อต่าง ๆ ช่วยในการ

แพร่กระจายคำภาษาลึกลับก็เกิดการทมนเวียนแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมไทยในแต่ละภาค ขจัดปัญหาการตีความหมายของคำผิด โดยสื่อความหมายคำให้เป็นที่เข้าใจถูกต้องตรงกันทุกภาค

ระวีวรรณ อินทร์แหยม (2527 : 103-142) กล่าวถึงอิทธิพลทางศาสนาพุทธที่ยึดเหนี่ยวจิตใจชาวอีสานให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งดีงาม และรู้จักละเว้นความชั่วโดยมีข้อชะล่าต่าง ๆ ตามแนวพุทธศาสนา กล่าวอ้างในนิทานเสียวสวาดและค่านิยมในสังคม การอยู่ร่วมกันของชาวอีสาน สรุปได้ดังนี้

วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานนี้มีอิทธิพลในการยึดเหนี่ยวจิตใจชาวอีสานให้ยึดมั่นอยู่ในศีลธรรมและความดีงาม และวรรณกรรมพื้นบ้านส่วนใหญ่มาจากวัดทั้งในด้านเนื้อหาสอดแทรกขนบธรรมเนียมประเพณี ข้อคิด คำผญา และข้อชะล่าต่าง ๆ ตามแนวพุทธศาสนา ทั้งในด้านผู้แต่งซึ่งส่วนมากมาจากสำนักสงฆ์ ผู้รู้หรือนักปราชญ์ราชบัณฑิตต่าง ๆ ฉะนั้นวัดจึงเป็นศูนย์กลางรวมจิตใจของชาวบ้านอีสานให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน รักใคร่ สามัคคีกันกลมเกลียวกัน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตใจเมตตากรุณาต่อผู้น้อย และเคารพเชื่อฟังกตัญญูรู้คุณต่อผู้ใหญ่ มีศีลธรรมประจำใจ ฉะนั้นค่านิยมของชาวอีสานในสมัยโบราณที่มีต่อสังคมของตนจึงเป็นไปในทางที่ดีงามอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ปราศจากการเบียดเบียนกัน สิ่งเหล่านี้จะเห็นร่องรอยของอิทธิพลสังคมในวรรณกรรมเสมอ ฉะนั้นวรรณกรรมจึงเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนสังคม

ข้อชะล่าต่าง ๆ ในนิทานพื้นบ้านอีสาน เรื่อง เสียวสวาด

อย่าแพร่คำระหัส	อย่าตัดไม้โพธิ์ศรี
อย่าล้างเจดีย์	อย่าตีนกบวช
อย่าอวดคุณโต	อย่าพาโลโกทก
อย่าจกสูงเท่า	อย่าเข้าของท่านมากิน
อย่าตีสินนทาภิษุสงฆ์	อย่าละคลองวัด
อย่าม้คนดี	อย่าตีคนคุณ
อย่าปูนคำเก่า	อย่าเว้ามายา
อย่าชานง่าว	อย่ากล่าว เตียนขวัญท่านลับหลัง
อย่าชนไม้ต่างเตียน	อย่าเบียดสัตว์ตัวน้อย
อย่าบ้อยยังผี	อย่าตีเทพตา

อย่าว่าโตมี	อย่าควี เอาของท่าน
อย่าผ่านอาชญา	อย่าซาฬัว เมีย
อย่าเปียไปก่อน	อย่าผ่อนนำหลัง
อย่านั่งกลางผู้เฒ่า	อย่าเว้าอ้างผญา
อย่าซาคนทุกข์	อย่าสูมไฟตัน เดียว
อย่าเชียวหาคำ	อย่ามาปากกลายทาง
อย่าอ้าง เชิงฐ์	อย่ากู่ของท่าน
อย่าผ่านคลอง เมือง	อย่า เคื่องผู้เฒ่า
อย่าเว้าคำตาย	อย่าจ่าย เงินแดง
อย่าแปลง เงินคว้าง	อย่าอ้างหอฟี
อย่าชักคำมีแลค่า	อย่าหยอกย้งหมา
อย่าซายัง เด็กน้อย	อย่าขบ เหล็กอย่าขบทอง
อย่าปอง ให้ เป็นโทษชั่วนี้แลชั่วหน้า	อย่าขวีม้า เข้า เขตวัดอาราม
อย่าชดอย่ายิงปืนไปหน้า	เห็น เมียท่านอย่าท้าว
เห็นหน้าท่านอย่ายิง	อย่านอนหงาย เบ็งคาย
อย่าคายนม เมีย	อย่า เลียใบตอง
อย่าตี่น้ำให้ เป็นฟอง	ที่ยากให้ค่อยปอง
ที่หม่นหมองให้ค่อยพัดค่อยลี	ครั้นว่าชิตินี้ให้ถามหมอ
ชีขอให้หลังดูลี	ครั้นว่าชิตินี้ให้หลังดูเจ้า
เห็นแก่เจ้าจึงถ่ม เข้าให้แก่หมา	อย่าด่าอย่าบ้อย อย่าเวร
อย่าด่าหมาซา	อย่าตีหมา เลียด
เห็นชื้อกันถิกอย่าได้ว่าแพง	เห็นชื้อกันแพงอย่าได้ว่าถิก
ชูไฟหากแม่นดา	หลาไฟหากแม่นมือ

เป็นตอนที่เสี้ยวสวาดสิ่งสอนพรหมณ์ หมายความว่าถึง ข้อขะล่า (ข้อห้าม)

ต่าง ๆ ที่ไม่ควรปฏิบัติ เช่น ไม่ควรแพร่หลายความลับให้ผู้อื่นรู้ ไม่ควรตัดต้นไม้และทำลายเจดีย์ อย่าทำลายพระสงฆ์ (ไม่ทำลายพุทธศาสนา) อย่าอวดตัวว่าเก่งกว่าผู้อื่น อย่าคบคนพาล อย่าล้วงลงไปในรูงเห่า (จะเป็นอันตราย) อย่าเอาของของผู้อื่นมากิน อย่า

นิทานพระสงฆ์จะเป็นบาป ควรมีสีลธรรม อย่าได้ละเว้นคลองธรรมของวัด อย่างกันทำคนดี
 อย่าดิฉินนิทานผู้ที่มีพระคุณ อย่าเอาความแค้นขึ้นมาพูด (เพราะอาจจะทะเลาะเบาะแว้งกันได้)
 อย่าพูดจาเหลวไหลโกหกหลอกลวง เอาใจใส่คนหลง ๆ ลืม ใจงั่ว อย่าพูดติดเตียน
 ผู้อื่นลับหลัง อย่าเอาท่อนไม้ชนไว้ต่างลำเทียน (ให้เอาเทียนจริงมาบูชาพระ) อย่าได้
 เบียดเบียนสัตว์เล็ก อย่าด่าผีสงเทวดา (เพราะไม่มีประโยชน์อะไร) อย่างนั่งท่ามกลาง
 ผู้ใหญ่ (อย่าอวดรู้) มีปัญญาอย่ามาอวด อย่าทำอะไรตามคนยากไร้ ความจนจะมาถึง
 ตัว อย่าจุดดินพินดินเดียว (อย่าประมาท) อย่าเดินทางหามรุ่งหามค่ำ เดินตามทางไม่
 ควรพูดคุยกัน (อาจเกิดอันตรายได้) อย่าอวดตนว่าจัดเจนทางด้านขู้สาว อย่ากั๊กนี้ยืมเงิน
 ผู้อื่น (เงินทองของขาดใจ อาจเสียเพื่อนได้) อย่าละเลยหลักการบ้านการมีเมือง อย่า
 ไกรธผู้ใหญ่ (ควรให้ความเคารพนับถือ) อย่าพูดเรื่องคอขาดบาดตาย (นำหว่าดเสียว)
 อย่าใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายอวดว่าตนรวย อย่าพูดคำด่าคำ อย่าเล่นกับสุนัข (ระวังมันจะกัดเอา)
 อย่าถือสากับเด็ก (ไม่ได้เรื่องได้ราว) ถ้าขบเหล็กขบทอง (ฟันจะเสีย) อย่าทำความชั่ว
 อย่าขี่ม้าเข้าเขตวัด (เขตวัดต้องการความสงบ) อย่าเที่ยวยิงหน้าไม้สังเดช (เดี๋ยวจะ
 ถูกผู้อื่นได้รับอันตรายได้) อย่าข้องเกี่ยวกับภรรยาของผู้อื่น อย่าทำผู้อื่นต่อหน้า (อย่าทำร้าย
 อาจเกิดเรื่องได้) อย่านอนหงายดูคมดาบ (ดาบอาจหล่นมาใส่เกิดอันตรายได้) อย่าคาบ
 นมเมีย (เป็นภริยาของเด็ก ๆ) อย่าเลียใบตองเมื่อกินข้าวเสร็จแล้ว (เป็นภริยาของ
 สุนัข) อย่าดื่มน้ำในแม่น้ำ (อาจทำให้หน้าขุน) สิ่งโดยยากให้พยายามทำไปจนสำเร็จเอง
 หน้าตาเศร้าหมองก็ควรขัดหน้าให้สดใส จะดีสุนัขต้องดูว่ามีเจ้าของหรือไม่ (เจ้าของอาจ
 ไม่พอใจ) จะเอาใจเจ้าของสุนัขก็หมั่นให้ข้าวสุนัขกิน อย่าด่ากัน อย่าจ้องแหวะซึ่งกันและ
 กัน อย่าดีสุนัขกระแทบผู้อื่น เพื่อนชื่อของถูกมาอย่าว่าแพง (เพื่อนจะเสียตายเงิน)
 เพื่อนชื่อของแพงมาอย่าว่าถูก (ทว่าชื่อของเลว)...

นิทานพื้นบ้านอีสานที่มี เนื้อเรื่องสนุกสนานแทรกคติธรรมต่าง ๆ น่าสนใจหลายเรื่อง
 เช่น ผาแดงนางไอ่ ขูลุนางอ้ว กาละเกด ขุนทิง ก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ พญาคันคาก ฯลฯ
 ปัจจุบันยังเป็นที่เล่าขานกันสืบต่อมา และมีการบันทึก เป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดพิมพ์ เป็น
 รูปเล่มประกอบรูปภาพสวยงามบ้าง เป็นบางเล่ม ถึงอย่างไรก็ยังติดอยู่ในความทรงจำ เป็นที่
 ประทับใจคนอีสานทุกจังหวัด เพราะนิทานพื้นบ้านอีสานมีคุณค่า เนื้อหาสาระ จาริดประเพณี

ที่ชาวบ้านชาว เมืองในภาคอีสานยึดถือปฏิบัติ ฤดูกาลมาตลอด "ฮัตลีสอง ลิปสี่" เป็นวิถีทางดำเนินชีวิต ชาวอีสานยังผู้ทรงคุณวุฒิและผู้รู้มีปัญญาทางท้องถิ่นล้ำค่า เช่น พระอริยานุวัตร เจ้าอาวาสวัดมหาชัย จังหวัดมหาสารคาม ดร.ปรีชา พิณทอง ดร.พิฑูร มลิวัลย์ รศ.ธวัช ปุณโณทก ผศ.จรรุวรรณ ธรรมวัตร คำพูน บุญทวี ฯลฯ บุคคลสำคัญในการรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบชำระ เรียบเรียง ทุนบำรุงรักษานิทานพื้นบ้านอีสานและวรรณกรรมอีสานให้ยืนหยัดอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี เป็นที่ชื่นชมของชนรุ่นหลังสืบไป นอกจากนี้ยังมีผู้เผยแพร่นิทานพื้นบ้านอีสานพร้อมทั้งรักษา เนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้านอีสานไว้ และนำมาปรับประยุกต์ใช้กับสังคมปัจจุบันคือ หมอลำ และนักเล่านิทานพื้นบ้านประจำท้องถิ่นในแต่ละท้องถิ่น ส่วนผู้มีบทบาทโดยตรงในการสื่อความหมายแก่นักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติ และอนุรักษ์วัฒนธรรมนี้ให้ดำรงคงอยู่คือครูผู้สอนวิชาภาษาไทย โดยนำเทคนิควิธีสอนต่าง ๆ มาใช้กระตุ้นให้นักเรียนสนใจอ่านนิทานพื้นบ้านอีสาน ซึ่งให้ประโยชน์นอกเหนือจากความสนุกสนาน คิดสอนใจแล้วยังได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าคือนักเรียนมีความสามารถในการอ่านคืออ่านได้และอ่านเป็น นิทานพื้นบ้านอีสานยังคงดำรงอยู่ในปัจจุบันนี้ วิธีการเผยแพร่และอนุรักษ์ไว้อย่างหนึ่งคือทำเป็นบทละครเวทีและบทละครทดลอง ซึ่ง พรรัตน์ คำรุ่ง (2532 : 232-233) อธิบายถึงการนำนิทานพื้นบ้านอีสานมาสร้างบทละครทดลอง สรุปได้ดังนี้

นิทานพื้นบ้านที่เหมาะสมจะนำมาสร้างบทละครร่วมสมัยนั้น ควรจะ "ให้" บางสิ่งบางอย่างแก่ผู้ชมมากกว่าความบันเทิง หรือการเห็นความจำเริญของชีวิตเพียงอย่างเดียว นิทานพื้นบ้านที่เหมาะสมควรมีแก่นเรื่องและแนวคิดร่วมสมัย มีคุณค่าในการให้แง่คิดการดำเนินชีวิตแก่ผู้ชม ดังนั้น ในการเลือกนิทานพื้นบ้านจึงไม่เน้นที่นิทานประเภทนิทานทรงเครื่อง ซึ่งกล่าวถึงการผจญภัยสนุกสนานโลดโผน แต่เน้นที่นิทานซึ่งมีลักษณะร่วมสมัย มีคุณค่าทางจริยธรรม ที่ชาวอีสานเห็นว่าสำคัญและมีคุณค่าแก่จิตใจ สามารถเป็นแบบอย่างความประพฤติ แสดงปัญญาในการแก้ไขสถานการณ์หรือให้ความรู้เกี่ยวกับสังคมอีสาน อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ชมเป้าหมาย ซึ่งเป็นเยาวชน

นิทานพื้นบ้าน 8 เรื่อง ที่นำมาศึกษาเพื่อคัดเลือกสร้างบทละครนั้นคือ ภาพยนตร์หุ่นกลาน ภาพยนตร์กลานหุ่น ฝั่งฝั่งแดง สังข์ศิลป์ไชย พญาคนคาก เชียงเมี่ยง ผาแดงนางไอ่ และนิทานเสียวสวาสดี

ผู้จัด ได้เลือก เรื่องพญาคันคากมาสร้าง เป็นละครทดลอง โดยมี เหตุผลประกอบการ
เลือกดังนี้คือ

1. เป็นนิทานที่กล่าวถึงปัญหาพื้นฐานของภูมิภาคอีสาน คือการขาดแคลนน้ำสำหรับ
เพาะปลูก
2. เป็นนิทานพื้นบ้านแนวจริยธรรม แสดงให้เห็นความพยายามของมนุษย์ที่จะต่อสู้
ธรรมชาติ เพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขความ เป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น
3. แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมของผู้ปกครอง ซึ่งชาวอีสานยึดถือตามจารีตประเพณี
ที่เรียกว่าสตคอง ในเรื่องนี้กล่าวถึงพระยาแลน ซึ่งเป็น เทวดาผู้ยิ่งใหญ่แต่ไม่ปฏิบัติตนในทาง
ที่ควร กลับมักลั่นแก้งมนุษย์จึงต้องพ่ายแพ้พญาคันคากในที่สุด
4. เป็น เรื่องที่มีคุณค่าทางจิตวิทยา แสดงให้เห็นความสามัคคีของมนุษย์และสัจ
การรู้จักใช้ไหวพริบ ทำให้สามารถเอาชนะผู้ที่มีอำนาจยิ่งใหญ่กว่า
5. เป็นตัวอย่างที่แสดงคุณสมบัติที่น่าภาคภูมิใจของชาวอีสาน ซึ่งควรจะนำเสนอ
เป็นตัวอย่างสำหรับเยาวชน

ทองคูล ทองสพันธ์ (2532 : 36) กล่าวว่า "คำว่าอีสานนั้นมีได้หมายถึงภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ เท่านั้น แต่ยังหมายถึงความมั่นคงที่ใหญ่ยิ่ง ศิลปวัฒนธรรมอีสานจึงมีความ
มั่นคงใหญ่โตตลอดมา"

สรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านอีสานยึดหลักดำรงอยู่ได้ เพราะการอนุรักษ์ของบุคคลหลาย
ฝ่าย โดยเฉพาะชาวอีสานซึ่ง เป็นผู้ใกล้ชิดในสิ่งแวดล้อมนั้น โดยตรง

วัฒนธรรมไทยเป็นที่ประทับใจชนต่างชาติ จนได้รับสมญานามว่า "สยาม เมืองยิ้ม"
นอกเหนือจากความเป็นประเทศ "สยาม เมืองยิ้ม" แล้ว เรายังมีวัฒนธรรมล้ำค่าหลาย
อย่าง มีความภาคภูมิใจในแต่ละภาค เมืองไทย เป็นศูนย์รวมแห่งวัฒนธรรมอันดีงาม ภาค
อีสานก็มีส่วนช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับประเทศ ชาวอีสานมีประเพณีขอฝน เทศกาล
บุญเดือนหก ประเพณีการเลี้ยงปู่ตา ประเพณีการลงแขก ประเพณีผูกเสี่ยว ประเพณีหรือ
บุญต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้มีกล่าวถึงในนิทานพื้นบ้านอีสานหลายเรื่อง จึงถือว่านิทานพื้นบ้านอีสาน
เป็นสื่อกลาง ในการดำรงคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ชาวอีสานภาคภูมิใจที่สุด นิทานพื้นบ้านอีสานถูกยก

ระดับสูงขึ้นไปเป็นวรรณกรรม และได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษพิมพ์เผยแพร่ทั่วโลก เพราะเข้าระดับวรรณกรรมคลาสสิกคือ ผาแดงนางไอ่ แปลโดย วยุพา ทศตะ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม

วยุพา ทศตะ (2532 : 21-22) กล่าวว่า

"วรรณกรรมไทย เคยได้รับการยกย่องให้เป็นวรรณกรรม "คลาสสิก" ไหม?"

มีเพื่อนชาวต่างประเทศที่เป็นนักศึกษาวิชาวรรณคดีหลายต่อหลายคน เคยตั้งคำถามนี้แก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็ได้ตอบไปโดยทันทีทันควันว่า "ไม่มีแน่นอน" หากภาษาที่ใช้เป็นภาษากลางของโลกคือภาษาอังกฤษ เพราะเหตุว่า วรรณกรรม "คลาสสิก" ของไทยนั้นมีน้อยนักที่จะได้รับการแปลและพิมพ์เผยแพร่ทั่วโลก"

หลังจากที่ข้าพเจ้าได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง Phadaeng Nang Ai : A Translation of a Thai-Isan Folk Epic I verse เพื่อเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยดรูว์ เมืองแมดิสัน มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ เมื่อปี 2529 ข้าพเจ้าก็สามารถตอบเพื่อนชาวต่างประเทศได้อย่างภาคภูมิใจว่า "วรรณกรรมของไทยนั้นเข้าระดับ "คลาสสิก" หลายเรื่อง อย่างน้อยก็มีเรื่อง ผาแดงนางไอ่ ซึ่งเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานของไทยเรื่องหนึ่ง เพื่อน ๆ สามารถพิสูจน์คำพูดของข้าพเจ้าได้ โดยการจับงานวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้ามาอ่าน เพราะข้าพเจ้าได้แปลวรรณกรรมเอกของชาวไทยอีสานเรื่องนี้เป็นโคลงภาษาอังกฤษ โดยได้ยึดรูปแบบการประพันธ์โคลงสารเป็นหลัก

เพื่อนหลายคนก็มิได้รังรองงานวิทยานิพนธ์พิมพ์เสร็จเป็นรูปเล่ม เพราะได้มีโอกาสอ่านทบทวน เพื่อช่วยหาข้อบกพร่องทางภาษา ปรากฏว่าทุกคนที่ได้มีโอกาสอ่านพากันยอมรับตาม ๆ กัน ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้เปรียบพร้อมไปด้วยคุณค่าทางวรรณกรรม อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านวรรณกรรมอเมริกันถึงกับเร่งเร้าให้ข้าพเจ้าส่งโฆษณาไปตามสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา เพื่อจะได้มีโอกาสพิมพ์เผยแพร่ให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวอเมริกันและชาวโลกทั้งหลายต่อไป

ผลแห่งความดีเด่นของวรรณกรรมอีสานเรื่องนี้ยังผลให้ Bucknell University Press จากมลรัฐ Pennsylvania ได้ตกลงรับจัดพิมพ์จำหน่ายงานชิ้นนี้ทั่วโลก ซึ่งคงปรากฏตามท้องตลาดภายในเวลาไม่ช้านี้

จากการแปลวรรณกรรมเรื่องผาแดงนางไอ่ ข้าพเจ้าได้ทั้งความภาคภูมิใจในฐานะที่ข้าพเจ้านั้นได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษสตรีที่นอกจากจะมีสุนทรีย์ในการใช้ภาษาร้อยกรองเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดให้อนุชนรุ่นหลังแล้ว ท่านยังมีความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ มากมาย ทำให้ผู้อ่านได้ทั้งความสนุกสนาน ตื่นเต้น เร้าใจ ในโครงเรื่องที่สลับซับซ้อน

แต่ก็มีความ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับโครง เรื่องใหญ่อย่างแนบ เนียน คือมี Unity of Plot การสร้างตัวละครที่มีความ เป็นไปได้ (Credible Characters) ฯลฯ นอกจากนั้น ข้าพเจ้ายังได้รับความรู้ในสาขาวิชาอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็น เรื่องของนิทานโบราณอื่น ๆ ที่มีมาก่อนการเล่าเรื่องผาแดงนางไอ่ เนื่องจากมีการอ้างอิงถึงวรรณกรรมอื่น ๆ เรื่องตำนานต่าง ๆ เกี่ยวกับการตั้งชื่อสถานที่ต่าง ๆ ในท้องที่ที่เป็นสถานที่เกิดเรื่อง (setting) ความรู้เรื่องมานุษยวิทยา โดยได้กล่าวถึงการ เริ่มต้นการตั้งถิ่นฐานซึ่งได้แผ่ ไว้ในตอนที่พญาขอมได้ส่งญาติพี่น้องไปครอง เมืองต่าง ๆ ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่ แผ่อยู่ในเรื่อง ความรู้ในเรื่องประเพณีและวัฒนธรรมอีสาน ความรู้และความ เชื่อเกี่ยวกับ ศาสนาพุทธ

เอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย เป็นสิ่งที่มีการปลุกฝังทางความคิดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เรารักและภูมิใจในความเป็นไทย เมืองพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมอันล้ำค่า สิ่งเหล่านี้มี พื้นฐานมาจากอดีตอันรุ่งเรืองของนิทานพงศาวดาร ตำนานต่าง ๆ นิทานพื้นบ้านอีสาน เป็น เอกลักษณ์หนึ่งของวัฒนธรรมไทยที่สมควรทวงแหวนอนุรักษ์ไว้ เพื่อ เป็นข้อมูลให้เยาวชนรุ่นหลังได้ ศึกษาค้นคว้าเพื่อประโยชน์สูงสุดสืบไป

การทวงแหวนอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านอีสานไว้ เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่ เป็น เจ้าของ ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวอีสานยิ่งจะต้องรักและภาคภูมิใจในชาติ มาตุภูมิของตน ครูภาษาไทยก็มีส่วนรักษาความดีของนิทานพื้นบ้านอีสานให้คงอยู่ต่อไป โดยการสั่งสอน ลูกศิษย์ เน้นในด้านการอ่านด้วยการใช้นิทานพื้นบ้านอีสานประกอบการ เรียนการสอนอ่าน ฝึกให้นัก เรียนรู้จักวิธีอ่านและปฏิบัติตนในการอ่านหนังสือนิทานพื้นบ้านอีสานได้ถูกต้องด้วยกลวิธี ต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีนิกวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีภูมิปัญญา เป็นบุคลากรทางวัฒนธรรม อันทรงคุณค่า จัดให้มีการประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรับประยุกต์ในสิ่งที่ดี รักษาในสิ่งที่ควรรักษาในนิทานพื้นบ้านอีสาน

สรุปได้ว่าประโยชน์ที่ครูและนัก เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้รับจากการใช้นิทาน พื้นบ้านอีสานประกอบการ เรียนการสอนอ่านนั้น มากมายมหาศาล ทั้งในด้านการอ่าน การเขียน การฟัง การคิด รวมไปถึงการอนุรักษ์นิทานพื้นบ้านอีสานไว้ เพราะการเรียน การสอนอ่านโดยใช้นิทานพื้นบ้านอีสานอ่านประกอบนั้น " กระตุ้นให้นัก เรียนกระตือรือร้นสนใจ อ่านหนังสือ เป็นเครื่องมือเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนอ่านมากมาย บำรุงรักษาเอกลักษณ์ วัฒนธรรมอีสานมิให้ถูกทำลาย สื่อความหมายสร้างมนุษย์สัมพันธ์กัน เปรมปรีดี เป็นแบบอย่าง แน่แนวทางปฏิบัติ ยังยืนหยัดให้ชื่นชมสมศักดิ์ศรี ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมที่ตนมี เป็นสิ่งดี ทวงแหวนไว้ให้ยาวนาน"

งานวิจัยในประเทศ

ปรีชา อุตระกุล (2520 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านจากตำบล
รังกาใหญ่ อำเภอยะผิง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อจำแนกประเภทของวรรณกรรมพื้นบ้านตาม
รูปแบบของเรื่อง โดยวิเคราะห์โครงสร้างของวรรณกรรมที่รวบรวมตามกฎศึกษาคำบรรยายของ
วรรณกรรมพื้นบ้าน วิธีการศึกษา รวบรวมข้อมูลที่เป็น เรื่องถ่ายทอดทางมุขปาฐะ เฉพาะนิทาน
นิยาย โดยมีกลุ่มประชากรคือวิทยากรผู้ให้ข้อมูล จำนวน 11 คน ไม่จำกัดเพศ อายุ
ตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาอยู่ตำบลรังกาใหญ่ อำเภอยะผิง จังหวัดนครราชสีมา
วิเคราะห์จัดกระทำนำเสนอผลแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)
เครื่องมือที่ใช้คือ เครื่องบันทึกเสียงแถบบันทึกเสียง 20 ม้วน ผลการวิเคราะห์พบว่า
วรรณกรรมพื้นบ้านจากตำบลรังกาใหญ่ สะท้อนให้เห็นประวัติดสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์
ระบบครอบครัว เศรษฐกิจ ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม ซึ่งสอดคล้องกับกฎศึกษาคำบรรยาย
ในนิทานพื้นบ้านของ เอ็กเซล (Axel Olrik)

ศรีสุดา เอื้อนครินทร์ (2520 : บทคัดย่อ) ศึกษาคติชาวบ้านของชาวจังหวัด
ตำบลเรณูนคร จังหวัดนครพนม เพื่อรวมจำแนกประเภทตามรูปแบบแล้ววิเคราะห์ความสัมพันธ์
ของวรรณกรรมพื้นบ้านกับความ เป็นอยู่ วิธีการศึกษาคือรวบรวมข้อมูล บันทึก เทปจากผู้เล่า
นิทานซึ่งเป็นชาวจังหวัดแล้วนำเสนอผลในรูปแบบของพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์
พบว่า นิทานชาวจังหวัดได้รับอิทธิพลมาจากนิทานชาวดกและนิทานของชาวยุโรปในถิ่นอื่น นิทาน
ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจังหวัดที่มีอาชีพ เกษตรกรรม เป็นหลัก ชาวจังหวัด
มีค่านิยมในด้านการนับถือพุทธศาสนา ยกย่องอำนาจ และคนมีเงิน มีความ เชื่อเรื่องผี
เทวดา

ยุพดี จรรย์ยานนท์ (2522 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษานิทานชาวบ้าน ตำบลจอมพระ
อำเภอยะผิง จังหวัดสุรินทร์ เพื่อรวบรวมนิทานชาวบ้านและศึกษาวิธีดำเนินการวิจัยคือ เก็บ
รวบรวมข้อมูลโดย สัมภาษณ์ ถ่ายทอดทางมุขปาฐะ ผู้ให้ข้อมูลเป็นชาวบ้านตำบลจอมพระ
อำเภอยะผิง จังหวัดสุรินทร์ อายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป เครื่องมือที่ใช้คือ เครื่องบันทึก
เสียงและแถบบันทึกเสียง แล้วถอดเทปออกเป็น เนื้อเรื่อง วิเคราะห์ นำเสนอในแบบพรรณนา
วิเคราะห์ ผลจากการวิจัยพบว่า นิทานชาวบ้านได้แสดงให้เห็นสภาพชีวิตของสังคม เกษตรกร
ค่านิยมทางสังคม สืบเนื่องมาจากพุทธศาสนา มีความเชื่อทางไสยศาสตร์ และบันทึกความ
เป็นอยู่ของคนในสมัยก่อนได้

ทัศนีย์ ทานตะวานิช (2522 : 72 - 76) ได้ศึกษาและสำรวจรวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านตะวันออก โดยแบ่งเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 ทำการวิจัย 2 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทราและชลบุรี วิธีการวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง 4 จังหวัดแถบตะวันออก โดยใช้เครื่องบันทึกเทป บันทึกเสียงวิทยากร แล้วจัดกระทำการนำเสนอรูปแบบการวิเคราะห์ ด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลปรากฏว่า สามารถรวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้าน จำนวน 1,070 เรื่อง ซึ่งเป็นนิทานพื้นบ้าน 270 เรื่อง และระยะที่ 2 รวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านได้ 591 เรื่อง เป็นนิทานพื้นบ้าน 134 เรื่อง รวม เป็นนิทานพื้นบ้าน 404 เรื่อง

ฤดีมน ปริดีสนิท (2524 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหนังสือส่งเสริมการอ่าน ระดับประถมศึกษาตอนปลาย โดยสร้างแบบบทร้อยกรองนิทานพื้นเมืองถิ่นอีสาน ขึ้น 2 เล่ม กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา จำนวน 60 คน และเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 71 คน ในจังหวัดนครราชสีมา วิธีดำเนินการวิจัยผู้วิจัยสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กระดับประถมศึกษา โดยนำเอานิทานพื้นบ้านอีสาน เรื่องผาแดงนางไอ่และพญาคางคก มาเรียบเรียงใหม่เป็นบทร้อยกรองแบบง่าย ๆ แล้วใช้เกณฑ์ประเมินประสิทธิภาพของหนังสือที่แต่งขึ้น แล้วนำไปทดลองใช้ในท้องถิ่นอีสาน โดยใช้ควบคู่กับแบบสำรวจความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชอบอ่านหนังสือนิทานพื้นบ้านอีสานทั้งสองเรื่อง เนื่องจากสนุกสนานและน่าสนใจ

สมศรี ทองชั้น (2524 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่านในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เนื้อเรื่องเป็นนิทานพื้นบ้านท้องถิ่นโคราช โดยใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้วัดคือนิทาน 2 เรื่อง และแบบทดสอบสำหรับนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการอ่าน โดยใช้ค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชอบอ่านหนังสือที่สร้างขึ้นทั้งสองเรื่อง

อุทัย วรสุวรรณรักษ์ (2525 : 37 - 51) ได้ศึกษาวิจัยอิทธิพลของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของชาวไทยภูเขาคำเข่า จังหวัดเชียงราย เพื่อเก็บรวบรวมไว้ เป็นลายลักษณ์อักษรและประมวลความคิดของครูที่สอน เด็กนักเรียนแถบนั้น

และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องในสังกัดนั้น จำนวน 50 คน โดยใช้แบบสอบถามให้ตอบได้อย่างเสรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน เสนอผลในรูปตารางและการบรรยาย ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า การนำนิทานพื้นบ้านมาใช้ประยุกต์ใช้ในการสอนวิชาภาษาไทยให้ประโยชน์มาก เนื่องจากได้มีการนำสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนมาใช้ในการเรียนการสอน นักเรียนสามารถรู้ได้เร็วขึ้น

สุนันทา มั่น เสกวิทย์ (2525 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเชิงบรรยายโดยใช้นิทานพื้น เมืองมาช่วยส่งเสริมพัฒนา โปรแกรมการอ่าน สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมต้นที่ไม่ได้พูดภาษาไทยแต่เรียนหนังสือในเมืองไทย ผู้วิจัย เลือกนิทานพื้น เมืองของมา เลเซีย เรื่องการผจญภัยของพระสุธน โดยเรียบเรียงขึ้นใหม่ เหมาะกับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2 และ 3 ใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชาวมา เลเซียที่เรียนหนังสือในประเทศไทย จำนวน 60 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า นิทานพื้น เมืองเรื่องนี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างกิจกรรมให้ตรงกับวัตถุประสงค์การฟัง การอ่าน และหลักภาษาได้

ปริมวดี ประยูรสุข (2525 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเพื่อสำรวจความสนใจในการอ่านหนังสือประเภทนิทานต่าง ๆ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 360 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชายหญิงสนใจอ่านนิทานทั้ง 6 ประเภทอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะนิทานประเภทจินตนาการ

สุนทรีย์ ดวงทิพย์ (2525 : 114 - 118) ได้ศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้านเชิงวิเคราะห์ เป็นนิทานพื้นบ้านตำบลท่าไม้ อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวบรวมนิทานและจำแนกตามรูปแบบแล้วนำไปวิเคราะห์ สร้าง เป็นแบบสอบถาม ใช้กับตัวอย่างประชากรที่เป็นครูอาจารย์ในจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 100 คน วิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า วรรณกรรมพื้นบ้านตำบลท่าไม้ สะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านเชื่อถือเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อเรื่องพุทธศาสนา ในแง่ความ เอื้อเพื่อ เพื่อแผ่ มีเมตตากรุณา ชื่อสัตย์กตัญญู ครูอาจารย์มีความคิดเห็นว่ วรรณกรรมพื้นบ้านมีคุณค่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประกอบการเรียนการสอนได้มาก แต่ครูยังขาดความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้าน

ชำนาญ แก้วคะตา (2525 : 56 - 57) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครู เกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการอนุรักษ์และสืบทอดคตินิเวศวัฒนธรรมอีสาน เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับบทบาทของครูภาษาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการอนุรักษ์สืบทอดคตินิเวศวัฒนธรรมอีสาน โดยสร้างแบบสอบถามขึ้น 1 ชุด ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 172 คน วิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต ผลการวิจัยพบว่า ครูภาษาไทยส่วนใหญ่มีความเห็นระดับมากที่สุด เกี่ยวกับการที่ครูภาษาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือทำการรวบรวมและศึกษาคตินิเวศวัฒนธรรมอีสานและสนับสนุนให้ครูภาษาไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับคตินิเวศวัฒนธรรม

เดชา จันดาพันธ์ (2527 : 37) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้นิทานพื้นเมือง เสริมการอ่านสำหรับนักเรียนที่พูดภาษาถิ่นอีสาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านกุดแห่ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร โดยใช้หนังสือนิทานพื้นเมือง เสริมการอ่านกับนักเรียนโรงเรียนบ้านกุดแห่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม วิเคราะห์โดยใช้ค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการอ่านสูงขึ้นและสัมฤทธิ์ผลทางการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

สมชาย ดันดิสันติสม (2527 : 37) ได้วิจัยเรื่อง การใช้นิทานพื้นเมือง เพื่อเสริมการสอนอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้นิทานพื้นเมืองกับกลุ่มตัวอย่างประชากร 2 กลุ่มคือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม วิเคราะห์โดยวัดสัมฤทธิ์ผลด้วยค่า t-test ผลจากการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการอ่านสูงขึ้นและสัมฤทธิ์ผลทางการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

สะอาด บุญยงค์ (2528 : 31 - 35) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้แบบเรียนแบบนิทานพื้นเมือง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักภาษาไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบทเรียนแบบนิทานเพื่อช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยคือบทเรียนแบบนิทานพื้นเมืองเพื่อส่งเสริมการเรียนวิชาหลักภาษาไทย จำนวน 5 เรื่อง ใช้กับกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2528 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 60 คน เป็นนักเรียน

ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการในวิชาหลักภาษาไทยต่ำ เปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลด้วยค่า t -test ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาหลักภาษาไทยของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม บทเรียนแบบนิทานพื้นเมืองช่วยทำให้ประสิทธิภาพทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

ปราณี เลิศฤทธา (2529 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของหัวหน้าหมวดวิชาและครูภาษาไทย เกี่ยวกับการใช้คติชนวิทยาในการเรียนการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยกับครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 จำนวน 85 โรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา 84 คน ครูภาษาไทย 283 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน เลขคณิต ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t -test ผลการวิจัยพบว่า ทั้งหัวหน้าหมวดวิชาและครูภาษาไทย เห็นด้วยมากกับการใช้คติชนวิทยาในการเรียนการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา

ก่อเกียรติ สอนฉลาด (2529 : 77) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างต้นแบบนิทานพื้นเมืองพัฒนาทักษะการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดยใช้หนังสือนิทานและแบบทดสอบ เป็นเครื่องมือในการวิจัยแล้ว วิเคราะห์ผลด้วยค่า t -test ผลปรากฏว่า นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการอ่านสูงขึ้น โดยคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนมีความแตกต่างกัน

กาญจนาภรณ์ มุขดารา (2530 : 63) ได้วิจัยเรื่อง การใช้นิทานพื้นเมืองภาคเหนือของประเทศไทยพัฒนาทักษะการฟังอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนที่ใช้ภาษาถิ่น ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบฝึกหัดการฟัง เป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลด้วย t -test ผลปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความก้าวหน้าในการฟังอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น

ภัสสร อันทระกาแห่ง (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษามโนทัศน์ทางจริยธรรมในนิทานพื้นบ้านของจังหวัดนครราชสีมา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เพื่อศึกษามโนทัศน์ทางจริยธรรมในนิทานพื้นบ้านจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่าง เป็นหมู่บ้านในเขตจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 6 หมู่บ้าน ดำเนินการสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สุ่มแบบเจาะจง และขั้นที่ 2 สุ่มแบบธรรมดา ได้วิทยากร

30 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัยคือแบบสัมภาษณ์ ตารางจำแนกประเภทนิทานพื้นบ้าน ตารางวิเคราะห์หมโนทัศน์ทางจริยธรรม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยถอดเทป แล้วจำแนกนิทานพื้นบ้าน แยกแยะความถี่ ทาค่าร้อยละ จัดอันดับนิทานพื้นบ้าน ผลจากการวิจัยปรากฏว่า นิทานพื้นบ้านที่ปรากฏหมโนทัศน์ทางจริยธรรม เป็นนิทานปรัมปราในเรื่องความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ส่วนนิทานพื้นบ้านท้องถิ่น เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องความมีเหตุมีผล การตัดสินใจที่ถูกต้อง ส่วนการจัดอันดับนิทาน อันดับหนึ่งคือเรื่องพระนางวัน อันดับสองคือ เจ้ายอดทองและแม่หมานิลกับหูแซตามลำดับ

งานวิจัยในต่างประเทศ

มาร์กาเรต แอน โบวแมน (Margaret Anne Bowman 1980 : 42/02A) ได้วิจัยเกี่ยวกับผลของคำถามที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของ เนื้อ เรื่องต่อความ เข้าใจและการรับรู้ กระบวนการคิดเกี่ยวกับกลวิธีในการอ่านของนักเรียนเกรด 6 จุดมุ่งหมายในการวิจัย เพื่อมุ่งศึกษาประสิทธิภาพของกลวิธีการตอบคำถาม เกี่ยวกับ โครงสร้างของ เนื้อ เรื่องต่อความ เข้าใจในการอ่านของนักเรียน เกรด 6 โดยใช้ระดับการอ่านจากระดับ 3 ถึงระดับ 9 กลุ่มตัวอย่าง ประชากร เป็นนักเรียน เกรด 6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือนิทานพื้นบ้าน ผู้วิจัยแบ่งนักเรียน เป็น 2 กลุ่ม มีผู้มีความสามารถในการอ่านทุกระดับ ทั้งดี ปานกลาง อ่อน ผู้วิจัยวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์ตัวแปรร่วม ผลจากการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มที่ใช้กลวิธีการถามคำถาม เกี่ยวกับโครงสร้างของ เนื้อ เรื่องดีกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้กลวิธีการถามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ไม่มีความแตกต่างทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญในการ เล่า เรื่อง
2. ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในสิ่งที่ลืมไปในการทดสอบทั้ง 2 วิธี ของทั้ง 2 กลุ่ม
3. ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างระดับผู้อ่าน การเล่า เรื่อง และการตอบคำถาม มีนัย สำคัญทางสถิติ แม้ว่าตัวอย่างประชากรจะอ่าน เรื่องที่อ่านตามระดับความสามารถของผู้อ่าน
4. ตัวอย่างประชากรที่มีความสามารถในการอ่านสูงจะมีความสามารถในการพูด ถึงกลวิธีที่ใช้ในการจำ เนื้อ เรื่องดีกว่า

เซลลา มาร์โกต์ ซิมส์ (Cella Margot Sims 1980 : 41/03A) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านและทัศนคติของผู้ใหญ่ที่เป็นเจ้าของภาษาชาวอลาสก้า จุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและทัศนคติระหว่างผู้เรียน โดยใช้นิทานพื้นบ้านประกอบการอ่าน และผู้ที่ไม่ได้ใช้นิทานพื้นบ้าน ประชากรที่เป็นกลุ่มทดลองคือชนพื้นเมืองชาวอลาสก้าที่เป็นเจ้าของภาษา จำนวน 32 คน และผู้ไม่ใช่เจ้าของภาษา จำนวน 89 คน กลุ่มทดลองได้รับการสอนอ่านโดยมีเอกสารนิทานพื้นบ้านประกอบการเรียน ส่วนกลุ่มควบคุมประกอบด้วยชนพื้นเมืองชาวอลาสก้าที่เป็นเจ้าของภาษา จำนวน 9 คน และผู้ไม่ใช่เจ้าของภาษา จำนวน 92 คน กลุ่มควบคุมได้รับการสอนอ่านโดยไม่ใช่หนังสือนิทานพื้นบ้านประกอบการเรียน ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนเกรด 11 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีแบบทดสอบชนิด cloze แบบทดสอบความเข้าใจพื้นฐาน และแบบสอบถาม 2 ชุด ถามเกี่ยวกับทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการอ่านและทัศนคติที่มีต่อโรงเรียน โดยใช้ค่าสถิติ Ancova และ Fratio กับค่าร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาที่ใช้ในการเรียนมีผลต่อความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียนที่เป็นทั้งเจ้าของภาษาและไม่ใช่อเจ้าของภาษา และความเป็นเจ้าของภาษามีผลต่อความเข้าใจในการอ่านด้วย และการใช้นิทานพื้นบ้านประกอบการเรียนมีผลกระทบบต่อความเข้าใจของผู้เรียนที่เป็นเจ้าของภาษาและไม่เป็นเจ้าของภาษาด้วย

ดาวิลลา เวลลาควีส ซูเนีย (Davila Velazques Sonia 1982 : 43/06A) ทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้โครงสร้างทางภาษาในนิทานพื้นบ้าน เพื่อสอนความเข้าใจในการอ่านภาษาสเปน จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการใช้โครงสร้างภาษาสเปน โดยกำหนดขอบเขตในการสอนโครงสร้างภาษาในโปรแกรมการสอนอ่านนิทานพื้นบ้านของชาว เปอร์โตริโก ตัวอย่างประชากรแบ่ง เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เป็นนักเรียน เกรด 4 ในโปรแกรมการอ่านภาษาสเปน ในโรงเรียนประจำตำบลในเมือง เปอร์โตริโก ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบทักษะการอ่านภาษาสเปนสำหรับนักเรียน เกรด 4 เป็น เครื่องมือในการวิจัย โดยใช้ค่าสถิติ One-way Analysis of Variance ไคสแควร์ ทีเทส และ Fisher test for in Dependence ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองกลุ่มแรกมีทักษะดีกว่ากลุ่มที่ 2 และกลุ่มควบคุมที่ระดับ .01 นิทานพื้นบ้านเป็นปัจจัยกระตุ้นสำหรับกลุ่มทดลองทั้งสอง ความเข้าใจในโครงสร้างภาษาควบคู่กับนิทานพื้นบ้าน เป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาทักษะความเข้าใจในการอ่าน

สเตฟานี บี เทเลอร์ (Stephanie B. Taylor 1988 : 50/01A) ได้ทำ การวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความ เข้าใจระหว่างการอ่านออกเสียงและอ่านในใจของนักเรียน เกรด 6 จุดประสงค์เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของการอ่านออกเสียงและการอ่านในใจที่มีต่อความ เข้าใจในการอ่าน ประชากรที่ใช้ทดลองเป็นนักเรียนเกรด 6 จำนวน 40 คน นักเรียน กลุ่มนี้ได้รับการประเมินการอ่าน 2 วิธี คือจากการทำข้อสอบวัดความ เข้าใจในการอ่านและ จากการสังเกตของครูผู้สอน

วิธีการวิจัยใช้นิทานพื้นบ้าน 2 เรื่อง โดยครูแจกนิทานพื้นบ้าน เรื่องหนึ่งให้อ่าน ออกเสียง และอีกเรื่องหนึ่งให้อ่านในใจ หลังจากอ่านแล้วนักเรียนจะต้อง เล่าเรื่องที่ตนอ่าน ให้ครูฟัง เครื่องมือที่ใช้ประเมินการเล่าใช้กรอบของ กู๊ดแมน วัตสัน และเบอร์เก ครูจะ บันทึกเทปการเล่าแต่ละครั้งไว้ นำมาถอด เทปวิเคราะห์ในลักษณะของภาพรวมและองค์ประกอบ ย่อย ผลของการวิจัยพบว่า นักเรียนมีแนวโน้มที่จะมีความ เข้าใจสูง เมื่อใช้วิธีการอ่านในใจ นอกจากนี้ยังพบว่าคะแนนความ เข้าใจในการอ่านของแต่ละคนในแต่ละวิธีการอ่านนั้นแตกต่างกัน ไป ประสพการณ์ในการอ่านมีผลกระทบในทางบวกต่อความ เข้าใจในการอ่าน

เบ็ตตี้ แอ็ก เนส บอสมา (Bette Agnes Bosma 1981 : 42/06A) ได้ทำ การวิจัยเชิงทดลอง เพื่อตัดสินความ เป็นไปได้ของการใช้นิทานพื้นบ้าน เพื่อสอนทักษะการที่เลือก สรรต่อนักเรียนระดับ 6 จุดประสงค์ของการวิจัยเพื่อตัดสินว่าทักษะการอ่านแบบวิจารณ์สามารถ จะนำมาสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้นิทานพื้นบ้านได้หรือไม่ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียน เกรด 6 วิเคราะห์โดยหาค่าความแปรปรวนร่วม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านก่อให้เกิดผลดี ต่อการอ่านแบบวิจารณ์ ความสนใจมีค่าสำหรับ เด็กผู้ชายอย่างมาก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย